

HE 219/2008 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle rajavartiointia koskevan lainsäädännön sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia, rajavartiolaitokseen annettua lakia sekä pakokokeinolakia, tieliikennelakia, tullilakia, poliisilakia, maastoliikennelakia ja ampumaselakia. Kansallisia säännöksiä karsittaisiin yhteisöainsäädännön kanssa päällekkäiseltä osalta. Nopeiden rajainterventioryhmien Suomeen kutumisesta sekä ryhmiin kuuluvien virkamiesten toimivaltuuksista Suomessa annettaisiin tarpeelliset kansalliset säännökset.

Telekuuntelu tehtäisiin mahdolliseksi törkeän laittoman maahantulon esitutkinnassa. Televalvonta ja telekuuntelu sallittaisiin rajavartiolaitoksen esitutkinnassa silloin, kun tutkitaan törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta. Pidättämiseen oikeutettujen virkamiesten piiriä laajennettaisiin. Esityksen mukaisesti tehostettaisiin ihmiskaupan ja laittoman maahantulon järjestämisen torjuntaa. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan päivänä kuuta 200.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 JOHDANTO.....	5
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Toteutuneet muutokset.....	6
Laillisuusvalvonta.....	6
Osaamisen uusia vaatimuksia.....	6
Koulutus.....	7
Kielitaito.....	7
Rajavartiomies.....	8
Eroamisikä ja palvelun jatkaminen.....	8
Sukupuolten välinen yhdenvertaisuus.....	8
Valvonta-alueen poistuminen.....	8
Rajavyöhykeasiat.....	9
Rikostorjunta.....	9
Pidättämiseen oikeutetut virkamiehet.....	10
Laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupan torjunta.....	10
Takavarikoidun omaisuuden hävittäminen.....	11
Liikennevalvonta ja oikeus kulkuneuvon pysäyttämiseen.....	11
Liikennevalvonta moottorikelkkareiteillä.....	12
Ajokielto.....	12
Liikennesäännöistä poikkeaminen.....	12
Virka-apu.....	13
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	13
Schengenin rajasäännöstö.....	13
Muu säädöspohja.....	14
Rajaturvallisuusviraston aseman kehittyminen.....	15
Euroopan rajavalvontajärjestelmän tulevaisuus.....	16
Kansainvälistä vertailua telekuunteluun liittyvästä sääntelystä.....	17
2.3 Nykytilan arviointi.....	18
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	18
3.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot.....	18
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	19
Schengenin rajasäännöstön ja asiantuntijatiimiasetuksen huomioon ottaminen.....	19
Muut muutokset.....	20
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	22
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	22
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	22
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	23
5 ASIAN VALMISTELU.....	23
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	23
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	23
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	26
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	28
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	28

1.1	Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta	28
2 luku	Rajavartiolaitoksen hallinto ja henkilöstö sekä sen virkamiestä koskevat erityiset oikeudet ja velvollisuudet	28
4 luku.	Erinäiset säännökset	28
1.2	Rajavartiolaitolaki	30
1 luku.	Yleiset säännökset	30
3 luku.	Rajavalvontaan liittyvät säännökset	31
4 luku.	Tehtäviä ja toimenpiteitä koskevat säännökset	34
5 luku.	Toimivaltuussäännökset	36
6 luku.	Rikosten ennalta estäminen ja selvittäminen	41
1.3	Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa	42
1 luku.	Yleiset säännökset	42
2 luku.	Henkilötietojen käsittelyn erityissäännöksiä ja oikeus tietojen saamiseen	43
3 luku.	Tietojen käyttäminen ja luovuttaminen	43
4 luku.	Tietojen poistaminen ja arkistointi	43
1.4	Pakkokeinolaki	44
1 luku.	Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen	44
5 a luku.	Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu	45
1.5	Tieliikennelaki	46
2 luku.	Liikennesäännöt	46
5 luku.	Ajoneuvon kuljettaja ja ajo-oikeus	46
1.6	Tullilaki	46
	Tulliviranomaisen toimivaltuudet	46
1.7	Poliisilaki.....	46
2 luku.	Toimivaltuussäännökset	46
1.8	Maastoliikennelaki	47
5 luku.	Erinäiset säännökset	47
1.9	Ampuma-aselaki.....	47
14 luku.	Soveltamisala	47
2	Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	47
2.1	Valtioneuvoston asetus rajavartiolaitoksesta.....	48
2.2	Valtioneuvoston ohjesääntö.....	48
2.3	Tieliikenneasetus	48
3	Voimaantulo.....	48
4	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	48
4.1	Jatkaminen virassa eroamisiän jälkeen.....	48
4.2	Rajavalvontayhteistyö	49
4.3	Telepakkokeinot rajavartiolaitoksessa.....	49
4.4	Tekninen rajavalvonta	50
	LAKIEHDOTUKSET	51
1.	Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta	51
2.	Laki rajavartiolaitolain muuttamisesta	53
3.	Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta	59
4.	Laki pakkokeinolain muuttamisesta	62
5.	Laki tieliikennelain muuttamisesta	64

6. Laki tullilain 14 a §:n muuttamisesta.....	65
7. Laki poliisilain 10 a §:n ja 31 a §:n muuttamisesta.....	66
8. Laki maastoliikennelain 33 §:n ja 34 §:n muuttamisesta.....	67
9. Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta.....	68
LIITE	69
RINNAKKAISTEKSTIT	69
1. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta	69
2. Laki rajavartiolain muuttamisesta	73
3. Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta	86
4. Laki pakkokeinolain muuttamisesta	93
5. Laki tieliikennelain muuttamisesta	96
6. Laki tullilain 14 a §:n muuttamisesta.....	98
7. Laki poliisilain 10 a §:n ja 31 a §:n muuttamisesta.....	99
8. Laki maastoliikennelain 33 §:n ja 34 §:n muuttamisesta.....	100
9. Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta.....	101

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Hanke rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi asetettiin vuoden 2002 toukokuussa. Sen keskeisenä tavoitteena oli turvallisuusviranomaisten välisen yhteistyön tehostaminen Schengenin säännösten soveltamisessa tapahtunut kehitys huomioon ottaen. Samalla pyrittiin poistamaan vuonna 1999 uudistettuun rajavartiolaitosta koskevaan lainsäädäntöön jääneitä ongelmia. Syyskuun 1 päivänä 2005 voimaan tulleet laki rajavartiolaitoksen hallinnosta (577/2005), jäljempänä rajavartiolaitoksen hallintolaki, rajavartiolaitoslaki (578/2005) sekä laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa (579/2005) korvasivat rajavartiolaitoksesta annetun lain (320/1999).

Hallituksen esitykseen rajavartiolaitosta ja rajaväyhykettä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 6/2005 vp), jäljempänä vuoden 2005 kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys, antamassaan vastauksessa (EV 92/2005 vp) eduskunta edellytti valtioneuvoston tarkoin seuraavan uudistetun lainsäädännön toimivuutta kiinnittäen huomiota erityisesti henkilökunnan siirtopäätöksiin ja niiden perusteluihin. Valtioneuvoston tulee antaa asiasta eduskunnalle kirjallinen selvitys kuluvan vuoden loppuun mennessä. Selvitystä tehtäessä havaittiin tarvetta säästöjen vähäisiin tarkennuksiin sekä lisäyksiin, jotka johtuvat vuonna 2006 voimaan tulleesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EY) N:o 562/2006 henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä, jäljempänä Schengenin rajasäännöstö sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EY) N:o 863/2007 nopeiden rajainterventoryhmien perustamista koskevan mekanismin käyttöön ottamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004 muuttamisesta mainitun mekanismin sekä vierailuvien virkamiesten tehtävien ja toimivallan osalta, jäljempänä asiantuntijatiimiasetus.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Rajavartiolaitos vastaa ulkorajojemme valvonnasta ja osallistuu valtakunnan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ylläpitämiseen, pelastustoimeen sekä erinäisiin valvontatehtäviin. Se on myös johtava meripelastusviranomainen.

Suomi on liittynyt Euroopan unionin vapaan liikkuvuuden alueeseen vuonna 2001. Nopea kehitys ulkorajojen valvonnassa oli pontimena vuonna 2005 toteutetulle kokonaisuudistukselle. Uudistus on vienyt rajavartiolaitoksen muun muassa aikaisempaa syvempään rikostorjuntaan. Rajavartiolaitos voi nykyisin suorittaa tehtävänsä myös päätökseen, vaikka siihen tarvittaisiin toimenpiteitä rajakuntien ulkopuolella. Syrjäseutujen turvallisuustilannetta kohennettiin vuoden 2005 kokonaisuudistuksessa siten, että rajavartiolaitos voi nykyisin aloittaa kohtaamansa kiireellisen poliisitehtävän ilman pyyntöäkin, jos viivytys poliisiin paikalle saamisessa vaarantaisi terveyttä tai omaisuutta. Rajavalvontaa ja rajatarkastusta koskevat säännökset yhdenmukaistettiin Schengenin rajasäännöstöstä vuonna 2004 käytettävissä olleen komission ehdotuksen kanssa. Henkilörekistereitä koskevat säännökset saatettiin yhdenmukaisiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (761/2003) kanssa. Tämä on antanut viranomaisille mahdollisuuden aikaisempaa taloudellisempaan tietojärjestelmien yhteiskäyttöön.

Vuodesta 2006 alkaen rajavartiolaitos on määrännyt maksuja (öljypäästömaksu) öljyn tai öljypitoisen seoksen päästökiellon rikkomisesta sisäisillä aluevesillä, aluemerellä ja Suomen talousvyöhykkeellä.

Vaikka rajavartiolaitoksen tehtävät ja rajavartiomiesten toimivaltuudet ovat laajentuneet, on luottamus rajavartiolaitosta kohtaan

säilynyt ennallaan tai kohentunut. Vuoden 2007 lokakuussa tehdyn tutkimuksen (Julkiusuuskuvatutkimus 2007, Kaasinen Ahonen 2008) mukaan rajavartiolaitosta pidetään luotettavana, ammattitaitoisena ja oikeudenmukaisena. Avoimissa vastauksissa rajavartiolaitoksen sotilaallisuus nähtiin melko neutraalina asiana. Myönteisenä puolena pidettiin tehokkuutta.

Toteutuneet muutokset

Kokonaisuudistuksen yhteydessä säädettyjä edellä mainittuja lakeja on tähän mennessä muutettu vain vähän. Muutokset ovat olleet lähinnä teknisiä. Lokakuun 1 päivänä 2006 voimaan tulleella muutoksella (843/2006) päivitettiin rajavartiolaitain säädösviittauksia poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettuun lakiin (841/2006). Maaliskuun 15 päivänä 2007 voimaan tulleilla laeilla (221 ja 222/2007) tarkennettiin rajavartiomiehen toimivaltuutta kulkuneuvon kohdistuvaan etsintään sekä päätöksentekojärjestystä rajavartiolaitoksen alueellistamista koskevissa asioissa. Lisäksi säädettiin mahdollisuus virkavelvollisuutensa laiminlyöneen rajavartiomiehen määräaikaiseen virantoimituksesta erottamiseen. Tammikuun 1 päivänä 2008 voimaan tulleilla laeilla (554, 555 ja 557/2007) päivitettiin viittauksia puolustusvoimia koskevaan uuteen lainsäädäntöön. Tammikuun 1 päivänä 2008 voimaan tulleilla laeilla (980/2007) muutettiin henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia, koska Ulkomaalaisviraston nimi oli muuttunut Maahanmuuttovirastoksi.

Laillisuusvalvonta

Nykyinen oikeuskansleri Jaakko Jonkka sai muutama vuosi sitten tehtäväkseen selvittää poliisin sisäisen valvonnan tilaa. Jonkka laati aiheesta perusteellisen selvityksen, joka julkaistiin Sisäasiainministeriön julkaisusarjassa vuonna 2004 numerolla 48/2004. Selvityksen johdosta poliisi tehosti merkittävästi omaa sisäistä valvontaansa.

Vuoden 2005 kokonaisuudistus lisäsi huomattavasti rajavartiomiehen toimivaltuuksia. Lakiuudistuksen jälkeen rajavartiomiehen toimivaltuudet ovat pääosin yhdenmukaiset

poliisin toimivaltuuksien kanssa. Valvonta on pyritty järjestämään tehokkaasti.

Vuoden 2006 lopulla henkilörekisterien käyttöä, esitutkintaa ja pakkokeinojen käyttöä koskeva valvonta sekä kanteluita, sotilas-kurinpitoa ja vahingonkorvausasioita koskevien lausuntojen ja ratkaisujen valmistelu keskitettiin rajavartiolaitoksen oikeudellisella osastolla kahdelle juristille. Rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2005) 2 ja 3 §:n mukaan valvontaa suorittavat rajavartiolaitoksen päällikkö sekä rajavartiolaitoksen esikunnan osastot ja yksiköt toimialallaan. Salaisten pakkokeinojen käyttöä varten poliisin käyttämä salaisten pakkokeinojen asianhallintajärjestelmä, SALPA – järjestelmä on otettu käyttöön myös rajavartiolaitoksessa. Järjestelmän kautta käsitellään teknistä valvontaa sekä matkapuhelinten sijaintitietoja koskevia pyyntöjä. Laillisuusvalvontajärjestelmää kehitetään edelleen.

Osaamisen uusia vaatimuksia

Vuoden 2005 kokonaisuudistus ei muuttanut rajavartiolaitoksen sisäistä järjestystä. Se ei lisännyt henkilöstön siirtämistarvetta tai edellyttänyt muutoksia henkilöstön määrään. Tehtäväjako rajavartiolaitoksen, tullin ja puolustusvoimien kesken säilyi ennallaan. Poliisilta arvioitiin kuitenkin voivan siirtyä noin 1 000 rikosasiaa rajavartiolaitoksen käsiteltäväksi. Tällä ei arvioitu olevan sanottavaa vaikutusta poliisin työtaakkaan. Rajavartiolaitoksen rikostorjunta on suunnitellulla tavalla painottunut laittomaan maahantuloon. Rajavartiolaitoksessa tutkittavaa rikollisuutta on tosin paljastunut ennakoitua enemmän. Se on ollut ennakoitua vakavampaa ja järjestäytyneempää.

Rikosasioiden käsittely on keskitetty siihen erikoistuneelle henkilökunnalle. Sitä varten on järjestetty tarvittavaa koulutusta raja- ja merivartiokoulussa sekä poliisin oppilaitoksissa. Rikostorjunnan järjestämisen vastuuta on ennakoitua enemmän annettu rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudelliselle osastolle. Sen voimin on rajavartiolaitoksen esikuntaan järjestetty myös pidättämiseen oikeutettujen virkamiesten päivystys tukemaan hallintoyksiköitä. Päivystykseen ovat osallistuneet myös keskusrikospoliisin rajavartiolaitoksen

esikuntaan sijoittamat vähintään komisarion arvoiset yhdysmiehet. Vartiostoissa rikostorjuntaa johtavat niiden komentajat vartioston esikunnan raja- tai meritoimiston vastatessa toiminnasta käytännössä. Esitutkintatehtävät ovat avanneet uusia urapolkuja, mitä henkilöstön kannalta on pidettävä myönteisenä.

Rajavartiolaitoksesta on uudistuksen jälkeen tullut nopeasti laittoman maahantulon järjestämisrikosten keskeinen esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitoksen yhteistyö poliisin kanssa on tehostunut.

Koulutus

Lakiuudistukseen liittyvä henkilökuntakoulutus toteutettiin rajavartiolaitoksen esikunnan johdolla hallintoyksiköittäin. Kukin hallintoyksikkö nimesi valtakunnalliseen kouluttajaryhmään yhdestä kahteen henkilöä, minkä jälkeen kouluttajaryhmä laati koulutusaineiston. Hallintoyksiköt järjestivät oman kouluttajiensa johdolla riittävän määrän koulutustilaisuuksia. Tavoitteena oli antaa jokaiselle henkilökuntaan kuuluvalla vähintään yhden päivän mittainen yleiskoulutus lakiuudistuksen keskeisimmästä sisällöstä. Erityisryhmille, kuten rajatarkastushenkilöstölle ja rikostorjuntahenkilöstölle, järjestettiin lisäkoulutusta. Uudistukseen liittyvää koulutusta annettiin myös sidosryhmille, kuten poliisin, tullin ja syyttäjälaitoksen henkilöstölle.

Kokonaisuudistus valittiin oikeudellisen opetuksen teemaksi Raja- ja merivartiokoulussa lukuvuonna 2005–2006. Kaikkiin oikeudellisia opintoja sisältäviin kursseihin sisällytettiin vähintään puolen päivän osuus lakiuudistuksesta. Raja- ja merivartiokoulun sisäisille verkkosivuille rakennettiin opetuspaketti. Rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 48 §:n edellyttämä rajavartiomiehen toimivaltuuksia koskeva oppimäärä sisällytettiin sekä rajavartijan peruskurssin että sotatieteen kandidaatin opetussuunnitelmiin.

Esitutkintaa koskevien toimivaltuuksien osalta Raja- ja merivartiokoululla on järjestetty rikostutkintakurssi (12 opintoviikkoa) ja tutkinnanjohtajakurssi (16 opintoviikkoa) jo viidettä kertaa. Pakkokeinojen käyttöä opetetaan esipuseerikurssin yhteydessä. Lisäksi hallintoyksiköiden johdolle on järjestetty

erillisiä opetustilaisuuksia. Toimivaltuuksiin ja voimankäyttöön liittyvää oikeudellista opetusta on lisätty myös tilanteenhallintakoulutukseen ja valmiusjoukkuekoulutukseen.

Kielitaito

Kokonaisuudistuksen yhteydessä rajavartiolaitoksessa päivitettiin kielitaitovaatimukset uudistunutta kielilainsäädäntöä vastaavaksi. Jos virkaan vaaditaan korkeakoulututkinto, on virka-alueen enemmistön kieli osattava erinomaisesti ja vähemmistön kieli kaksikielisellä alueella tyydyttävästi. Jollei korkeakoulututkintoa virassa vaadita, on rajavartiomiehen osattava vähemmistön kieltä kaksikielisellä alueella tyydyttävästi. Yksikielisellä alueella hänelle riittää vähemmistön kielen tyydyttävä ymmärtäminen. Kaikki rajavartiolaitoksen upseerit eivät ole rajavartiomiehiä. Heidän kohdallaan noudatetaan soveltuvin osin upseerien suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista annettua valtioneuvoston asetusta (9/2004).

Kielitaito mitataan rajavartiolaitoksessa näyttökokein toisin kuin Poliisiammattikorkeakoulussa. Toisessa kielessä vaadittavan tason saavuttaminen on aluksi pidentänyt rajavartiomiehiltä perusopintoihin kuluva aikaa. Tilanne on kuitenkin korjautunut.

Siirtymäsäännöksen mukaan virkamies säilytti kelpoisuuden omaan virkaansa ja niihin virkoihin, joissa kielitaitovaatimukset olivat muutoksen voimaantullessa samat kuin hänen omassa virassaan. Muutoksen voimaan tullessa palvellut rajavartiomies voidaan siirtää alueelle, jolla häneltä vaaditaan samaa tai vähäisempää kielitaitoa kuin siellä, mistä hänet siirretään.

Rajavartiomiehen siirtäminen alueelta toiselle on osoittautunut vaikeasti hallittavaksi asiaksi. Tämä johtuu kielitaidon suhteen erilaisten ryhmien lukuisuudesta. Ratkaisevaa on toisaalta, vaadintaanko korkeakoulututkintoa ja onko virka kaksikielisessä vai yksikielisessä virastossa. Lisäksi asiaan vaikuttaa, missä henkilö palveli rajavartiomiehenä vuonna 2005. Kielitaitotasoa on neljä (erinomainen, hyvä, tyydyttävä ja tyydyttävä ymmärtäminen), kieliä on kaksi (suomi ja ruotsi), virastoja on neljää laatua (yksikieli-

nen ruotsinkielinen, yksikielinen suomenkielinen, kaksikielinen enemmistöltään ruotsinkielinen ja kaksikielinen enemmistöltään suomenkielinen). Kielitaitovaatimukset kangistavat siirtomenettelyä ja työnantajan mahdollisuutta vedota rajavartiolaitoksen hallintolain 14 §:ssä säädettyyn siirtymisvelvollisuuteen. Rajavartiolaitoksen kannalta olisi toiminnallisesti edullista, että ainakin ne rajavartiomiehet, jotka olivat laitoksen palveluksessa uudistuksen voimaan tullessa, olisi siirrettävissä samoin edellytyksin kuin heitä siirrettiin ennen uudistuksen voimaantuloa.

Rajavartiomies

Merkittävänä voidaan pitää rajavartiomiehen aseman muutosta. Laissa säädetyt kelpoisuusehdot täyttävä henkilö määrätään nykyisin hallintoyksikössään erikseen rajavartiomieheksi. Määräys voidaan myös peruuttaa henkilöä virastaan erottamatta. Tämä sekä kokonaisuudistuksen jälkeen säädetty määräaikainen virasta erottamisen mahdollisuus ovat antaneet käyttökelpoisia välineitä niihin kohtuullisen harvinaisiin tilanteisiin, joissa henkilön sopivuutta julkisen vallan käyttämiseen joudutaan arvioimaan uudelleen.

Rajavartiomiehen sivutoimet muuttuivat vuoden 2005 kokonaisuudistuksessa luvanvaraisiksi, minkä lisäksi säädettiin vapaalta palvelukseen ilmoittautumisesta ja hälytysvalmiudessa olemisesta rajavartiolaitoksen tehtävien sitä vaatiessa. Säännökset uudistettiin yhdenmukaisesti poliisia koskeneen ja samaan aikaan toteutetun uudistuksen kanssa.

Eroamisikä ja palvelun jatkaminen

Vuoden 2005 kokonaisuudistuksen yhteydessä säilytettiin muun tahon kuin tasavallan presidentin nimittämän sotilasvirkamiehen mahdollisuus jatkaa virassaan eroamisiän jälkeen kahden vuoden ajan. Asiasta päättää rajavartiolaitoksen päällikkö rajavartiolaitoksen hallintolain 35 §:n nojalla. Eroamisikästä säädetään rajavartiolaitoksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Puolustusvoimien kohdalla säännökset eroamisikästä ja virassa jatkamisesta on nostettu lain tasolle puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007), ku-

ten perustuslakivaliokunta on vakiintuneen linjansa mukaan katsonut perusoikeusuudistuksen edellyttävän. Rajavartiolaitoksen osalta sääntely on vielä asetuksen tasoista.

Sukupuolten välinen yhdenvertaisuus

Eduskunnan edellyttämää selvitystä varten saatujen lausuntojen mukaan perustuslain 6 §:ssä turvattu yhdenvertaisuus ei toteutuisi Ahvenanmaan kotiseutu-oikeuden omaavien ja maan muiden naisten välillä. Mantereelta olevilta naisilta vaaditaan rajavartiolaitoksen virkaan vapaaehtoisen asepalveluksen suorittamista toisin kuin Ahvenmaalta olevilta naisilta.

Rajavartiolaitoksen hallintolain 10 §:n mukaan asevelvollisuuden suorittamista ei vaadita Ahvenanmaan kotiseutu-oikeuden omaavilta naisilta eikä myöskään miehiltä toisin kuin mantereelta olevilta. Ahvenanmaalta olevat pääsevät tässä suhteessa helpommin rajavartiolaitoksen palvelukseen kuin mantereelta olevat. Kokonaisuudistuksessa poistettiin eriarvoisuus Ahvenanmaalta olevien miesten ja naisten väliltä. Asevelvollisuuden tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaminen säilytettiin kuitenkin Ahvenanmaalta olevia koskevin poikkeuksin yleisenä kelpoisuusvaatimuksena rajavartiolaitoksen virkaan. Ahvenanmaalta olevien hakijoiden vähäinen määrä huomioon ottaen rajavartiolaitos voi antaa heille tarpeellisen koulutuksen asepalveluksen osalta. Jos tästä kelpoisuusvaatimuksesta luovuttaisiin kokonaan, jouduttaisiin koulutusjärjestelmä uudistamaan kokonaisuudessaan. Rajavartiolaitoksen esikunnan käsityksen mukaan edellä esitettyä on pidettävä perustuslain 6 §:n 2 momenttia ajatellen hyväksyttävänä perusteena eriarvoiseen kohteluun, eikä muutos olisi aiheellinen. Hallituksen esityksen luonnoksesta oikeusministeriön antaman lausunnon mukaan tämä järjestely ei ole ongelmallinen perusoikeuksien kannalta.

Valvonta-alueen poistuminen

Rajavartiolaitoksen toimialueen rajoittuminen rajakuntiin poistettiin vuoden 2005 kokonaisuudistuksen yhteydessä. Tämä on vartiostojen mukaan helpottanut muun muassa

rajatapahtumiin varautumista sekä viranomaisten yhteistoimintaa ulkomaalaisvalvonnassa ja maastoliikenteen valvonnassa. Oikeus kiireellisten poliisitehtävien pyytämättäkin suorittamiseen on myönteisellä tavalla laajentanut rajavartiolaitoksen osuutta syrjäseutujen turvallisuuspalvelujen tuottajana. Valvonta-alueesta luopumisen myönteisiin puoliin ovat kiinnittäneet huomiota myös lääninhallitukset. Rajavartiolaitoksen toiminta painottuu rajavartiolain 4 §:n mukaan edelleenkin sinne, missä se on rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta perusteltua.

Rajavyöhykeasiat

Vuoden 2005 kokonaisuudistuksessa säilytettiin rajavyöhyke, mutta sitä koskevaa sääntelyä täsmennettiin perusoikeusuudistusta vastaavaksi. Vanhentuneita säännöksiä kumottiin ja rajavyöhykeluvan saamista helpotettiin. Rajavyöhykkeellä liikkuminen on lisääntynyt uudistuksen jälkeen. Rajavyöhykettä koskevista asioista ei rajavartiolaitoksen esikunnan tietojen mukaan ole esitetty kanteluja, eivätkä rajoitukset ole muutoinkaan herättäneet tyytymättömyyttä.

Rikostorjunta

Vuoden 2005 kokonaisuudistuksen myötä rajavartiolaitos suorittaa esitutinnan muiden esitutkintaviranomaisten tavoin rajoittumatta suppean esitutinnan asioihin. Kaikki pakkokeinot ja tiedonhankkimismenetelmät eivät tosin ole käytettävissä, ja rajavartiolaitoksen toimivaltaa on asiallisesti rajoitettu. Rajavartiolaitoksen panos on erityisesti laittomaan maahantuloon ja ihmiskauppaan liittyvien rikosten torjumisessa kasvanut vuoden 2005 kokonaisuudistuksen jälkeen.

Ulkorajalla rajavartiolaitoksen havaitsemien rikoslakia vastaan tehtyjen rikosten määrä on kaksinkertaistunut vuoden 2003 vajaasta tuhannesta vuoden 2007 vajaaseen 2 000 tapaukseen. Havainnot rikollisuudesta ovat lisääntyneet erityisesti lentoliikenteessä. Suomen ja Venäjän välisellä rajalla rikollisuus näyttää sen sijaan vähentyneen.

Rajavartiolaitoksessa vireille tulleiden kaikkien rikosasioiden määrä on kuluneen vuosikymmenen aikana vaihdellut noin 6 000

ja 10 000 välillä. Ilmi tulleiden rikosten määrä on vuoden 2005 kokonaisuudistuksen jälkeen kääntynyt nousuun. Vertailun vuoksi tullissa vireille tulleiden rikosasioiden määrä on vaihdellut samana aikana noin 5 000 ja 6 000 välillä. Poliisin tietoon on vuonna 2006 tullut yhteensä noin 750 000 rikosta. Varsinkin suppeaa laajempaan esitutkintaan johtaneet rikosasiat ovat rajavartiolaitoksessa lisääntyneet. Toisaalta Rajavartiolaitos on saanut tutkittavakseen erityisesti liikennejuopumusrikoksia. Uudistuksen eräänä tavoitteena olikin saattaa rajoilla ja merellä liikenteessä juopuneet vähenemään. Vastuu esitutkinnasta on vartiostojen mukaan parantanut myös valvonnan laatua, mihin esimerkiksi Länsi-Suomen lääninhallitus on kiinnittänyt huomiota.

Laittoman maahantulon järjestämisestä tuomittiin tilastokeskuksen mukaan käräjäoikeuksissa vuonna 2005 yhteensä 12 henkilöä ja vuonna 2006 yhteensä 19 henkilöä. Törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä tuomittiin vuonna 2005 yhteensä 3 henkilöä ja vuonna 2006 yhteensä 16 henkilöä. Kumpanakin vuonna rajavartiolaitoksessa tuli vireille 56 rikosasiaa, jotka koskivat laittoman maahantulon järjestämistä tai sen törkeää tekemistä.

Suomenlahden merivartiosto on vuonna 2006 toimittanut syyteharkintaan noin 1 500 rikosasiaa. Samana vuonna Helsingin rajatarkastusosastossa tutkittiin 34 rikosasiaa laittoman maahantulon järjestämisestä. Muita rikoslain alaisia rikosasioita tutkittiin osastossa runsaat viisisataa. Pakkokeinoja käytettiin noin 400 kertaa ja salaisia pakkokeinoja viisi kertaa. Kaakkois-Suomen rajavartiostossa on uudistuksen jälkeen tutkittu kolminkertainen määrä laittoman maahantulon järjestämistä koskevia tapauksia vuoden 2005 kokonaisuudistusta edeltävään aikaan verrattuna. Väarennösten ja liikennejuopumusten tutkiminen rajavartiolaitoksessa on vapauttanut poliisin voimavaroja muuhun toimintaan. Valvonta-alueen poistuminen on parantanut vartioston ja poliisin yhteistoimintamahdollisuuksia muun muassa paritusrikosten torjunnassa.

Kansallisen ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittymiseen on osaltaan vaikuttanut kritiikki, jota esitettiin vuosituhannen alussa

Suomea kohtaan Yhdysvaltojen ulkoministeriön vuosittaisissa ihmiskaupparaporteissa (TIP Report). Vuoden 2005 raportissa Suomi sai jo tunnustusta ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman valmistelusta ja toimintansa tehostumisesta. Raportissa kuitenkin esitettiin, että Suomen tulisi - tehostaakseen ihmiskaupan vastaista toimintaa edelleen - myös tuomita ja rangaista ihmiskaupaan syyllistyneitä ja määrittellä selkeämmin uhrien oikeudet lainsäädäntöuudistusten avulla. Vuoden 2006 raportissa Suomi sijoitettiin ensimmäiseen eli parhaimpaan luokkaan (Tier I).

Pidättämiseen oikeutetut virkamiehet

Esitutkintalain 14 §:n mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja ja tutkinnanjohtajana on mainitun pykälän mukaan pakkokeinolain 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies tai syyttäjä taikka sisäasiainministeriön tehtävään valtuuttama virkamies. Muun viranomaisen kuin poliisin suorittamassa esitutkinnassa saa tutkinnanjohtajana olla henkilö, jolle tämä oikeus on lailla erikseen annettu. Rajavartiolain 46 §:n mukaan tutkinnanjohtajana toimii pakkokeinolain 1 luvun 6 §:n 4 kohdassa tarkoitettu rajavartiolaitoksen virkamies tai valtioneuvoston asetuksessa säädetyn koulutuksen saanut ja kokemuksen omaava asianomaisen hallintoyksikön päällikön tutkinnanjohtajaksi määräämä rajavartiomies.

Vartiostoissa on nykyisin kolmesta kuuteen pidättämiseen oikeutettua virkamiestä. Ratkaisujen tekeminen edellyttää tutkijan, tutkinnanjohtajan ja pidättämiseen oikeutetun virkamiehen yhteistoimintaa, mikä usein viivyyttää asiaa ja hämärtää vastuusuhteita. Esimerkiksi Suomenlahden merivartioston asianmääriin nähden pidättämiseen oikeutettujen virkamiesten määrä vaikuttaa alimitoitulta. Pidättämiseen oikeutetut virkamiehet tulisi määrittellä samaan tapaan kuin tullin kohdalla ja antaa toimivaltuudet tutkinnanjohtajaksi määrätyille rajavartiomiehille. Vuoden 2005 kokonaisuudistuksessa toteutettu ratkaisu tehtiin ajatuksin, että järjestelyä tulitisiin ehdottamaan muutettavaksi myöhemmin. Erot tutkijan, tutkinnanjohtajan ja

pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tehtävissä ja toimivallassa ilmenevät tarkemmin esitutkintaa ja pakkokeinoja koskevista säännöksistä. Tutkija suorittaa tutkintatoimenpiteitä ja tutkinnanjohtaja johtaa tutkintaa. Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää puolestaan pakkokeinojen käyttämisestä tai tekee tuomioistuimelle esityksiä sellaisten oikeuksien saamiseksi. Kiiretilanteessa myös tutkijalla ja tutkinnanjohtajalla on toimivaltuus eräiden pakkokeinojen käyttämiseen.

Laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupan torjunta

Laittoman maahantulon järjestäminen on rajat ylittävää rikollisuutta, jossa henkilöitä salakuljetetaan rajojen yli, koska heillä ei ole oikeutta rajan ylittämiseen. Laittoman maahantulon järjestämiseen liittyy väärennettyjen matkustusasiakirjojen hankkimista ja käyttöä, matkan järjestämistä, ulkorajojen ylittämistä myös muualta kuin rajanylityspaikkojen kautta ja viipymistä maassa pidempään kuin mahdollinen oikea matkustusasiakirja tai viisumi sallii. Olosuhteet ovat laittoman matkan aikana usein epäinhimillisiä ja matkan päätteeksi monet pakotetaan työhön, jopa antamaan seksipalveluita. Kyseinen rikollisuus vaatii järjestelyjä rajojen eri puolilla ja on usein järjestäytyntä. Yhdysvaltalaisarvion mukaan laittoman maahantulon järjestämisessä tai ihmissalakuljetuksessa liikkuu vuosittain noin 10 miljardia dollaria.

Suomi ei nykyisten tietojen mukaan ole keskeinen kauttakulkumaa laittomassa siirtolaisuudessa. Laittoman maahantulon järjestämistä ja sen törkeää tekemistään on kuitenkin ollut syytä epäillä vuosittain muutamassa kymmenessä tapauksessa. Ihmiset pitävät yhteyttä toisiinsa puhelimitse myös rikoksia tehdessään. Yhteydenpidon tarve on rajat ylittävässä rikollisuudessa huomattava. Telekuuntelulla ja televalvonnalla saatavista tiedoista on mahdollista päätellä liittyykö jokin laitton rajanylitys toiseen ja kuinka laajaa rikollinen toiminta on. Menetelmien käyttö voi myös auttaa poistamaan aiheettomia epäilyjä. Keskusrikospoliisin mukaan telekuuntelulla on ollut ratkaiseva tai tärkeä osuus rikoksen selvittämiseksi vuonna 2006 kolmessa neljäs-

osassa niistä tapauksista, joissa menetelmää on käytetty. Vuosina 2005 ja 2004 tuoksi osuudeksi arvioitiin kaksi kolmasosaa. Televalvonnassa osuuksien on arvioitu olleen vuonna 2006 61 prosenttia, vuonna 2005 60 prosenttia ja vuonna 2004 59 prosenttia. Suomalaisviranomaisten arviot telepakkokeinojen merkityksestä ovat pakkokeinolain muutoksen perusteluiden kohdalla esitettyjä ruotsalaisarvioita myönteisempiä.

Rajavartiolaitos on pyrkinyt erityisesti keskusrikospoliisin kanssa perustamaan yhteisiä tutkinta ja tiedonhankintaryhmiä toimialaansa kuuluvan järjestäytyneen kansainvälisen rikollisuuden torjunnassa. Niiden muodostaminen on kuitenkin ollut ennakoitua vaikeampaa kuten myös rikosasian siirto poliisille esitutkinnan alkamisen jälkeen.

Takavarikoidun omaisuuden hävittäminen

Rajavartiolaitos joutuu pyytämään poliisilta virka-apua sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 38 §:n mukaiseen omaisuuden menettämisseuraamuksen toimeenpanoon. Virka-apupyynnöiden vähäisissä asioissa vähentämiseksi on arvioitu olevan tarpeen, että rajavartiolaitos voisi takavarikoitujen ja menetetyksi tuomittujen esineiden osalta menetellä samoin kuin poliisi. Järjestely toteutettaisiin rajavartiolakiin lisättävällä viittaus-säännöksellä.

Liikennevalvonta ja oikeus kulkuneuvon pysäyttämiseen

Rajavartiolaitoksen toimivaltuus liikenteen valvontaan ja kulkuneuvon pysäyttämiseen perustuu useisiin säännöksiin. Liikennevalvonnan osalta mainittakoon rajavartiolain 19 §, jonka mukaan kuljettajan ajokuntoisuutta ja ajoneuvon liikennekelppoisuutta voidaan valvoa rajatarkastuksessa. Tieliikennelain 76 §:n 2 momentin mukaan rajavartiomies voi tuolloin määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa. Tieliikennelain 6 a luvussa rajavartiolaitos säädetään valvontaviranomaiseksi tieliikenteen sosiaalilainsäädännön ja tieliikenteen valvontalaitteiden osalta. Tieliikennelain

7 luvun 96 a §:n mukaan rajavartiomiehellä on liikenteen valvontaan liittyvässä virkatehtävässään sama oikeus kuin poliisilla valvoa suojakypärän käyttämistä koskevien säännösten noudattamista.

Ajoneuvon pysäyttämisen osalta rajavartiomiehellä on samat oikeudet kuin poliisimiehellä tieliikennelain 7 luvun 93, 94 ja 96 §:n nojalla. Tieliikennelain 93 §:n mukaan ajoneuvo voidaan määrätä pysäytettäväksi sen kunnan, varusteiden, kuormituksen ja liikennekelppoisuuden tarkastamiseksi, 94 §:n mukaan voidaan vaatia esitettäväksi ajokortti, todistus ajoneuvon rekisteröinnistä ja muu asiakirja, jota kuljettajan on pidettävä mukana ja 96 §:n mukaan voidaan ylikuorma määrätä purettavaksi, virheellinen kuorma korjattavaksi ja tarvittaessa estää ajon jatkaminen. Ajoneuvolain (1090/2002) 71 §:ssä säädetään poliisimiehen, tullimiehen ja rajavartiomiehen oikeudesta tienvarsitarkastuksen toimittamiseen ja sen tekemiseksi myös ajoneuvon pysäyttämiseen ja liikennekelvottoman ajoneuvon ajokieltoon määräämiseen. Tullilaitos ja rajavartiolaitos suorittavat teknisiä tienvarsitarkastuksia toimialueellaan.

Rajavartiomies voi rajavartiolain 38 §:n mukaan pysäyttää ja siirtää kulkuneuvoja sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajatarkastuksen tai rajavalvonnan suorittamiseksi taikka yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla tai rajavartiolain 33 §:ssä tarkoitettuissa poliisitehtävissä. Rajavartiolain 33 §:n mukaan rajavartiomiehellä on 21 §:ssä tarkoitetuissa kiireellisissä poliisitehtävissään poliisilain 2 luvussa säädetyt toimivaltuudet, jollei poliisi niitä rajoita. Rajavartiolain 21 §:n mukaan rajavartiolaitos voi suorittaa poliisin pyytämän toimenpiteen rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi, jos poliisi ei voi sellaista viipymättä suorittaa ja kohtaamansa tehtävän ilman pyyntöäkin, jos viivytyks vaarantaisi terveyttä tai omaisuutta. Poliisilain 2 luvussa säädetään muun muassa poliisimiehen oikeudesta kulkuneuvon pysäyttämiseen.

Edellä kerrottujen säännösten tarkastelussa on otettava huomioon se, että vuoden 2005 kokonaisuudistukseen saakka rajavartiolaitos on toiminut rajaan rajoittuvissa kunnissa sijaitsevalla valvonta-alueellaan. Rajavartiolain 4 §:n mukaan rajavartiolaitos toimii ny-

kyisin siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi taikka rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perusteltua, sekä merialueella ja Suomen talousvyöhykkeellä. Muualla rajavartiolaitos toimii vain, jos se on tarpeen sen lakisääteisen tehtävän loppuun saattamiseksi tai virkaavun antamiseksi. Rajavartiolaitos ei siten nykyisinkään voi ryhtyä liikennevalvontaan tai tienvarsitarkastuksiin esimerkiksi Hämeenlinnassa. Oikeus ajoneuvon pysäyttämiseen ei myöskään ulotu esimerkiksi ulkomaalaisvalvontaan eikä metsästyksen taikka kalastuksen valvontaan toisin kuin Metsähallituksen erätarkastajilla.

Liikennevalvonta moottorikelkkareiteillä

Rajavartiolaitoksella ei kokonaisuudistuksen jälkeen omaksutun tulkinnan mukaan ole toimivaltaa valvoa liikennettä moottorikelkkareiteillä, koska moottorikelkkareitti ei ole maastoa, vaan tieksi katsottava alue ja rajavartiolaitoksella ei ole yleistä toimivaltuutta tieliikenteen valvomiseen. Kun rajavartiolaitoksella on oikeus puuttua kelkkailuun muualla, ei toimivaltuuksien puuttumista moottorikelkkareiteillä voi pitää tyydyttävänä. Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia tulisi tältä osin laajentaa. Asiaan ovat kiinnittäneet huomiota vartiostot sekä Lapin lääninhallitus.

Ajokielto

Tieliikennelain 76 §:n mukaan rajavartiomies voi rajatarkastuksen yhteydessä kuljettajien ajokuntoisuutta valvoessaan määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa, jos on syytä epäillä tämän syyllistyneen rattijuopumusrikokseen. Asia on tieliikennelain 76 a §:n mukaan sen jälkeen viipymättä siirrettävä poliisille, ja tuosta väliaikaisesta ajokiellosta on muutoin voimassa, mitä poliisin määräämistä väliaikaisesta ajokiellosta säädetään. Ajoneuvohallintokeskus saa ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain (541/2003) 11 §:n mukaan rajavartiolaitokselta väliaikaista ajokieltoa ja sen perusteita sekä ajokortin haltuunot-

toa koskevia tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa.

Rajavartiolaitoksen esikunnan mukaan olisi käytännöllistä, jos ajokielto jäisi väliaikaisen määräämisen jälkeen rajavartiolaitoksen käsiteltäväksi nykyisen poliisille siirtämisen sijasta. Mahdollisuus väliaikaisen ajokiellon määräämiseen tulisi ulottaa muuallekin kuin rajatarkastusten yhteyteen. Esimerkiksi maastoliikenteen valvonnassa rajavartiomiehellä ei ole nykyisin toimivaltaa väliaikaisen ajokiellon määräämiseen.

Etelä-Suomen lääninhallituksen mukaan väliaikaista ajokieltoa koskevan asian siirtäminen rajavartiomieheltä poliisille on tarpeellista ja aikaa vievää. Asia tulisi lääninhallituksen mukaan hoitaa päätökseen esitutkintaa suorittavan tahon toimesta. Järjestely on hankala myös Lapin lääninhallituksen arvion mukaan. Ajoneuvohallintokeskus on lausunnossaan esittänyt, ettei rajavartiomiehelle olisi säädetty riittäviä oikeuksia ulkomaalaisten kohdalla ajokiellon ajoneuvoliikennerekisteriin syöttämiseen, minkä vuoksi poliisia on pyydetty syöttämään tietoja ajoneuvoliikennerekisteriin rajavartiolaitoksen puolesta. Henkilötunnukset ulkomaalaisen kohdalla rekisterimerkinnän tekemisestä ei poliisin osalta ole säädetty erikseen toisin kuin rajavartiolaitoksen osalta. Ajoneuvohallintokeskus onkin muuttanut tulkintaansa lausunnon antamisen jälkeen rajavartiolaitokselle antamassaan luvassa. Muutos ei tältä osin ole tarpeen vaan rajavartiomiehet saattavat uuden luvan varassa merkitä väliaikaiset ajokiellot ajoneuvoliikennerekisteriin tältäkin osin ilman poliisin apua.

Liikennesäännöistä poikkeaminen

Rajavartiolaitoksen ajoneuvot voivat poiketa liikennesäännöistä poliisia rajoitetuimmin. Tieliikennelain 25 §:n mukaan rajavartiolaitoksen ajoneuvon vetämässä saattueessa ajoneuvon kuljettajalla ei ole oikeutta suurimman sallitun nopeuden ylittämiseen tehtävän kiireellisyyden sitä välttämättä edellyttäessä toisin kuin poliisiajoneuvon vetämässä saattueessa. Sama koskee tieliikennelain 48 §:n mukaan ajoneuvon kuljettamista saattueessa sellaisella tiellä, tien osalla tai alueella,

jolla ajaminen muutoin on kielletty. Mainitun lainkohdan mukaan ainoastaan poliisimiehellä ja tullimiehellä on teknisen tarkkailun tehtävässä oikeus erityistä varovaisuutta noudattaen poiketa tieliikennelain säännöksistä samoin kuin säädettyjä ääni- ja valomerkkejä antavan poliisiauton kuljettaja. Poliisiajoneuvoissa voidaan tieliikennelain 38 §:n mukaan käyttää eteenpäin punaista heijastavaa valolaitetta ajoneuvojen pysäyttämiseen. Tieliikennelain 39 §:n mukaan hälytysajoneuvolla ja poliisin virkatehtävässä olevalla ajoneuvolla on oikeus päästä lautalle ennen muita ajoneuvoja.

Rajavartiolain 23 §:n mukaan rajavartiolaitos voi suorittaa turvallisuusjärjestelyjä vaativia kuljetuksia ja asettaa rajavartiomiehen suojaamaan henkilöiden ja omaisuuden kuljetuksia. Säännös koskee erityisesti valtiosuojelun ja valtiovieraiden kuljetuksia. Rajavartiolaitos on myös esitutkintaviranomainen, joka voi suorittaa teknistä tarkkailua poliisin ja tullin tavoin.

Kainuun rajavartiosto on pitänyt tieliikennelain säännöksiä puutteellisina rajavartiolain 23 §:ssä säädettyissä turvaamistehtävissä. Rajavartiolaitoksella on vartioston mukaan tarvetta saattueajoon. Liikennesääntöjen vastainen menettely tulisi rajavartiomiehen lisäksi sallia muille saattueen kuljettajille kuten poliisisaattueissa. Lapin rajavartiosto on pitänyt puutteena myös sitä, ettei rajavartiomies voi toisten esitutkintaviranomaisten tavoin ajaa ylinopeutta esimerkiksi tekniseen tarkkailuun osallistuessaan. Raja- ja merivartiokoulu on lisäksi esittänyt, että rajavartiolaitoksen virka-ajoneuvojen tulisi poliisiajoneuvojen tavoin päästä lautalle ennen muita sekä tarvittaessa käyttää myös linja-autokaistaa ja raitiovaunukaistaa.

Virka-apu

Rajavartiolain 79 §:n mukaan rajavartiolaitoksella on oikeus saada puolustusvoimilta virka-apuna voimavaroja etsintään ja liikenteen ohjaamiseen, jos se on tarpeen laittomasti rajan ylittäneen henkilön verekseltään Suomesta löytämiseksi, suojakalustoa rajavartiolaitoksen vaarallisen tehtävän suorittamiseksi, erityisasiantuntemusta rajavalvontaa tai rajatapahtuman tutkimista varten sekä me-

rellisen turvauhkan torjumiseksi tarpeellista kalustoa ja erityisasiantuntemusta. Sotilaalliset voimakeinot tai ampuma-aseiden käyttäminen eivät kuulu avun piiriin.

Rajavartiolain 26 §:ssä säädetään, että rajavartiolaitos osallistuu pelastustoimintaan sekä etsintään asettamalla käytettäväksi voimavaroja, jos sitä on pidettävä välttämättömänä. Rajavartiolain 77 §:ssä säädetään, että rajavartiolaitos voi antaa valtion viranomaisen pyytämää virka-apua sen laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, ja että rajavartiolaitos on velvollinen antamaan pelastusviranomaiselle, poliisille, tullilaitokselle ja puolustusvoimille virka-apua, jos tarvittavia voimavaroja ei ole muualta saatavilla. Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittaminen ei kuitenkaan saa vaarantua. Rajavartiolaitos voi myös suorittaa kiireellisen sairaankuljetuksen, jos sitä ei voida muutoin suorittaa pelastumisen vaarantumatta. Käytännössä on ilmennyt epätoivoisuutta siitä, milloin apua annetaan maksutta ja milloin maksua vastaan.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Vuoden 2005 alkuun mennessä tapahtunutta rajaturvallisuusyhteistyön kehitystä Euroopan unionissa on selostettu vuoden 2005 kokonaisuudistusta koskeneessa hallituksen esityksessä. Mainitun esityksen yhtenä tavoitteena oli mukauttaa rajavartiolaitoksen toiminta vastaamaan Euroopan unionissa vapaan liikkuvuuden alueen ulkorajojen valvonnassa tapahtunutta kehitystä. Samaan aikaan valmisteilla olleesta Schengenin rajasäännöstä oli käytettävissä Euroopan yhteisöjen komission 26 päivänä toukokuuta 2004 antama ehdotus, jonka otaksuttiin toteutuvan lähes sellaisenaan.

Schengenin rajasäännöstö

Eduskunta on saanut valtioneuvoston 16 päivänä joulukuuta 2004 antaman kirjelmän (U 70/2004 vp) mainitusta komission ehdotuksesta. Hallintovaliokunta on siitä antamassaan lausunnossa todennut kysymyksessä olevan rajavalvontaa ja rajojen ylittämistä

koskeva EU-lainsäädännön kokonaisuudistus. Valiokunnan mukaan ehdotus oli linjassa EU:n perustuslailliseen sopimukseen kirjattujen tavoitteiden kanssa. Siihen oli koottu osia Schengenin yleissopimuksesta, rajavalvonnan yhteisestä käsikirjasta, parhaita käytäntöjä koskevasta Schengen-luettelosta sekä Schengenin toimeenpanevan komitean päätöksiin liittyviä määräyksiä. Valiokunta on pitänyt myönteisenä ehdotuksen koordinaatiota mainitun vuoden 2005 kokonaisuudistusta koskeneen hallituksen esityksen kanssa. Asetusehdotuksen mukaan kukin jäsenvaltio suorittaisi rajatarkastuksen oman lainsäädäntönsä mukaisesti.

Schengenin rajasäännöstö on tullut voimaan vuoden 2006 lokakuussa. Hyväksytty teksti poikkeaa hallintovaliokunnan käsittelemästä ehdotuksesta muun muassa rajavalvonnan käsitteen osalta. Rajavalvontaan katsotaan Schengenin rajasäännöstössä kuuluvan rajatarkastukset ja rajojen valvonta. Rajavartiolaissa säädetään rajatarkastuksista ja rajavalvonnasta. Kansallisen lainsäädännön ja Schengenin rajasäännöstön eroavuuksiin ovat esivalmisteluun liittyneellä lausuntokierroksella kiinnittäneet huomiota rajavartiolaituksen hallintoyksiköiden lisäksi sisäasiainministeriön ulkomaalaisosasto ja ulkoasiainministeriö.

Rajavartiolaki eroaa muun muassa Schengenin rajasäännöstön 7 artiklasta vähimmäistarkastuksen ja perusteellisten tarkastusten osalta. Rajavartiolaissa ei myöskään tehdä eroa vapaan liikkuvuuden piiriin kuuluvien tarkastamisen ja kolmansista maista olevien henkilöiden tarkastamisen välillä. Rajavartiolain sanamuodot mahdollistavat siten perusteellisen tarkastuksen myös EU-kansalaisille. Schengenin rajasäännöstössä määriteltyä toisen linjan tarkastusta vastaavasta menettelystä ei rajavartiolaissa ole lainkaan säädetty. Rajavartiolain valmistelussa tosin ennakoitiin suoraan sitovan EU-asetuksen tuloa siten, että kansallisten säännösten mainittiin muodostavan tarkastusten enimmäistason, jollei muuta säädetä. Hallituksen esityksen sivulla 105 todetaan asiasta seuraavaa: ”Suomalaiset rajatarkastusviranomaiset ovat velvollisia noudattamaan Schengenin säännöstöä. Rajatarkastusviranomaisille on säädettävä tarpeellinen toimivalta tarkastusten toteuttamiseen

vähintään Schengenin säännöstössä edellytetyllä tavalla. Rajavartiolain 19 §:ssä säädetäisiin niistä toimenpiteistä, jotka kansallisen lainsäädännön nojalla kuuluisivat rajatarkastukseen. Jos Schengenin säännöstön mukaan riittäisivät vähäisemmät tarkastustoimenpiteet, voitaisiin rajavartiolaissa säädetyt toimenpiteet kuitenkin toteuttaa, jollei niitä olisi pidettävä kiellettynä Schengenin säännöstön tai Suomea velvoittavan muun kansainvälisen säännöstön tai sopimuksen nojalla.” Suoraan sovellettava asetus menee kansallisen lainsäädännön edelle, eikä sitä voi toistaa tai selittää kansallisessa lainsäädännössä.

Muu säädöspohja

Suomi toimi puheenjohtajuuskaudellaan vuonna 2006 aktiivisesti rajaturvallisuuden alueella. Ulkorajarahastosta päästiin sopuun, asiantuntijatiimiasetusta koskeva komission ehdotus otettiin käsittelyyn ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtiva virasto (Frontex), jäljempänä *Rajaturvallisuusvirasto*, johti noin 40 yhteistä operaatiota. Lisäksi esiteltiin komission maahanmuuttoa, Välimerä ja ulkosuhteita koskevat tiedonannot.

Ulkorajavalvonnan tehokas järjestäminen edellyttää kansallisen viranomaisyhteistyön lisäksi kansainvälistä yhteistyötä. Tähän antaa työkaluja myös eduskunnan vuonna 2006 hyväksymä sopimus rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi (ks. Hallituksen esitys eduskunnalle rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laitoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen (*Priimin sopimus*) hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä eräksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 243/2006 vp).

Vuoden 2006 joulukuussa neuvosto hyväksyi EU:n yhdenmetyt rajaturvallisuuden strategiset päätelmät eli rajastrategian, joka laadittiin Suomen aloitteesta. Strategian mukaan yhdenmetyt rajaturvallisuus muodostuu Schengenin rajasäännöstön mukaisesta rajavalvonnasta ja asiaan kuuluvasta riskianalyyseistä ja rikostiedustelusta, viranomaisten rajat

ylittävän rikollisuuden torjuntaan liittyvästä yhteistyöstä, nelitasoisen maahan pääsyn valvontamallin toteuttamisesta, viranomaisten rajaturvallisuuden alalla tehtävästä kansallisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä ja jäsenvaltioiden sekä yhteisön ja unionin toimielinten ja muiden elinten toimien koordinoinnista ja johdonmukaisuudesta. Rajastrategian mukaisesti jäsenvaltiot muun muassa sitoutuvat tehostamaan poliisi-, tulli- ja rajaviranomaisten yhteistyötä suomalaisen mallin mukaan.

Asiantuntijatiimiasetuksen mukaisen mekanismin tarkoituksena on antaa rajoitetun ajan operatiivista apua sitä pyytävälle jäsenvaltiolle, joka on joutunut äkillisen ja poikkeuksellisen paineen alaiseksi erityisesti siksi, että sen ulkorajoille saapuu suuri määrä kolmansien maiden kansalaisia, jotka pyrkivät laittomasti sen alueelle. Ryhmien jäsenillä olisi toimivalta suorittaa kaikkia Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä ja käyttää rajatarkastuksia ja -valvontaa varten tarvittavaa toimivaltaa asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Vastaava toimivalta on myös Rajaturvallisuusviraston koordinoimiin muihin operaatioihin ja kokeiluhankkeisiin osallistuvilla virkamiehillä.

Joulukuun 20 päivänä 2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1931/2006 paikallista rajaliikennettä koskevan järjestelyn käyttöönotosta jäsenvaltioiden maaulkorajoilla sekä Schengenin yleissopimuksen säännösten muuttamisesta tuli voimaan 24 päivänä helmikuuta 2007. Asetus helpottaa sosiaalisiin, kulttuurisiin taloudellisiin tai perhesyihin perustuvaa säännöllistä liikennettä ulkorajan läheisyydessä.

Asetuksen valmistelun kuluessa valtioneuvoston eduskunnalle komission ehdotuksesta asetukseksi (rajaliikenne maaulkorajoilla ja väliaikaisilla maaulkorajoilla) antaman kirjelmän (U 68/2003 vp) mukaan Suomella ei ole sellaisia historiallisia lähtökohtia, joista periytyvien ongelmien helpottamiseksi komissio on tehnyt aloitteen paikallista rajaliikennettä koskevasta sääntelystä. Suomen suunnitelmiin ei myöskään tuolloin ole kuulunut tehdä sopimuksia Suomen ja kolmansien maiden välillä paikallisesta rajaliikenteestä. Hallintovaliokunta on lausunnossaan (HaVL 2/2004 vp - U 68/2003 vp) yhtynyt

valtioneuvoston kantaan. Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle kirjelmän (U 34/2005 vp) ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi paikallista rajaliikennettä koskevan järjestelyn käyttöönotosta jäsenvaltioiden maaulkorajoilla sekä Schengenin yleissopimuksen ja yleisen konsuliohjeiston muuttamisesta (paikallista rajaliikennettä koskeva asetusta). Hallintovaliokunta on siitä antamassaan lausunnossa (HaVL 22/2005 vp - U 34/2005 vp) valtioneuvoston tavoin todennut, että Suomella ei ole asetuksessa säädettäväksi ehdotettuihin syihin perustuvaa yhteiskunnallista tai taloudellista tarvetta ottaa järjestelyä käyttöön. Suomen ja Venäjän välillä ei ole perhesyihin tai kulttuuriin perustuvia syitä järjestelyn käyttöönottamiselle. Taloudellinen kanssakäyminen Suomen ja Venäjän välillä on puolestaan voitu käytännön tarpeita hyvin vastaavasti hoitaa riittävän tiheällä kansainvälisten ja tilapäisten rajanylityspaikkojen verkolla. Valtioneuvoston kannasta ilmenee myös, että paikallista rajaliikennettä koskevalla sopimusjärjestelyllä ei tulisi olemaan Suomelle taloudellisia vaikutuksia, koska Suomen ja Venäjän välisellä rajalla ei ole asetusluonnoksessa tarkoitettuja perusteita ehdotetuille järjestelyille.

Rajaturvallisuusviraston aseman kehittyminen

Rajaturvallisuusvirasto aloitti toimintansa lokakuussa 2005, eli syyskuussa 2005 voimaan tulleen kokonaisuudistuksen jälkeen. Asiantuntijatiimiasetuksen mukaisten rajainterventoryhmien avulla Rajaturvallisuusvirasto voi koordinoida nopeasti operatiivista apua sitä pyytävälle jäsenvaltiolle, joka on joutunut äkillisen ja poikkeuksellisen paineen alaiseksi ulkorajallaan.

Neuvoston 26 päivänä lokakuuta 2004 antamassa asetuksessa (EY) N:o 2007/2004 Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta, jäljempänä *rajaturvallisuusvirastoasetus*, säädetään Rajaturvallisuusviraston koordinoimista yhteisistä operaatioista ja kokeiluhankkeista, joihin vastaanottavassa jäsenvaltiossa osallistuville toisten jäsenvaltioiden vieraille virkamiehille osoitetaan toimivaltaa rajavalvontatehtävissä ja myös

oikeus voimankäyttöön heidän kotijäsenvaltionsa ja vastaanottavan valtion suostumuksella.

Komissio on 13 päivänä helmikuuta 2008 antamassaan tiedonannossa arvioinut Rajaturvallisuusviraston tähänastisia tuloksia. Virasto on edistänyt kansallisten rajavalvontaviranomaisten yhteisiä operaatioita kaikilla ulkorajoilla. Vuonna 2006 on toteutettu viisi yhteistä operaatiota merirajoilla, kaksi maarajoilla ja kaksi ilmarajoilla sekä lisäksi kolme erityyppisiä rajoja koskevaa operaatiota. Vuonna 2007 on toteutettu neljä yhteistä operaatiota merirajoilla, kymmenen yhteistä operaatiota maarajoilla, viisi yhteistä operaatiota ilmarajoilla ja kaksi muuta yhteistä operaatiota. Vuosina 2006–2007 on myös toteutettu yhteensä kymmenen täydentävää pilottihanketta. Kaikki jäsenvaltiot ovat osallistuneet ainakin yhteen yhteiseen operaatioon tai pilottihankkeeseen sekä vuonna 2006 että vuonna 2007. Osallistuminen yhteiseen operaatioon voi vaihdella asiantuntijan lähettämisestä kaluston lähettämiseen. Osallistujat ovat tarjonneet merioperaatioiden käyttöön ilma-aluksia, aluksia tai helikoptereita. Operaatioissa on vuosina 2006 ja 2007 otettu kiinni yli 53 000 henkilöä tai heiltä on evätty maahan pääsy. Lisäksi on löydetty yli 2 900 väärää tai väärennettyä matkustusasiakirjaa ja pidätetty 58 laitonta maahanmuuttoa edesauttanutta henkilöä.

Asiantuntijatiimiasetus ja Rajaturvallisuusvirastoasetuksen muutos ovat olleet merkittäviä viraston kannalta. Asiantuntijatiimiasetus tarjoaa valmiudet reagoida nopeasti, kun jokin jäsenvaltio tarvitsee lisää henkilöresursseja. Nopeat rajainterventoryhmät koostuvat yhteensä 500–600 rajavartijasta. Toistaiseksi yksikään jäsenvaltio ei ole pyytänyt nopean rajainterventoryhmän lähettämistä alueelleen. Komissio on suosittanut, että virasto hankkisi omaa rajavalvontakalustoa nopeiden rajainterventoryhmien käyttöön.

Virasto on perustanut keskitetyn luettelon jäsenvaltioille kuuluvasta yhteisissä operaatioissa ulkorajatarjontaan ja -valvontaan käytettävissä olevasta teknisestä kalustosta (ns. Crate-luettelo, Central Record of Available Technical Equipment). Luettelossa on yli 100 alusta, noin 20 ilma-alusta ja 25 helikopteria sekä satoja rajavalvontaan käytettä-

viä välineitä, kuten kannettavia tutkalaitteita, ajoneuvoja, lämpökameroita ja kannettavia ilmaisimia. Jäsenvaltioilla on ollut pääsy Crate-luetteloon heinäkuusta 2007 alkaen. Komission mukaan voi olla tarpeen arvioida, pitäisikö viraston itse palkata rajavartijoita ja hankkia tai vuokrata kalustoa pysyviin operaatioihin.

Komissio on antanut myös tiedonannon, joka sisältää suunnitelman Euroopan rajavalvontajärjestelmän (Eurosur) perustamiseksi ja kehittämiseksi. Siihen kuuluisi muun muassa jäsenvaltioiden rajaturvallisuuden kansallisten koordinaatiokeskusten ja Rajaturvallisuusviraston välisen tiedonvaihtojärjestelmän muodostaminen ja yhteisen tilannekuvan sekä valvontavälineiden kehittäminen unionin ulkorajoille. Rajaturvallisuusvirastolla tulee olemaan järjestelmässä keskeinen rooli.

Euroopan rajavalvontajärjestelmän tulevaisuus

Komissio julkaisi 13.2.2008 laajan, kolmesta tiedonannosta koostuvan ns. komission rajapakettin. Ensimmäinen tiedonannoista esittelee komission näkemyksiä EU:n rajaviraston Frontexin tähänastisesta toiminnasta, kehittämistarpeista sekä mahdollisista uusista toimista (KOM (2008) 67 lopull.). Rajapaketin toinen tiedonanto käsittelee Euroopan rajavalvontajärjestelmän (EUROSUR) kehittämistä (KOM (2008) 68 lopull.) ja kolmas tiedonanto käsittelee EU:n rajaturvallisuuden seuraavia kehitysaskelaita (KOM (2008) 69 lopull.).

Rajaturvallisuusvirastoa koskevassa tiedonannossa ehdotetaan viraston kehittämiselle lyhyen tähtäimen tavoitteita, jotka voidaan toteuttaa nykyisen lainsäädännön puitteissa, sekä pitkän tähtäimen tavoitteita, jotka vaativat muutoksia nykyiseen Rajaturvallisuusviraston toimintaa säätelevään lainsäädäntöön. Tavoitteena on lisätä viraston operatiivista toimintakykyä, sekä kehittää virastosta yhdenmisen rajaturvallisuuden keskeinen toimija ja kehittäjä. Sen roolia tulisi vahvistaa vaiheittain ja sen tehtävien onnistumista jatkuvasti arvioiden. Viraston toiminnan tulisi käsitellä yhdenmisen rajaturvallisuuden koko kenttä, etenkin toimenpiteet rajoilla sekä yh-

teistoiminta kolmansien maiden kanssa. Eurosurin toiminta keskittyisi tiedonannon mukaan aluksi EU:n eteläisille ja itäisille ulkorajoille. Tarkoituksena on kehittää rajavalvontaa, tehostaa pelastustoimia, lisätä sisäistä turvallisuutta sekä vähentää EU:n alueelle huomaamatta tulevien laittomien maahanmuuttajien ja merellä menehtyvien määrää.

Eurosur voitaisiin komission mukaan perustaa kolmen rinnakkain etenevän vaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa yhdistetään ja järjeistetään jäsenvaltioiden nykyisiä valvontajärjestelmiä ja mekanismeja. Toisessa vaiheessa hyödynnetään paremmin EU:n rajavalvontavälineitä. Kolmannen vaiheen tavoitteena on yhteisen tietojenvaihtoympäristön perustaminen EU:n merialuetta varten kaikki nykyiset järjestelmät yhdistämällä. Yhdenntyn verkoston toiminta olisi alkuvaiheessa keskitettävä Välimerelle, eteläiselle Atlantin valtamerelle (Kanarian saaret) ja Mustallemerelle. Myöhemmin yhdenntettyä verkostoa voitaisiin laajentaa EU:n kaikille merialueille, ja se voisi kattaa rajavalvontaan liittyvien näkökohtien ohella myös muut merialueisiin liittyvät toimet kuten meriturvallisuuden, meriympäristön suojelun, kalastuksen valvonnan ja lainvalvontatoimet yleensä. Toteutuessaan Eurosur olisi merkittävä askel kohti yhteisen eurooppalaisen yhdenntyn rajavalvontajärjestelmän luomista asteittain.

Kolmas rajapaketin tiedonanto käsittelee EU:n rajaturvallisuuden seuraavia kehitysaskeleita. Tiedonannossa esitetään perusteita Euroopan rajanylitystietojärjestelmän (entry/exit-rekisteri) ja luotettujen matkustajien järjestelmän (bona fide-matkustajat) luomiseksi sekä rajatarkastusautomaatiikan kehittämismahdollisuuksia. Rajanylitystietojärjestelmän tarkoituksena on, että kaikkien kolmansien maiden kansalaisten maasta lähtö ja maahan tulo unionin ulkorajan ylittämisen yhteydessä rekisteröidään tietojärjestelmään biometrinen tunnistaminen avulla. Järjestelmä antaisi automaattisen hälytyksen, jos henkilö on ylittänyt laillisen oleskeluajan Schengen-alueella. Rajanylitystietojärjestelmän olisi tarkoitus olla operatiivisessa käytössä vuoteen 2015 mennessä.

Luotettujen matkustajien järjestelmä mahdollistaisi kolmansien maiden kansalaisille unionin ulkorajan ylityksen automaattisen ra-

jatarkastuksen kautta. Matkustusasiakirja luettaisiin koneellisesti ja siinä olevia tietoja verrattaisiin järjestelmässä oleviin tietoihin ja matkustajan biometriikkaan. Matkustajille myönnettäisiin ”rekisteröidyn matkustajan” status erillisen anomuksen ja kriteerien perusteella, joista tärkeimpiä olisi biometrisen sisältämä matkustusasiakirja. Automaattiset rajatarkastukset olisivat mahdollisia kaikille EU:n kansalaisille, joilla on biometriset matkustusasiakirjat. Komission on lisäksi tarkoitus antaa vuonna 2009 selvityksensä sähköisestä matkustusluvasta.

Kansainvälistä vertailua telekuunteluun liittyvästä sääntelystä

Kattavaa kansainvälistä vertailua ihmisalakuljetukseen eri maissa sovellettavista esitutkimustakeinoista ei ole tässä yhteydessä tehty. Telekuuntelu on kuitenkin hankitun selvityksen mukaan käytettävissä esimerkiksi Japanissa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Englannissa, Italiassa, Ruotsissa, Tanskassa ja Sloveniassa. Sveitsissä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä vastaavasta rikoksesta tuomitaan sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta, mikä on vähemmän kuin Euroopassa yleensä (tieto on vuodelta 2003). Sveitsissä poliisi ei siten voi käyttää telekuuntelua tuon rikoksen tutkimisessa. EU on suosittanut korkean ihmisalakuljetuksen enimmäisrangaistukseksi kahdeksan vuotta vankeutta.

Jos suomalaista lainsäädäntöä verrataan ruotsalaiseen, vastaa laittoman maahantulon järjestäminen tunnusmerkistöltään lähinnä ihmisalakuljetusta (människosmuggling). Sen törkeästä tekemuodosta (grov människosmuggling) tuomitaan vähintään kuusi kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta. Telekuuntelusta esitutkiminnan aikana säädetään Ruotsissa oikeudenkäymiskaaren 27 luvussa, pakkokeinoista eräissä rikosasioissa annetussa laissa (1952:98) ja menettelystä kunnallisissa hallintoviranomaisissa ja hallintotuomioistuimissa sodan tai sen vaaran aikana annetussa laissa (1988:97) sekä ulkomaalaisvalvonnasta annetussa laissa (1991:572). Telekuunteluun on Ruotsissa aikaisemmin edellytetty, että tutkittavan rikoksen vähimmäisrangaistus on yli kaksi vuotta vankeutta. Vuoden 2004 lokakuusta alkaen

telekuuntelu on kuitenkin ollut mahdollista, vaikka tutkittavan rikoksen vähimmäisrangaistus on alle kaksi vuotta vankeutta, jos odotettavissa oleva rangaistus (brottets straffvärde) on yli kaksi vuotta vankeutta. Ruotsissa telekuuntelu (hemlig teleavlyssning) ja televalvonta (teleövervakning) ovat käytettävissä muun muassa tutkittaessa törkeää ihmissalakuljetusta.

2.3 Nykytilan arviointi

Vuoden 2005 kokonaisuudistusta säädettäessä Schengenin rajasäännöstön käsitteistö ei ollut saanut vielä lopullista muotoaan, eikä se ollut tullut vielä voimaan suoraan velvoittavana asetuksena. Ehdotettavat muutokset ovat merkittäviä siltä osin kuin on kysymys päällekkäisyyden poistamisesta Schengenin rajasäännöstön kanssa. Merkittäviä ovat myös säännökset, jotka koskevat nopeita rajainterventioryhmiä ja osallistumista rajaturvallisuusviraston koordinoimiin hankkeisiin.

Vartiostojen lausunnoista ilmenee halukkuutta rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien laajentamiseen entisestään. Hallituksen esitystä valmisteltaessa rajavartiolaitoksen piiristä tulleet ehdotukset on jaoteltu kiireellisiin ja vähemmän kiireellisiin. Muilta osin esityksessä on lähinnä vähäisiä tarkennuksia vuonna 2005 toteutettuun kokonaisuudistukseen.

Poliisi on poistunut asteittain lähes kaikilta rajanylityspaikoilta 1990-luvun kuluessa. Rajatarkastusten erityisosaaminen on vähitellen siirtynyt rajavartiolaitokselle.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunta on kehitynyt nopeasti vuoden 2005 uudistuksen jälkeen. Rajavartiolaitos hoitaa tänä päivänä sujuvasti toimialueellaan havaitsemaansa mas-sarikollisuutta, kuten ulkomaalaisia, metsästystä ja kalastusta koskevien säännösten rikkomisia sekä liikennejuopumusasioita. Uudet säännökset ovat tehostaneet erityisesti poliisin ja rajavartiolaitoksen yhteistoimintaa rajavartiolaitoksen hoitaessa pääsääntöisesti loppuun aloittamansa rikostiedustelun ja esitutinnan.

Rajavartiolaitos kohtaa painopistealueillaan, erityisesti Helsinki-Vantaan lentoasemalla ja Kaakkois-Suomen vilkkailla ra-

janylityspaikoilla, myös järjestäytyntä kansainvälistä rikollisuutta, joka usein liittyy laittoman maahantulon järjestämiseen ja ihmiskauppaan. Rajavartiolaitoksen luonnollinen yhteistyökumppani on tästä johtuen keskusrikospoliisi. Rajat ylittävän vakavan rikollisuuden paljastaminen edellyttää erityisasiantuntemusta ja sitä, että tutkinnanjohtaja on pakkokeinoineen käytettävissä asian alusta alkaen. Asian vakavuus voi toisinaan paljastua vasta pitkällisen tutkinnan jälkeen. Rajavartiolaitoksen paljastaman ja osaksi tutkiman asian siirtäminen poliisille vain tarvittavia pakkokeinoja varten on osoittautunut vaikeaksi. Keskusrikospoliisin ja rajavartiolaitoksen yhteistyötä on pyritty tehostamaan myös sijoittamalla rajavartiolaitokseen poliisipäällystöön kuuluva keskusrikospoliisin virkamies. Pyrkimyksistä huolimatta yhteisiä tutkintaryhmiä on onnistuttu perustamaan vain muutama.

Rajavartiolaitos kohtaa vuosittain kymmeniä tapauksia, joissa telepakkokeinot voisivat antaa välttämätöntä tietoa esitutkintaa varten. Rajat ylittävän rikoksen tutkimiseksi tehdään myös kansainvälistä yhteistyötä. Sen kuluessa voidaan vaihtaa pakkokeinoin saatuja rikostiedustelutietoja. Muun muassa näistä syistä sisäasiainministeriössä on arvioitu, että rajavartiolaitoksen rikostorjuntakeinoihin tulisi lisätä telepakkokeinot.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot

Esityksen mukaan rajavartiolaitosta koskevaan lainsäädäntöön tehtäisiin välttämättömänä pidettävät muutokset ja tarkistukset vuonna 2005 voimaan tulleiden lakien soveltamisesta saatujen kokemusten ja voimaantulon jälkeen tapahtuneen eurooppalaisen kehityksen johdosta.

Päällekkäisyyden poistaminen asetuksena annetun ja suoraan sitovan Schengenin rajasäännöstön kanssa on jossakin määrin ongelmallista. Schengenin rajasäännöstössä kerrotaan rajanylitysaikumuksen perusteella toteutettavista perusoikeuksiin kajoavista toimenpiteistä, joihin tulisi säätää toimival-

tuus kansallisessa laissa. Schengenin rajasäännöstöstä ja sen liitteistä voitaisiin poimia toimenpiteet kansalliseen lainsäädäntöön. Toisaalta voitaisiin ajatella säädettäväksi, että suomalaisella viranomaisella on toimivalta Schengenin rajasäännöstössä säädettyjen toimenpiteiden suorittamiseen. Välimuotona voitaneen ajatella, että viittaamalla Schengenin rajasäännöstön tiettyihin artikloihin annettaisiin toimivalta niissä säädettyjen toimenpiteiden suorittamiseen.

Viittaustekniikka on ongelmallista, koska se voi todellisuudessa siirtää lainsäädäntövaltaa Euroopan unionille enemmän kuin liityttäessä tarkoitettiin. Kun Schengenin rajasäännöstöä myöhemmin mahdollisesti muutetaan siten, että rajavartijoille annetaan lisää tehtäviä tai tehtäviä muutetaan, tuottaa tässä hallituksen esityksessä omaksuttu viittaustekniikka kansalliselle viranomaiselle muodollisesti toimivallan myös uusiin ja muutettuihin tehtäviin. Mahdollisuus siihen, että toimivalta uusiin tehtäviin olisi perusoikeusjärjestelmämme vastainen, on häviävän pieni. Maamme osallistuu myös Schengenin rajasäännöstön muutosten valmisteluun Euroopan unionissa. Siitä informoidaan eduskuntaa valmistelun kuluessa selonteoin ja kirjelmin. Kansallinen lainsäädäntö voi viittaustekniikkaa noudattamatta jäädä Euroopan unionissa annettujen asetusmuutosten kanssa ristiriitaiseksi.

Asetustekstin toisto kansallisessa lainsäädännössä on kiellettyä ja sisältää vaaran siitä, ettei johonkin asetuksessa tarkoitettuun toimenpiteeseen tule säädetyksi toimivaltaa lainkaan tai ainakaan asetuksessa tarkoitettua laajuudessa. Edellä mainituista syistä tässä esityksessä on käytetty viittaustekniikkaa suhteessa Schengenin rajasäännöstöön. Viittaussäännöksiin voitaisiin tarvittaessa ottaa rajoite, jonka mukaan rajavartiomiehillä sekä tullin ja poliisin rajavalvontatehtävissä toimivilla virkamiehillä on toimivalta Schengenin rajasäännöstön erikseen mainituissa artikloissa säädettyjen toimenpiteiden suorittamiseen, sellaisena kuin rajasäännöstö on muutettuna niillä säädöksillä, jotka eduskunnan tähän hallituksen esitykseen vastausta antaessa on Euroopan unionissa sitovasti hyväksytyt. Viittaukseen merkittäisiin viimeisen asetusmuutoksen säädösnumero. Edellä lausuttu

koskee soveltuvin osin asiantuntijoita ja nopeita rajainterventioiryhmiä.

Tässä hallituksen esityksessä ei myöskään ole muutettu rajavartiomiehen toimivallan määrittelytapaa siitä, mikä hyväksyttiin vuoden 2005 kokonaisuudistuksessa. Rajavartiolaain muutettavaksi esitetyn 41 §:n mukaan rajavartiomiehen toimivaltuuksista toimialallaan rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi olisi peite-toimintaa ja valeostoa lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla säädetään. Samantapaisia viittauksia on myös muualla rajavartiolaissa. Tältä osin voisi ajatella toimivaltuuksien määrittelyä sellaiseksi, mitä poliisimiehen toimivaltuuksista poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla säädetään, sellaisena kuin asianomaiset lait ovat muutettuna säädöksillä, jotka eduskunta on hyväksynyt siihen mennessä kun tähän hallituksen esitykseen annetaan vastaus. Jos rajavartiomiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi säädettäisiin nimenomaisesti, pitäisi mainittu lainsäädäntö toistaa rajavartiolaissa tai sijoittaa kuhunkin toimivaltuuksista säätävään lakiin säännös siitä, miltä osin kyseinen laki koskee rajavartiomiestä. Näin suurimittaiseen uudistuksen valmisteluun ei ole ollut tilaisuutta. Huomattakoon, että poliisin toimivaltuuksia koskeva lainsäädäntö on uudistettavana. Samassa yhteydessä pohdittaneen myös se lainsäädäntötekniikka, joka on omaksuttava annettaessa poliisin toimivaltuuksia muille viranomaisille.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Schengenin rajasäännöstön ja asiantuntija-tiimiasetuksen huomioon ottaminen

Rajavalvonta jätettäisiin tuoreen ja suoraan sitovan Schengenin rajasäännöstön varaan säätämällä rajavartiomiehille siinä edellytetyjen toimenpiteiden suorittamiseen tarvittava toimivalta. Rajavalvonnan käsite muu-

tettaisiin Schengenin rajasäännöstöä vastaavaksi siten, että siihen kuuluisi rajojen valvonta ja rajatarkastukset. Samalla säädettäisiin Suomen osallistumisesta nopeita rajainterventoryhmiä koskevaan mekanismiin niin apua antavana kuin saavanakin osapuolena. Rajainterventoryhmien pyytamisestä ja suomalaisten rajavartijoiden tuohon toimintaan osallistumisesta päättäisi valtioneuvosto, sisäasiainministeri tai rajavartiolaitoksen päällikkö asian merkittävyydestä riippuen. Sisäasiainministeri vahvistaisi poolin, josta rajavartiolaitos voisi lähettää henkilökuntaa. Samalla säädettäisiin vierailevien virkamiesten oikeudesta voimakeinoihin sekä heidän virka-aseitaan koskevasta poikkeuksesta ampuma-aselain soveltamisalaan.

Muut muutokset

Vuoden 2005 kokonaisuudistusta täydennettäisiin antamalla rajavartiomiehelle toimivalta pysäyttää kulkuneuvo tehtävänsä suorittamiseksi myös muualla kuin rajanylityspaikoilla. Pysäyttäminen olisi mahdollista rajavalvonnan, poliisitehtävän tai ulkomaalaisvalvonnan suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden rajanylityspaikalla ylläpitämiseksi taikka rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai metsästyksenvälönnan suorittamiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Rajavartiomies voisi määrätä päihtyneen kuljettajan ajokieltoon muuallakin kuin rajanylityspaikalla tavatesaan. Rajavartiomiehen toimivaltaa moottorikelkkareiteillä liikennevalvontaan selvennettäisiin.

Rajavartiolaitoksella on jo nykyisin oikeus käyttää rikostorjuntatehtävissään teknistä tarkkailua. Telepakkokeinot jätettiin tarkoituksella pois vuoden 2005 uudistuksen piiristä, koska haluttiin ensin seurata rajavartiolaitoksen rikostorjunnan kehittymistä. Nyt telepakkokeinojen käyttö on osoittautunut vuosittain enintään muutamassa kymmenessä vakavassa rikosepäilyssä välttämättömäksi tiedonhankintakeinoksi. Ne ehdotetaan lisättäväksi rajavartiolaitoksen keinovalikoimaan jo nyt huolimatta käynnissä olevasta esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilain kokonaisuudistuksesta. Näitä pakkokeinoja käytettäisiin

siin rajavartiolaitoksen käytössä jo nyt olevan Salpa-järjestämän avulla edellä kuvattujen vakavien järjestäytyneen rikollisuuden juttujen tutkinnassa. Rajavartiolaitoksen esikunta ohjaisi ja valvoisi näiden pakkokeinojen käyttöä erityisen tarkasti. Rikostorjunnassa aktiivisin Suomenlahden merivartiosto on käyttänyt vuonna 2006 tutkimassaan 1 500 rikosasiassa rajavartiolaitoksella käytettävissä olevia salaisia pakkokeinoja viisi kertaa.

Televalvonnan ja telekuuntelun mahdolliseksi tuleminen tutkittaessa törkeää laittoman maahantulon järjestämistä sekä siihen liittyvää ihmiskauppaa voisivat tehostaa esitutkintaa rajavartiolaitoksessa. Niiden avulla voidaan saada pitäviä todisteita pääkäsittelyyn. Telepakkokeinoja on käytännössä tarpeen kohdentaa niihin noin viiteenkymmeneen vakavaan rikosepäilyyn, joita rajavartiolaitos vuosittain tutkii. Määrä on ilmeisessä kasvussa. Tapaukset kohdentuvat lähes yksinomaan Helsinki-Vantaan lentoasemalle ja Kaakkois-Suomen vilkkaille rajanylityspaikoille.

Telekuuntelua tai televalvontaa olisi todennäköisesti tarpeen käyttää vuosittain parissakymmenessä esitutkinnassa. Uusia pakkokeinoja käyttäisivät niihin koulutetut ja niistä työkokemusta hankkineet rajavartiomiehet. Rajavartiolaitoksen esikunta valvoisi ja ohjaisi menetelmien käyttöä.

Laittoman maahantulon järjestämisen esitutkinnassa arvioidaan telekuuntelulla olevan erityisen paljon hyötyä juuri siksi, että rikoksen tekijät ja rajan yli laittomasti järjestettävät henkilöt ovat yhteydessä viestimien välityksellä. Kun telekuuntelu lisättiin pakkokeinovalikkoon (HE 22/1994 vp), todettiin (s. 9/II), että puhelinkuuntelu on erityisen tehokas keino tutkittaessa rikollisuutta, jolle on tunnusomaista suunnitelmallisuus ja organisoituneisuus. Jos rikoksen tekeminen edellyttää useiden henkilöiden yhteistoimintaa ja useita eri vaiheita, päämäärän saavuttaminen ei useinkaan ole mahdollista ilman rikokseen osallisten pitemmän ajan kuluessa tapahtuvaa yhteydenpitoa. Puhelin- tai muu telekommunikaatio on tänä päivänä usein välttämätön apuväline erityisesti valtion rajojen yli ulottuvassa rikollisessa toiminnassa.

Kansainvälisen rikollisuuden torjumiseen ja tutkimiseen osallistuvat viranomaiset teke-

vät yhteistyötä ja vaihtavat myös tietoja ja tiedustelutietoja keskenään. Suomessa suoritettavalla telekuuntelulla voisi olla huomattavaa merkitystä myös yhteisten kansainvälisten tutkintaryhmien työn kannalta, vaikka täältä saatavilla tiedoilla olisi yksittäistapauksessa itsessään huomattavaa vähäisempi merkitys.

Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen, jäljempänä Palermon sopimus (SopS 20/2004), maitse, meritse ja ilmateitse tapahtuvan maahanmuuttajien salakuljetuksen kieltämistä koskevan lisäpöytäkirjan (SopS 73/2006) mukaan salakuljetuksen torjuminen edellyttää lähestymistä kokonaisvaltaisesta kansainvälisestä näkökulmasta, johon sisältyy kansallista, alueellista ja kansainvälistä yhteistyötä, tietojenvaihtoa ja muita tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä. Törkeän laittoman maahantulon järjestämisen lisääminen telekuunteluun Suomessa oikeuttavien rikosten joukkoon olisi tällainen toimenpide.

Telekuuntelua koskevien hakemusten ja lupien määrä jäänee törkeän laittoman maahantulon järjestämisen kohdalla vähäiseksi. Tämä johtuu osaksi siitä, että Suomi ei sijaitse laittoman maahantulon valtaviirtojen varrella. Telekuuntelu on lisäksi vain yksi esitutkinnaissa käytettävistä pakkokeinoista, eikä sen käyttäminen anna takeita rikoksen selvittämisestä. Esimerkiksi vuonna 2005 Ruotsissa annettiin 833 telekuuntelulupaa, joista vain 291 koski muuta kuin huumausainerikollisuutta. Telekuuntelua ei luvasta huolimatta voitu 90 tapauksessa toteuttaa toivutussa laajuudessa ja esitutkinta lopetettiin todisteiden puuttumisen vuoksi 251 tapauksessa (Skrivelse 2006/07:28 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2005). Vuonna 2006 vastaavat luvut olivat 893, 330, 146 ja 255. Vuotta 2006 koskevassa kertomuksessa (Regeringens skrivelse 2007/08:34 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2006) mainitaan telekuuntelulupia myönnetyn myös törkeän ihmisalakuljetuksen tutkintaan.

Sisäasiainministeriön on pakkokeinolain mukaan annettava vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomus telekuuntelun ja -valvonnan sekä teknisen kuuntelun käytöstä. Rajavartiolaitoksen yksiköissä ei ole vuosien 2005 ja 2006 aikana käytetty eduskunnan oikeusasiamiehelle ilmoitettavia tiedonhankintakeinoja. Suomenlahden merivartiostossa on vuoden 2007 aikana käytetty pakkokeinolain 5 a luvun 1 §:n 3-kohdassa tarkoitettua teknistä kuuntelua yhteensä neljä kertaa. Kuuntelua on kohdistettu ajoneuvoon kolmessa ja muuhun tilaan (kokoustila) yhdessä tapauksessa. Kaikissa tapauksissa tutkittavana rikoksena on ollut törkeä laittoman maahantulon järjestäminen.

Pidättämiseen oikeutetuiksi virkamiehiksi mainittaisiin rajavartiolaitoksen päällikkö ja apulaispäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston osastopäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö, apulaisosastopäällikkö, ylitarkastaja, rikosylitarkastaja ja rikostarkastaja, rajavartioston ja merivartioston komentaja ja apulaiskomentaja, rajavartioston ja merivartioston rajatoimiston ja meritoimiston päällikkö, Suomenlahden merivartioston Helsingin rajatarkastusosaston päällikkö ja vara-päällikkö, Ahvenanmaan merivartioalueen päällikkö sekä vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies, joka on saanut tutkinnanjohtajalle rajavartiolaitoksessa säädetyn koulutuksen ja jonka rajavartiolaitoksen tai sen hallintoyksikön päällikkö on määrännyt tutkinnanjohtajaksi.

Rajavalvontaan liittyvää teknistä valvontaa voitaisiin suorittaa myös rajavyöhykkeen ulkopuolella.

Säännökset eroamisistä sekä sen jälkeen palvelussuhteen jatkamisesta nostettaisiin lain tasolle. Säännösten sisältö poikkeaisi kuitenkin puolustusvoimissa noudatettavista säännöksistä. Virassaan voisi jatkaa vain muun tahon kuin tasavallan presidentin nimitys sotilasvirkamies. Asiasta päättäisi rajavartiolaitoksen päällikkö sotilasvirkamiehen kohdalla enintään 55 vuoden ikään saakka ja muun virkamiehen kohdalla 68 vuoden ikään saakka. Puolustusvoimissa sotilasvirkamies voi saada jatkaa 55 vuoden ikään, vaikka hän olisi tasavallan presidentin nimitys. Lentotoimintaan osallistuvan henkilö-

kunnan eroamisikä on muuta henkilöstöä alhaisempi. Tähän henkilöstöryhmään lisättäisiin erikoisupseerit, mikä on välttämätöntä rajavartiolaitoksen lento-toiminnan järjestämiseksi. Ohjaajapulan vuoksi rajavartiolaitoksen valmius lentotoimintaan on jo alentunut.

Rajavartiolaitoksen päällikön sijaiseksi mainittaisiin laissa myös raja- ja meriosaston tai henkilöstöosaston päällikkönä toimiva kenraali tai amiraali siltä varalta, että rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö olisi estynyt toimimaan hänen sijaisenaan.

Henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että rajatarkastustiedot siirrettäisiin tutkinta- ja virkaapurekisteristä lupa- ja valvonta-asioiden rekisteriin ja niiden säilytysaika pidennettäisiin kahdesta viiteen vuoteen. Turvallisuustietorekisterin käyttöoikeutta laajennettaisiin tilanteenseurantatehtävissä ja riskianalysitehtävissä toimiviin rajavartiomiehiin. Erillistä määräystä näihin tehtäviin ei tarvittaisi. Vaatimusta henkilörekisteristä poistettavien tietojen arkistoinnista lievennettäisiin.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Nopeisiin rajainterventoryhmiin ja yhteisiin hankkeisiin osallistumisesta aiheutuvista kustannuksista saataisiin yleensä korvaus Rajaturvallisuusvirastolta tai asianomaiselta jäsenvaltiolta, minkä vuoksi järjestelystä ei arvioida aiheutuvan sanottavia kustannuksia. Ryhmien saapumisesta aiheutuvat kustannukset ja niiden kattaminen ratkaistaisiin pyynnön valmistelun yhteydessä.

Televalvonnan ja telekuuntelun mahdolliseksi tuleminen tutkittaessa törkeän laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta voisivat lisätä rajavartiolaitoksen esitutkinnasta aiheutuvia kustannuksia. Rajavartiolaitos on 1 päivästä helmikuuta 2006 alkaen käyttänyt poliisin ja tullin tavoin salaisten pakkokeinojen hallintaan tarkoitettua Salpa-järjestelmää teknisen tarkkailun ja matkapuhelinten sijaintitietojen hankkimisen yhteydessä. Tältä osin perustamiskustannukset ovat jääneet alle 10 000 eu-

ron ja vuosittaiset käyttökustannukset alle 5000 euron.

Poliisi on televalvonnan ja telekuuntelun osalta varautunut yhteensä noin 4,5 miljoonan euron vuosikustannuksiin tulevana viisivuotiskautena, mikä kattanee teknologian uudistumisesta johtuvat kehitysmenot. Televalvonnasta ja telekuuntelusta aiheutuu poliisille välittömiä kustannuksia siten noin miljoona euroa vuodessa. Kustannukset muodostuvat maksuista teleoperaattoreille sekä laite- ja ohjelmainvestoinneista. Välillisesti kustannuksia muodostuu myös henkilöstön koulutuksesta. Teknisin menetelmin saatujen tietojen analyysiin kuluu lisäksi työaikaa. Selvitettyä rikosasiaa kohti työmäärän arvioidaan kuitenkin telepakkokeinoja käyttäen olevan vähäisempi kuin ilman telepakkokeinojen käyttämistä. Keskusrikospoliisin vastuuyksiköltä on pyydetty telekuuntelua vuonna 2005 yhteensä 1 506 kertaa ja vuonna 2006 yhteensä 1 770 kertaa. Keskusrikospoliisi on vuonna 2005 käyttänyt televalvontaa noin 400 kertaa sekä televalvontaa ja telekuuntelua noin 550 kertaa. Yhden tapauksen kustannukseksi muodostuisi edellä esitettyjen lukujen perusteella noin 1 000 euroa. Laajennettavaksi esitettyihin televalvontaoikeuteen ja telekuunteluoikeuteen kuuluvia keinoja arvioidaan käytettävän rajavartiolaitoksessa enimmillään 50 kertaa vuosittain. Rajavartiolaitoksen vuosittainen kustannus televalvonnasta ja telekuuntelusta tulisi ilmeisesti jäämään noin 50 000 euroon. Rajavartiolaitos kattaa kaikki menonsa määrärahoistaan, joita ei menokehysten tiukkuuden vuoksi tähän esitykseen sisältyvien ehdotusten vuoksi lisättäisi. Esityksellä ei siten olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Schengenin rajasäännösten kanssa päällekkäisen sääntelyn poistaminen turvaisi sen, että rajavalvonta on yhdenmukainen Euroopan unionissa asetettujen tavoitteiden ja vaatimusten kanssa.

Rajavalvontaan liittyviä toimivaltuuksia säädetään nykyisin muun muassa poliisilain 21 §:ssä (kulkuneuvon pysäyttäminen ja siirtäminen), sekä tullilain 14 a §:ssä. Viime

mainitun säännöksen mukaan tullimiehellä on oikeus rajatarkastustehtävässä suorittaa rajavartiolaissa tarkoitettu rajatarkastus rajanylityspaikalla tai muussa rajavartiolain 14 §:ssä säädettyssä paikassa rajavartiolain 28, 29, 36 ja 38 §:ssä säädettyin toimivaltuuksin. Rajavartiolaikiin esitettävien muutosten vuoksi kyseisiä tullilain ja poliisilain säännöksiä olisi muutettava. Muutos olisi lähinnä tekninen.

Pysäyttämisoikeuden laajentaminen, toimivaltuuksien rajanylityspaikalla laajentaminen sekä telekuuntelua ja televalvontaa koskevat ehdotukset vähentäisivät toteutuessaan rajavartiolaitoksen tarvetta pyytää poliisilta virka-apua tehtävissään. Rajavartiolaitoksen esitutinnan tuloksellisuus kohenisi myös sen voidessa käyttää tavanomaisia nykyaikaisia menetelmiä. Samalla tarve asioiden siirtämiseen poliisille vähenisi. Esitutkinta tehostuisi myös pidättämiseen oikeutettujen virkamies-ten lisäämisen kautta. Tämä vaikuttaisi myönteisesti myös esitutinnan kohteeksi joutuvien asemaan.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Rajavalvonnassa ei tapahtuisi sanottavaa muutosta. Rajavartiolaitoksen vaikuttavuus esitutkintaviranomaisena lisääntyisi hieman.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä. Valmistelun tukena on ollut ohjausryhmä, jossa ovat sisäasiainministeriön lisäksi olleet edustettuina valtiovarainministeriö, edustajia poliisihallinnosta ja tullihallinnosta sekä asiantuntijana edustaja oikeusministeriöstä. Esivalmistelun yhteydessä pyydettiin vuoden 2007 syyskuussa lausunnot kokonaisuudistuksen toimivuudesta rajavartiolaitoksen hallintoyksiköiden lisäksi seuraavilta tahoilta: maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, opetusministeriö, puolustusministeriö, sisäasiainministeriön pelastusosasto, poliisi-osasto ja ulkomaalaisosasto, sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö, ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö, Etelä-

Suomen lääninhallitus, Itä-Suomen lääninhallitus, Lapin lääninhallitus, Länsi-Suomen lääninhallitus, Oulun lääninhallitus, Ajoneuvohallintokeskus, Ilmailulaitos Finavia, Ilmavoimien esikunta, Merenkulkulaitos, Metsähallitus, Museovirasto, keskusrikospoliisi, Liikkuva poliisi, Poliisiammattikorkeakoulu, Poliisin tietohallintokeskus, suojelupoliisi, Pääesikunta, Sotamuseo, tasavallan presidentin kanslia, tietosuojavaltuutettu, Tullihallitus, Ulkomaalaisvirasto, Valtiokonttori, Valtakunnansyyttäjänvirasto, Viestintävirasto, vähemmistövaltuutettu, Elinkeinoelämän keskusliitto, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Pakolaisneuvonta ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry ja Tulliliitto ry.

Esivalmistelun jälkeen laaditusta hallituksen esityksen luonnoksesta pyydettiin lausunnot edellä mainituilta tahoilta, minkä lisäksi Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle, AKAVA ry:lle, Hätäkeskuslaitokselle, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:lle, liikenne- ja viestintäministeriölle, Palkansääjäläjäjärjestö Pardia ry:lle, Päälylystöliitto ry:lle, Rajavartioliitto ry:lle, Suomen Konepäälylystöliitto SKL ry:lle, Suomen ympäristökeskukselle, Tullivirkamiesliitto Tullitjänstemannaförbundet ry:lle, Upseeriliitto ry:lle, Valtioneuvoston kanslialle, Väestörekisterikeskukselle ja ympäristöministeriölle varattiin tilaisuus lausunnon antamiseen. Suomen Asianajajaliitolle varattiin myös pyynnöstä tilaisuus lausunnon antamiseen.

Oikeusministeriön edustajien kanssa on lisäksi erikseen neuvoteltu telekuuntelun ulottamisesta törkeän laittoman maahantulon järjestämiseen sekä televalvonnan ja telekuuntelun sallimisesta rajavartiolaitoksen esitutkinnassa.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Oikeusministeriö ei ole pitänyt ehdotettuja rajavartiolain 15 a - c §:ä ongelmallisena. Ministeriö on arvostellut rajavartiomiehen toimivaltuuksien kohdalla noudatettua viitustekniikkaa, joka voi johtaa siihen, että muutokset poliisin toimivallassa heijastuvat automaattisesti rajavartiomiehen toimival-

tuuksiin. Telepakkokeinojen käyttöön ottamiseen ministeriö toivoi lisäperusteluja ja arvioi, ettei laittoman maahantulon järjestämisen perusmuotoa tulisi lisätä telekuunteluun oikeuttavien rikosten joukkoon. Esityksessä on erikseen oikeusministeriön kanssa käydyin neuvottelun perusteella rajoitettu ehdottamaan rajavartiolaitokselle oikeutta telekuunteluun ainoastaan törkeän laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupparikosten esitutkintaan. Lisäksi on päädytty esittämään rajoitusta poliisin mahdollisuuteen käyttää peitetoimintaa telekuuntelun piiriin esitettävässä törkeässä laittoman maahantulon järjestämisessä. Ilman mainittua rajausta peitetoiminta olisi tullut poliisin keinovalikoimaan myös törkeässä laittoman maahantulon järjestämisessä, koska tuo keino on käytettävissä esitutkinnassa rikosasiassa, jossa telekuuntelu on mahdollista.

Ahvenanmaalaisten naisten kohdalla viran kelpoisuusvaatimuksissa olevaa poikkeusta asepalveluksen suorittamisesta ei ministeriö pitänyt ongelmallisena perustuslain 6 §:n kannalta. Ehdotuksessa on luovuttu esittämästä laittoman maahantulon järjestämisen tavallista tekemuotoa telepakkokeinojen piiriin.

Sisäasiainministeriön pelastusosasto on rajavartiolaitain 26 ja 77 §:iin viitaten esittänyt harkittavaksi sen selventämistä, milloin rajavartiolaitos osallistuu pelastustoimintaan omalla kustannuksellaan ja milloin maksua vastaan. Samalla kannalla on myös Etelä-Suomen lääninhallitus. Vaikka rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, se ei ole pelastuslaissa (468/2003) tarkoitettu pelastusviranomainen. Mainitun lain 6 §:n mukaan rajavartiolaitos on pelastusviranomaisten ohella velvollinen osallistumaan pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun siten kuin rajavartiolaitoksen tehtävistä toimialansa säädöksissä tai muussa lainsäädännössä säädetään. Rajavartiolaitos on tällainen säädös.

Rajavartiolaitain 26 §:n mukaan rajavartiolaitos osallistuu meripelastuksen lisäksi muuhun pelastustoimintaan sekä maastoon eksyneiden tai siellä muutoin välittömän avun tarpeessa olevien henkilöiden etsintään asettamalla käytettäväksi kalustoa, henkilöitä ja asiantuntijapalveluja, jos sitä on onnettomuuden taikka hädän laajuus tai erityisluon-

ne huomioon ottaen pidettävä välttämättömänä. Rajavartiolaitos voi myös suorittaa kii-reellisen sairaankuljetuksen, jos siitä vastaava viranomainen tai sairaankuljetuspalvelun tarjoaja ei voi suorittaa kuljetusta pelastumisen vaarantumatta. Rajavartiolaitain 77 §:n 2 momentin mukaan rajavartiolaitos on velvollinen antamaan pelastusviranomaiselle, poliisille, tullilaitokselle ja puolustusvoimille sellaista virka-apua, joka edellyttää rajavartiolaitokselle kuuluvan ja muulta viranomaiselta puuttuvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalvelujen käyttöä. Virka-apua annetaan, jollei se vaaranna rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Rajavartiolaitos on sille annettujen määrärahojen varassa mitoitannut voimavaransa päätehtäviensä vaatimalla tavalla. Rajavartiolaitoksen voimavarojen käyttäminen muihin kuin sen päätehtäviin on poikkeuksellista ja voi rajavartiolaitain 26 §:n mukaan tapahtua ainoastaan, milloin se on välttämätöntä. Rajavartiolaitain 77 §:n 2 momentissa tarkoitettu virka-apu on mahdollista, milloin rajavartiolaitoksen päätehtävien hoitaminen ei vaaranna. Pelastustoimintaan osallistuminen ja virka-avun antaminen tarkoittavat yleensä kuljetuskaluston - varsinkin lentokaluston - käyttämistä. Korvauksettoman käytön lisääminen aiheuttaisi rajavartiolaitokselle nopeasti huomattavia kustannuksia, joiden vuoksi ei olisi mahdollista pitäytyä menokehyksissä. Pelastusosaston kannasta poiketen säännösten muuttamista ei pidetä tässä vaiheessa aiheellisena. Asiaan voitaneen palata myöhemmin sisäasiainministeriössä käytävin neuvotteluin. Niissä pohdittaneen pelastustoimen voimavaroja ja korvauksia laajemmin kuin tämän hallituksen esityksen yhteydessä on mahdollista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt, että rajavartiolaitain säädetäisiin myös virka-avun antamisesta terveysviranomaisille ja että henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 28 §:ään lisättäisiin oikeus antaa tietoja terveysviranomaisille. Tämä olisi tarpeen esimerkiksi kansanterveyttä vakavasti vaarantavan tarttuvan taudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Valtiovarainministeriö on lausunnossaan vastustannut rajavartiolaitain 17 §:n muutosta,

josta voi saada sen käsityksen, että rajavartiolaitos olisi tullilaitokseen nähden johtavassa asemassa. Tullilain 14 a §:ää muutettaessa tulisi mainita missä kohdin siinä viitatuista asioista säädetään. Tullihallitus on ollut ministeriön kanssa samalla kannalla. Tullihallitus on lisäksi esittänyt, että samassa yhteydessä muutettaisiin tieliikennelain 38 §:ää ja pakkokeinolain 4 luvun 17 §:ää myös tullin osalta.

Ympäristöministeriö on pitänyt maastoliikennelakiin ehdotettua muutosta perusteltuina.

Maahanmuuttovirasto on pitänyt Schengenin rajasäännöstöön ja nopeisiin rajainterventioiryhmiin liittyviä muutoksia perusteltuina. Viraston mukaan rajavartiolaitoksen panos erityisesti laittoman maahantulon ja ihmiskaupan torjunnassa on merkittävä ja näiden vakavien rikosten tutkiminen edellyttää riittäviä valtuuksia esimerkiksi televalvonnan ja telekuuntelun suhteen. Keskusrikospoliisin ehdottamat tarkennukset on tehty. Lapin lääninhallitus ei ole pitänyt rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien laajennusta sinänsä tarpeellisena. Telekuuntelun laajentamista esitutkinnassa törkeään vapaudenriistoon, törkeään ihmiskauppaan, panttivangin ottamiseen, laittoman maahantulon järjestämiseen ja törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen keskusrikospoliisi on pitänyt perusteltuina.

Suojelupoliisiin mukaan laittoman maahantulon järjestäminen olisi johdonmukaisuuden vuoksi perusteltua lisätä myös televalvonnan ja teknisen kuuntelun edellytyksiin.

Itä-Suomen lääninhallitus on pitänyt ongelmallisena rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen ja tutkinnanjohtajan säännönmukaista erillisyyttä. Itä-Suomen lääninhallitus on lausunnossaan kantanut huolta pakkokeinoasioiden osaamisesta rajavartiolaitoksessa.

Oulun lääninhallitus on kiinnittänyt huomiota samaan asiaan ja huomauttanut, että tutkintatehtävät eivät ole nykyisin pidättämiseen oikeutettujen vartioston komentajan, apulaiskomentajan tai rajatoimiston päällikön varsinaista osaamisaluetta. Tästä ei kuitenkaan ole lääninhallituksen mukaan aiheutunut ongelmia yhteisoperaatioille. Rajavartiolaitoksen esitutkintaa ajatellen järjestely vai-

kuttaa Oulun lääninhallituksen mielestä kankealta. Oulun lääninhallitus on arvioinut rajavartiolaitoksen esitutkintavaltuudet riittäviksi.

Lapin lääninhallitus on arvioinut, ettei rajavartiolaitoksen esitutkintavaltuuksien lisäämiseen ole tarvetta moottorikelkkailun valvontaa lukuun ottamatta.

Liikkuva poliisi on arvioinut, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tulisi olla pääsääntöisesti tutkinnanjohtaja. Näin varmistettaisiin kokonaisuuksien hallinta ja riittävä lainsäädännön tuntemus.

Valtakunnansyyttäjänvirasto on kannattanut televalvonnan ja telekuuntelun käyttöön ottamista rajavartiolaitoksen esitutkinnassa. Rikostorjuntaupseeria pidettiin lausunnossa epämääräisenä pidättämiseen oikeutetuksi virkamieheksi. Tutkinnanjohtajana toimivan rajavartiomiehen tulisi viraston mukaan kuitenkin olla myös pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pakkokeinovaltuudet voisi sitoa tiettyä tasoa olevaan palvelusarvoon. Virasto piti kannatettavana sitä, että telekuuntelun edellytyksiin lisättäisiin törkeä laittoman maahantulon järjestäminen. Tämän lisäksi olisi televalvonnan ja teknisen kuuntelun edellytyksiin syytä lisätä laittoman maahantulon järjestäminen.

Suomen Asianajajaliitto on esittänyt, että hallituksen esityksen luonnokseen otetut perustelut laittoman maahantulon järjestämisen ja törkeän laittoman maahantulon järjestämisen lisäämiselle telekuunteluun oikeuttavien rikosten joukkoon ovat täysin riittämättömät. Asiaa ei myöskään ollut käsitelty säätämisyjärjestystä ja suhdetta perustuslakiin koskevassa luonnoksen osassa. Muutokset pakkokeinolakiin tulisi jättää pakkokeinolain uudistamista koskevan työryhmän työskentelyn yhteyteen. Asianajajaliitto on viitannut myös eduskunnan lakivaliokunnan mietintöön LaVM 4/2004 (HE 34/2004 vp), jonka mukaan kyseisessä hallituksen esityksessä laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liitetyiksi laeiksi ei ollut esitetty saatavan merkittävää rikostutkinnallista hyötyä telekuuntelusta törkeän laittoman maahantulon järjestämisen esitutkinnassa, minkä vuoksi nyt esitetyn kanssa vastaavaa ehdotusta ei tuolloin ollut hyväksyttävä.

Henkilöstöjärjestöt ovat esittäneet muun ohella, että siirtymisvelvollisuuden sijasta tulisi käyttää vapaaehtoista tehtäviin hakeutumista, ja ettei virkamiehistä suostumuksetaan siirrettäisi vaativuudeltaan ja palkkaukseltaan alhaisempaan tehtävään. Siirtovelvollisuuden vastapainoksi olisi tarvittaessa osoitettava yleistä hintatasoa edullisempia vuokra-asuntoja. Sivutoimikiellot tulisi poistaa kohutuuttomina ja jättää asia valtion virkamieslain varaan. Pidättämiseen oikeutetut virkamiehet tulisi määrittää koulutuksen eikä viran tai tehtävänimikkeen perusteella. Reservin aliupseerin koulutus tulisi säilyttää kelpoisuusvaatimuksena nuoremman rajavartijan virkaan siten, että rajavartiolaitoksen päällikkö voisi päättää yksittäisistä poikkeuksista. Virkamiehen tulisi voida jatkaa virassaan eroamisensa jälkeen määrääjän, kuitenkin enintään siihen saakka kun hän täyttää 68 vuotta ja sotilasvirassa enintään siihen saakka kun hän täyttää 57 vuotta. Lain valmistelussa olisi otettava huomioon elinaikakertoimen vaikutus sotilaseläkkeisiin. Sotilaseläkejärjestelmän piirissä olevien virkamiesten tulisi olla oikeutettuja korotettuun eläkekarttumaan jatkaessaan palvelusta eläkeoikeuden saavutettuaan.

Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköiden mukaan rajavartiomiehen toimivaltuudet tieliikenteen valvomisessa ja liikenteen ohjaamisessa eivätkä vastaa toiminnallisia tarpeita. Osittaisen vastuun sijasta pidetään parempana kaikkien tieliikennesäännösten valvontavastuuta. Etelä-Suomen lääninhallitus on kannattanut rajavartiolaitokselle oikeutta rajanylityspaikoilla ja niille johtavilla teillä suorittaa pyytämättäkin poliisilaissa tarkoitettuja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen sekä liikenteen ohjaamiseen kuuluvia kiireellisiä tehtäviä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa. Länsi-Suomen lääninhallituksen mukaan rajavartiomiesten tulisi saada poliisin valtuudet tieliikenteen valvontaan. Oulun lääninhallituksen mukaan rajavartiomiesten toimivaltuuksia liikenteen valvonnassa tulisi muuttaa. Lapin lääninhallituksen mukaan liikennevalvonnassa saattaa osoittautua ongelmalliseksi rajata, milloin toimenpiteitä ei voi rajavartiolain 21 §:n 2 momentissa säädetyin tavoin viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheutta-

matta. Lääninhallitus pitää rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia riittävinä.

Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköt ovat pitäneet välttämättömänä oikeutta kulkuneuvon pysäyttämiseen myös muissa kuin rajavaltontatehtävissä. Oikeus olisi tarpeen ympäristönsuojelun valvonnassa, kalastuksen ja metsästyksen valvonnassa sekä maasto-, tie- ja vesiliikenteen valvonnassa ja ulkomaalaisvalvonnassa. Ajoneuvon pysäyttäminen ja tarkastaminen olisi niiden mukaan tarpeellista ilman rikosepäilyäkin kaikissa rajavartiolaitoksen lakisääteisissä tehtävissä. Metsähallituksen mukaan rajavartiolaitoksen henkilökunnalla tulisi olla oikeus ajoneuvon pysäyttämiseen sekä kuljettajan henkilöllisyyden ja ajokunnon toteamiseen myös sisämaan tehtävissä.

Metsähallitus on toivonut rajavartiolaitoksen lisäävän maastoliikenteen valvontaa sen hallitsemilla valtion alueilla.

Tulliliitto ry on kiinnittänyt huomiota siihen, että rajavartiolaitos ei ole sovitusti ilmoittanut rikostorjuntatoimenpiteistä kuten huumekoirien käytöstä rajatoimipaikoilla tai esitutkintaan liittyvistä tullirikosten tutkintatoimenpiteistä. PTR -viranomaisten yhteistoimintaa koskevat säännökset on tältä osin esitetty uudistettavaksi hallituksen esityksessä laiksi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 26/2008 vp).

Lausunnoissa esitetyt näkökohdat on pyritty ottamaan huomioon. Hallituksen esityksen luonnos on käsitelty myös rajavartiolaitoksen yhteistoimintamenettelyssä.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä laiksi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi esitetään muutettavaksi rajavartiolakia ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia. Rajavartiolaista kumottaisiin 45 § muun esitutkintaviranomaisen avustamisesta ja 48 § rikosentorjuntatoimenpiteestä ilmoittamisesta. Rajavartiolain 21 §:n otsikko muutettaisiin. Lain 41 §:stä poistettaisiin säännös, joka oikeuttaa rajavartiomiehen

muun esitutkintaviranomaisen johdossa ta-
pahtuvaan esitutkintaan osallistuessaan käsit-
telemään tietoa, joka on hankittu muulla kuin
rajavartiolaitoksen käytettävissä olevalla met-
telmällä. Vastaava säännös otettaisiin poli-
siin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoi-
minnasta annettavaan lakiin, jäljempänä PTR
-laki. Samalla muutettaisiin rajavartiolain 77
ja 78 §:ää virka-avusta PTR -viranomaisten
kesken. Henkilötietojen käsittelystä rajavarti-
olaitoksessa annetun lain 19 § täsmennettäisiin
koskemaan ulkorajaliikennettä. Samalla
rajavartiolaitos saisi Schengenin alueen ulko-
rajaliikenteessä tullilain 28 §:n 1 momentin 1
kohdassa olevaa säännöstä vastaavan oikeu-
den saada yhteisöltä ja yhtymiltä tietoja
matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa
koskevista rekistereistä. Säännös mahdollis-
taisi käytännössä tietojen saamisen ennako-
varausjärjestelmistä.

PTR -lain mukaan PTR -viranomaisen voi-
si pyynnöstä suorittaa toisen PTR -
viranomaisen puolesta tämän tehtäväaluee-
seen kuuluvan rikostorjuntatoimenpiteen, jos
toimenpide ei siedä viivytystä. Rikostorjun-
taan liittyvän toimenpiteen voisi suorittaa il-
man pyyntöäkin. Toimenpiteestä olisi tällöin
kuitenkin ilmoitettava ilman aiheetonta vii-
vytystä sille PTR -viranomaiselle, jonka teh-
tävään kuuluaan toimenpide kuuluu. Lisäksi
ehdotetaan, että PTR -viranomaisen olisi il-
moitettava ilman aiheetonta viivytystä tie-
toonsa tulleesta rikoksesta ja siihen liittyvistä
toimenpiteistä toiselle PTR -viranomaiselle,
jonka tehtäväalueeseen asia myös kuuluu.
PTR -viranomaiset voisivat perustaa yhteisiä
rikostiedusteluyksiköitä, joiden tehtävänä
olisi hankkia, analysoida ja välittää ajan-
tasaista ja kattavaa rikostiedustelutietoa val-
takunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tar-
koituksiin. PTR -rikostiedusteluyksikössä
edustettuna oleva PTR -viranomaisen voisi
perustaa vakavaa tai laajamittaista rikolli-
suutta koskevaa yksittäistä rikostorjuntateh-
tävää varten tilapäisen rikosanalyysirekiste-
rin. Ehdotus sisältäisi säännökset myös PTR
-viranomaisten yhteisistä tiedonhankinta- ja
tutkintaryhmistä sekä kustannusten korvaa-
mista koskevat säännökset. Näiltä osin tässä
hallituksen esityksessä ei esitetä muutoksia.

Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö
ovat 12 päivänä maaliskuuta 2007 asettaneet

toimikunnan valmistelemaan ehdotusta esi-
tutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain ko-
konaisuudistukseksi (OM044:00/2006). Mai-
nittuihin lakeihin tehtyjen osittaisuudistusten
johdosta erityisesti salaisia pakkokeinoja ja
poliisilain tiedonhankintaa koskevista sään-
nöksistä on muodostunut osin sekava ja vai-
keasti hallittava kokonaisuus. Rajavartiomie-
hen toimivaltuudet esitutkinnaissa ja pakko-
keinojen käyttämisessä on useassa kohtaa si-
dottu poliisilakiin. Toimikunnan toimikauden
oli määrä päättyä lokakuussa 2008.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 1 päivä-
nä heinäkuuta 2004 asettanut hankkeen aluk-
sista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäi-
semistä ja merellisten ympäristövahinkojen
torjuntaa koskevan lainsäädännön uudistami-
seksi (LVM017:00/2004). Työryhmän toimi-
kausi päättyi helmikuussa
2008. Merenkululaitos, rajavartiolaitos ja
puolustusvoimat (merivoimat) osallistuvat
alusöljyvahinkojen ja aluskemikaalivahinko-
jen torjuntaan. Vuoden 2006 alusta lailla
1163/2005 muutetun alusjätelain mukaan ra-
javartiolaitokselle on kuulunut öljypäästöjen
tutkinta hallinnollisen öljypäästömaksun
määrittämiseksi. Rajavartiolaitos osallistuu
myös öljypäästöä koskevan rikosasian selvit-
tämiseen. Toimikunnan esityksessä ehdote-
taan rajavartiolaitoksen osuutta öljypäästöjen
valvonnassa ja tutkimisessa lisättäväksi.

Ahvenanmaan maakunnassa on vireillä
hanke öljypäästömaksunenettelyn ulottami-
seksi maakunnan alueelle siten, että maksun
voisi määrätä myös poliisiviranomainen,
mutta maksun saisi maakuntahallitus.

Neuvosto on 18 päivänä joulukuuta 2006
antanut puitepäätöksen Euroopan unionin jä-
senvaltioiden lainvalvontaviranomaisten vä-
lisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon
yksinkertaistamisesta (2006/960/YOS). Sisä-
asiainministeriö on 18 päivänä huhtikuuta
2008 asettanut hankkeen sen huomioon ot-
tamiseksi kansallisessa lainsäädännössä
(SM098:00/2007). Työryhmän toimikausi on
päättynyt lokakuussa 2008. Henkilötietojen
käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettuun
lakiin ehdotetaan lisättäväksi 4 lukuun uusi
39 a §, joka olisi viittaussäännös kyseiseen
puitepäätökseen ja sen voimaansaapoa koske-
vaan lakiin, jota koskeva hallituksen esitys
(HE 190/2008) on eduskunnan käsiteltävänä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1.1 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta

2 luku Rajavartiolaitoksen hallinto ja henkilöstö sekä sen virkamiestä koskevat erityiset oikeudet ja velvollisuudet

3 §. *Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt.* Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö on rajavartiolaitoksen päällikön sijainen tämän estyneenä ollessa. On esitetty, ettei rajavartiolaitoksen apulaispäällikölle rajavartiolaitoksen esikunnan työjärjestyksessä määrätty sijainen voisi tulla rajavartiolaitoksen päällikön sijaiseksi ilman nimenomaista lain säännöstä. Kokonaisuutta on tulkittu siten, että sekä rajavartiolaitoksen päällikön että rajavartiolaitoksen apulaispäällikön estyneenä ollessa rajavartiolaitoksen päälliköllä ei olisi sijaista lainkaan, jollei valtioneuvosto ole sellaista määrännyt.

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksen päällikkö johtaa rajavartiolaitosta sisäasiainministeriössä. Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö on lain 5 §:n 3 momentin mukaan samalla ministeriön rajavartiolaitoksen päällikkö. Sisäasiainministeriön työjärjestyksen (37/2008) säännökset koskevat sen 1 §:n 2 momentin mukaan soveltuvin osin rajavartiolaitoksen esikuntaa. Työjärjestyksen 78 §:n mukaan osaston päälliköiden ja erillisen yksikön päälliköiden sijaiset määrää kansliapäällikkö. Ennen määräyksen antamista asia on esitettävä asianomaiselle ministerille. Rajavartiolaitoksen päällikön tai apulaisosastopäällikön sijaisesta ei työjärjestyksessä erikseen säädetä.

Rajavartiolaitoksen esikunnan työjärjestyksen vahvistaa rajavartiolaitoksen päällikkö rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n nojalla. Nykyisin voimassa olevan työjärjestyksen mukaan rajavartiolaitoksen apulaispäällikön sijainen on raja- ja meriosaston päällikkö tai virkaiältään vanhin teknillisen osaston tai henkilöstöosaston päällikkö. Tällä hetkellä raja- ja meriosaston päällikkö on prikaatikenraali, henkilöstöosaston päällikkö on lippueamiraali ja teknillisen osaston päällikkö on kommodori. Rajavartiolaitoksen päällikön nimittää tasavallan presidentti.

Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 5 §:n mukaan yleisistunnossa ratkaistaan virkavapaus yli kahdeksi vuodeksi virkamiehille, jotka tasavallan presidentti nimittää, jollei kysymys ole säädökseen tai virkaehtosopimukseen perustuvasta virkavapaudesta. Valtioneuvoston yleisistunto nimittää yli vuodeksi määräaikaan virkasuhteeseen, kun vastaavaan virkaan nimittää tasavallan presidentti tai valtioneuvoston yleisistunto.

Kansainvälisen yhteistyön lisääntyessä tarve rajavartiolaitoksen ylimmän johdon sijaisille on aikaisempaa suurempi, minkä vuoksi pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että rajavartiolaitoksen päällikön sijaisena tämän ollessa estyneenä toimii rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö ja hänenkin estyneenä ollessaan rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston päällikkönä taikka henkilöstöosaston päällikkönä palveleva kenraali tai amiraali. Tällaisella sijaisjärjestelyllä voitaisiin hoitaa rajavartiolaitoksen päällikön vuotta lyhyempi estyneisyys.

4 luku. Erinäiset säännökset

35 §. *Oikeus jatkaa palvelua eroamisien jälkeen.* Eroamisistä säädetään rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen

34 §:ssä. Eroamisikä on rajavartiolaitoksen päälliköllä 63 vuotta, rajavartiolaitoksen apulaispäälliköllä, kenraalilla, amiraalilla, everstilla ja kommodorilla 60 vuotta. Muissa sotilasviroissa eroamisikä on 55 vuotta lentäjän koulutusta edellyttäviä tehtäviä koskevin poikkeuksin. Sellaisessa tehtävässä palvelevalla nuoremmalla upseerilla, esiupseerilla ja opistoupseerilla eroamisikä on 50 vuotta. Muun kuin sotilasvirassa palvelevan osalta eroamisikä määräytyy valtion virkamieslain mukaan.

Eläkejärjestelmän aikaisempiin uudistamiin liittyen rajavartiolaitoksessa noudatetaan kuitenkin poikkeavia eroamisikiä niiden virkamiesten kohdalla, jotka ovat tulleet palvelukseen viimeistään vuonna 1992. Palvelusajan pituudesta riippuen eroamisiät vaihtelevat 50 vuoden ja 64 vuoden välillä. Rajavartiolaitoksen päällikkö voi rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 35 §:n nojalla painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että muu kuin tasavallan presidentin nimittämä virkamies jatkaa samassa virassa eroamisikänsä jälkeen enintään kaksi vuotta.

Koska kaikille rajavartiolaitoksessa palveleville virkamiehille ei kerry virkavuosiin täyttä eläkettä, henkilöstöjärjestöt ovat esittäneet virassa jatkamisen mahdollisuutta laajennettavaksi nykyistä pidempään. Muutos koskisi Valtiokonttorin mukaan vain rajoitettua joukkoa. Valtionvarainministeriö on vastustanut laajentamista sotilaseläkejärjestelmän perusteisiin viitaten.

Rajavartiolaitoksen esikunnan laskelman mukaan vuoden 2007 kesäkuussa rajavartiolaitoksessa palvelleesta 2 562 sotilasvirkamiehestä 355 ei saa täyttä eläkettä eroamisikänsä mennessä. Heistä on tasavallan presidentin nimittämiä upseereita 58. Jäljelle jäävistä 297 sotilasvirkamiehestä 200 virkamiehelle riittäisi kahden vuoden jatko mahdollisuus täyden eläketason saavuttamiseen. Muiden kuin sotilasvirkamiesten kohdalla ei ole tehty vastaavaa selvitystä. Jatkamisen mahdollisuuden laajentaminen koskisi joka tapauksessa vähäistä henkilömäärää.

Puolustusvoimista annetun lain 47 §:n mukaan Pääesikunta voi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että virkamies voi jatkaa palveluaan samassa virassa eroamisiän jälkeen määräjän, kuitenkin

enintään siihen saakka, kun virkamies täyttää 68 vuotta ja sotilasvirassa oleva virkamies enintään siihen saakka, kun hän täyttää 55 vuotta. Eroamisiät ovat puolustusvoimain komentajan virassa 63 vuotta, pääesikunnan päällikön, kenraalin, amiraalin, everstin ja kommodorin virassa tai niihin rinnastuvassa sotilasvirassa 60 vuotta, kuitenkin lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä kenraalinvirassa 55 vuotta ja everstin virassa 52 vuotta. Muissa sotilasviroissa eroamisikä on 55 vuotta, lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä kuitenkin 45–50 vuotta henkilön koulutus ja kokemus huomioon ottaen.

Rajavartiolaitosta koskevat säännökset poikkeavat asiallisesti puolustusvoimista siten, että puolustusvoimien sotilasvirassa voi erillisen päätöksen varassa jatkaa 55 vuoden ikään saakka, kun taas rajavartiolaitoksessa sotilasvirassa jatkaminen on mahdollista vain muille kuin tasavallan presidentin nimittämille virkamiehille ja heillekin ainoastaan kaksi vuotta edellä kerrotuin tavoin vaihtelevan eroamisiän jälkeen. Toisaalta muiden kuin tasavallan presidentin nimittämien sotilasvirkamiesten on rajavartiolaitoksen päällikön päätöksellä mahdollista jatkaa palvelua rajavartiolaitoksessa 57 vuoden ikään saakka, jos eroamisikä on 55 vuotta.

Eläkejärjestelmien yhdenmukaistamiseksi ehdotetaan pykälän otsikko ja 1 momentti muutettavaksi siten, että rajavartiolaitoksen päällikkö voisi muun kuin tasavallan presidentin nimittämän virkamiehen kohdalla päättää virassa jatkamisesta eroamisiän jälkeen enintään 68 vuoden ikään ja sotilasvirassa enintään 55 vuoden ikään saakka. Mainittu valtioneuvoston asetus kumottaisiin siltä osin kuin säännökset siirretään lakiin. Rajavartiolaitoksessa tasavallan presidentin nimittämä virkamies ei edelleenkään voisi jatkaa eroamisikänsä jälkeen toisin kuin puolustusvoimissa. Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan.

35 a §. Eroamisikä. Säännökseen siirrettäisiin nykyisin rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 34 §:ssä oleva eroamisikäsäännös ja 35 §:ssä oleva määritelmä lentäjän koulutusta vaativista tehtävistä. Erikoisupseeri lisättäisiin virkanimikkeeksi lentävän henkilökunnan joukkoon, jonka eroamisikä on 50 vuotta. Tämä on välttämä-

töntä rajavartiolaitoksen lento-toiminnan turvaamiseksi. Ohjaajapulan vuoksi rajavartiolaitoksen valmius lentotoimintaan on jo alenunut.

1.2 Rajavartiolaitaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Nykyisin laissa säädetään valtakunnanrajan ylittämistä ja sen valvonnasta sekä, sen lisäksi mitä muualla säädetään, rajavartiolaitokselle ja rajavartiomiehelle kuuluvista tehtävistä ja toimivaltuuksista. Valtakunnanrajan ylittämistä ja sen valvontaa koskevat säännökset ovat osaksi päällekkäin rajavalvontaa koskevan ja suoraan sovellettavan Schengenin rajasäännösten kanssa. Päällekkäisyydet poistettaisiin välttämättömältä osalta rajavartiolain säännöksiä muuttamalla ja osaksi kumoamalla. Viittaus asetuksen määritelmiin sisärajasta, ulkorajasta, rajanylityspaikasta, rajavalvonnasta, rajojen valvonnasta ja rajatarkastuksesta sekä Schengenin rajasäännösten määritelmä otettaisiin 2 momenttiin. Uudessa 3 momentissa määriteltäisiin Schengenin rajasäännöstö ja todettaisiin, että rajavartiolaissa säädettäisiin rajavartiolaitoksen osalta Schengenin rajasäännöstössä edellytetyistä kansallisista tehtävistä ja toimivaltuuksista sekä päätöksentekojärjestyksestä.

2 §. Määritelmät. Määritelmiä uudistettaisiin Schengenin rajasäännöstö huomioon ottaen. Tämä aiheuttaisi myös määritelmien järjestyksen muuttamisen. Määritelmä Schengenin säännöstöstä siirrettäisiin ensimmäisen kohtaan. Koska sisäraja, ulkoraja, rajanylityspaikka ja rajavalvonta määritellään Schengenin rajasäännöstössä, otettaisiin kohtiin 1–9 ainoastaan määritelmät, joita Schengenin rajasäännöstössä ei ole, mutta jotka ovat kansallisessa lainsäädännössä tarpeen.

Kohtiin 1–9 otettaisiin nykyiset määritelmät automaattisesta tunnistamisesta, hallintoyksiköstä, rajajoukoista, rajakaistasta, raja-järjestyksen ylläpitämisestä, rajavartiomiehestä, rajavartioviranomaisesta ja rajavyyhykkeestä. Rajaturvallisuuden ylläpitämisen käsitteeseen lisättäisiin maininta siitä, että sen tarkoituksena on myös torjua rajat ylit-

tävää rikollisuutta. Schengenin rajasäännösten johtolauseen kohdassa 6 esitetään, että rajavalvonnan olisi autettava torjumaan laittomia maahanmuuttoa ja ihmiskauppaa sekä ehkäisemään jäsenvaltioiden sisäiseen turvallisuuteen, yleiseen järjestykseen, kansanterveyteen ja kansainvälisiin suhteisiin kohdistuvat uhkat. Sama toistetaan Schengenin rajasäännösten 6 artiklassa. Nämä tavoitteet ilmenevät rajaturvallisuuden ylläpitämistä koskevasta rajavartiolain määritelmästä, joka määriteltiin rajavartiolaitoksen keskeiseksi tehtäväksi vuoden 2005 kokonaisuudistuksessa. Rajaturvallisuutta ylläpidetään muillakin kuin Schengenin rajasäännöstössä määritellyillä rajavalvontaan kuuluvilla menettelyillä ja siihen osallistuu myös muita viranomaisia kuin rajavartiolaitos. Rajaturvallisuuden ylläpitäminen säilyisi rajavartiolaitoksen perustehtävänä. Rajat ylittävän rikollisuuden torjunta tarkoittaa ensisijaisesti niitä rikoksia, jotka on säädetty rajavartiolaitoksen tutkittaviksi rajavartiolain 42 §:ssä. Sitä ei tältä osin esitetä muutettavaksi. Rajavartiolaitos keskittyy perustehtäviinsä liittyvien rikosten torjumiseen ja esitutkintaan. Rajavartiolaitoksen suorittamasta muusta esitutkinnasta ja sen siirtämisestä muulle esitutkintaviranomaiselle on säännökset rajavartiolain 43 ja 44 §:ssä. Myöskään näitä säännöksiä ei esitetä muutettaviksi. Tarkoitus ei siis ole esittää muutoksia poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen vakiintuneeseen tehtäväjakoön rikosten ennalta ehkäisemisessä ja esitutkinnassa.

4 §. Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellinen kohdentuminen. Säännökseen lisättäisiin Schengenin rajasäännöstössä tarkoitettu rajavalvonta rajavartiolaitoksen toiminnan alueellista kohdentumista määrittäväksi tekijäksi. Muutos olisi lähinnä muodollinen seuraus siitä, että rajavalvonta jää aikaisempaa selvemmin suoraan sitovan Schengenin rajasäännösten varaan.

Hallintoyksiköiden lausuntojen mukaan on ollut tulkinnanvaraista, missä rajavartiolaitos voi vuoden 2005 kokonaisuudistuksen jälkeen suorittaa ulkomaalaisvalvontaa. Silloin kun rajavartiolaitos säädettiin ulkomaalaislain valvontaviranomaiseksi, saattoi rajavartiolaitos toimia ainoastaan erityisellä valvonta-alueella. Vuoden 2005 kokonaisuudistuk-

nessa valvonta-alueesta luovuttiin ja rajavartiolaitokselle tuli mahdolliseksi suorittaa loppuun rajalta alkanut tehtävä vaikka se vaatisi toimintaa muualla. Samassa yhteydessä ei erikseen säädetty ulkomaalaisvalvontaan liittyvästä toimivallasta. Rajavartiolain 4 §:ää sovelletaan myös rajavartiolaitoksen toimintaan ulkomaalaisvalvonnassa. Vapaan liikkuvuuden alueeseen liittyminen on vähentänyt rajaturvallisuustehtäviä erityisesti länsirajalla ja luoteisrajalla.

3 luku. Rajavalvontaan liittyvät säännökset

12 §. Rajanylityspaikat. Pykälän 1 momentin mukaan ulkoraja ylitetään rajanylityspaikan kautta sen vahvistettuna aukioloaikana. Rajanylityspaikkojen käyttämisestä ulkorajan ylittämiseen ja sitä koskevista poikkeuksista säädetään nykyisin Schengenin rajasäännöstössä, joten kansallinen sääntely ei tältä osin ole perusteltavissa. Pykälän 2 momentissa nykyisin oleva säännös säilytettäisiin ennallaan muutetun pykälän 1 momentissa. Rajanylityspaikoista ja niiden aukioloajoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja tullin kesken eri rajanylityspaikoilla säädettäisiin sen mukaan edelleenkin valtioneuvoston asetuksella. Pykälän 2 momentin mukaan sisäasiainministeriö huolehtisi Schengenin rajasäännöstön 4 artiklan 2 kohdassa ja 34 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetystä rajanylityspaikkoja koskevan luettelon toimittamisesta komissiolle.

14 §. Rajatarkastuksen toimittaminen. Pykälän 1 momentissa säädetään nykyisin rajatarkastuksen toimittamisesta, kun henkilö aikoo ylittää ulkorajan tai hän on ylittänyt sen ilman rajatarkastusta. Samoin säädetään myös Schengenin rajasäännöstössä, joten kansallinen sääntely ei ole perusteltavissa.

Pykälän 2 momentin mukaan rajatarkastus toimitetaan rajanylityspaikalla tai liikenteen sujuvuuden vaatiessa julkiseen liikenteeseen käytettävässä kulkuneuvossa ja perustellun syyn vaatiessa muualla. Schengenin rajasäännöstössä säädetään rajatarkastusten toimittamispaikoista varsin yksityiskohtaisesti. Kun ulkoraja ylitetään rajanylityspaikan

kautta ja rajavartijat valvovat rajanylityskennettä ulkorajoilla tarkastuksin, seuraa siitä pääsääntö, jonka mukaan rajatarkastukset suoritetaan rajanylityspaikalla.

Schengenin rajasäännöstön liitteessä VI säädetään erityissäännöistä erityyppisille rajoille ja jäsenvaltioiden ulkorajojen ylityksessä käytettäville eri kulkuneuvoille. Liitteen tieliikennettä koskevassa kohdassa 1.1.3 säädetään esimerkiksi, että ajoneuvoissa matkustavat henkilöt voivat yleensä jäädä ajoneuvoon tarkastuksen ajaksi. Jos kuitenkin olosuhteet sitä edellyttävät, henkilöitä voidaan pyytää nousemaan ajoneuvoistaan. Jos paikalliset olosuhteet sallivat, perusteelliset tarkastukset on tehtävä tätä tarkoitusta varten varatuilla paikoilla. Rautatieliikennettä koskevassa kohdassa 1.2.1 säädetään muun muassa, että tarkastuksia on suoritettava ulkorajat ylittävissä junissa sekä junamatkustajille että rautatiehenkilökunnalle, tavarajunat ja tyhjät junat mukaan luettuina. Rajatarkastuksen suorittamispaikasta annetaan erityisen yksityiskohtaiset säännökset lentoliikenteen osalta liitteen kohdassa 2, meriliikenteen osalta liitteen kohdassa 3 ja sisävesiliikenteen osalta liitteen kohdassa 4. Kansallinen sääntely ei näin ollen ole perusteltavissa. Sen sijaan on tarpeen säätää kansallisesti toimivallasta, joka oikeuttaa rajavartijat toteuttamaan rajavalvontatoimenpiteitä Schengenin rajasäännöstön mukaisesti. Toimivaltuudet määrittää rajavartiolain 4 luvussa, johon esitettäisiin muutoksia jäljempänä. Rajavartiolain nykyinen 14 § kumottaisiin kokonaan.

15 §. Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille. Pykälässä säädetään nykyisin rajatarkastusten rajoitetuksi ajaksi sisärajoille palauttamisesta. Pykälän otsikko ja sisältö muutettaisiin vastaamaan Schengenin rajasäännöstön III osan 2 luvussa tunnettua rajavalvonnan väliaikaista palauttamista sisärajoille. Kansallinen päätöksentekojärjestys säilytettäisiin ennallaan. Muuttunut käsite sisällytettäisiin myös valtioneuvoston ohjesäännön 6 §:n 7 kohtaan. Rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päätäisi valtioneuvosto yleisistunnossaan. Jos yleiseen järjestykseen, kansalliseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka edellyttäisi välittömiä toimia, niistä päät-

täisi sisäasiainministeriö, kunnes valtioneuvosto on ratkaisut asian.

15 a §. *Nopean rajainterventoryhmän pyytäminen.* Asiantuntijatiimiasetuksella muutetun rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 a artiklassa tarkoitetun, nopeita rajainterventoryhmiä koskevan pyynnön esittämisestä Rajaturvallisuusvirastolle päättäisi valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka välttämättä edellyttäisi asian kiireellistä vireille saattamista, pyynnön esittämisestä päättäisi sisäasiainministeri, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian. Sisäasiainministerin kiireelliseksi arvioima pyyntö voisi siten poikkeuksellisesti tulla valtioneuvoston peruuttamaksi. Peruuttaminen tarkoittaisi Suomen taholta annettujen suostumusten lakkaamista siinäkin tilanteessa, että rajainterventoryhmät olisivat jo ehtineet maahan.

Mekanismin tarkoituksena on antaa rajoitetun ajan operatiivista apua sitä pyytävälle jäsenvaltiolle, joka on joutunut äkillisen ja poikkeuksellisen paineen alaiseksi erityisesti siksi, että sen ulkorajoille saapuu suuri määrä kolmansien maiden kansalaisia, jotka pyrkivät laittomasti sen alueelle. Asiantuntijatiimiasetuksen 6 artiklassa säädetään ryhmien jäsenten tehtävistä ja toimivaltuuksista. Ryhmien jäsenillä olisi toimivalta suorittaa kaikkia Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä ja käyttää rajatarkastuksia ja -valvontaa varten tarvittavaa toimivaltaa asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Asiantuntijatiimiasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan ryhmien jäsenet voivat suorittaa tehtäviä ja käyttää toimivaltaa vain vastaanottavan jäsenvaltion ohjeiden mukaisesti ja pääsääntöisesti vastaanottavan jäsenvaltion rajavartioiden läsnä ollessa. Ryhmien jäsenet käyttävät omia univormujaan, joihin on liitettävä käsivarsinauha merkiksi siitä, että he osallistuvat ryhmien toimintaan.

Ryhmien jäsenet voivat tehtäviään suorittaessaan ja toimivaltaansa käyttäessään kantaa virka-asetta, ammuksia ja varusteita siten, kun heidän kotijäsenvaltionsa kansallisessa lainsäädännössä säädetään. Vastaanottava jäsenvaltio voi kuitenkin kieltää tietynlaisten virka-aseiden, ammusten ja varusteiden kantamisen, jos sen omassa lainsäädännössä so-

velletaan samaa kieltoa sen omien rajavartioiden osalta.

Ryhmien jäsenillä on heidän kotijäsenvaltionsa ja vastaanottavan jäsenvaltion suostumuksella sekä vastaanottavan jäsenvaltion rajavartioiden läsnä ollessa ja vastaanottavan jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti tehtäviään suorittaessaan ja toimivaltaansa käyttäessään oikeus voimankäyttöön, mukaan lukien virka-aseiden, ammuksien ja varusteiden käyttö. Virka-aseita, ammuksia ja varusteita voidaan käyttää myös oikeutettuun itsepuolustukseen sekä ryhmien jäsenten tai muiden henkilöiden oikeutettuun puolustamiseen vastaanottavan jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Vastaanottava jäsenvaltio voi valtuuttaa ryhmän jäsenet käyttämään kansallisia ja eurooppalaisia tietokantoja, jotka ovat tarpeen rajatarkastuksia ja -valvontaa suoritettaessa. Ryhmiin kuuluvien virkamiesten toimivaltuuksista säädetäisiin jäljempänä rajavartiolain 35 a §:ssä.

Asiantuntijatiimiasetuksen 10 artiklan mukaan vastaanottava jäsenvaltio on vastuussa ryhmien virantoimituksessa mahdollisesti aiheuttamista vahingoista kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Vakavan laiminlyönnin tai tahallisuuden kyseessä ollessa vastaanottava jäsenvaltio voi ottaa yhteyden asianomaiseen kotijäsenvaltioon, jotta tämä korvaisi vastaanottavan jäsenvaltion vahingonkäräjöille tai heidän oikeudenomistajilleen maksamat määrät.

Asiantuntijatiimiasetuksen 11 artiklan mukaan ryhmien jäseniä on kohdeltava samalla tavoin kuin vastaanottavan jäsenvaltion virkamiehiä sellaisten rikosten osalta, joiden kohteeksi he joutuvat tai joita he tekevät.

Asiantuntijatiimiasetuksella muutetun rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 d artiklan mukaan Rajaturvallisuusviraston pääjohtaja päättää ryhmien lähettämisestä viiden päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Päättöksen ollessa myönteinen, virasto ja apua pyytänyt jäsenvaltio laativat toimintasuunnitelman. Ryhmien lähettäminen alkaa viiden päivän kuluessa toimintasuunnitelman vahvistamisesta. Ongelmattomassa tapauksessa lähettäminen voisi teoriassa alkaa jo samana päivänä kun pyyntö esitetään. Aikaa vievin osuus lienee toimintasuunnitelman laatiminen.

Suomessa rajatarkastuksia voivat suorittaa poliisi, tulli ja rajavartiolaitos. Avun pyytäminen olisi varsin poikkeuksellista ja tulisi harkittavaksi, milloin kansalliset voimavarat eivät riittäisi.

15 b §. *Nopeaan rajainterventioryhmään osallistuminen.* Pykälässä säädettäisiin rajavartioiden ja kaluston tarjoamisesta nopeaan rajainterventioryhmään, joka toimii muualla kuin Suomessa.

Asiantuntijatiimiasetuksella muutetun rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 b artiklan mukaan jäsenvaltioiden on Rajaturvallisuusviraston pyynnöstä ilmoitettava niiden kansallisessa valmiusluettelossa olevien rajavartioiden määrä, nimet ja profiilit, jotka ne voivat viiden päivän kuluessa asettaa käyttöön rajainterventioryhmän jäseninä. Jäsenvaltioiden on viraston pyynnöstä annettava rajavartijat käyttöön, jollei jäsenvaltion poikkeuksellinen tilanne vaikuta merkittävästi kansallisten tehtävien suorittamiseen.

Käytettäväksi asettamisesta päättäisi rajavartiolaitoksen päällikkö sisäasiainministerin vahvistaman määrän rajoissa. Sisäasiainministeri päättäisi siis Rajaturvallisuusviraston käyttöön kulloinkin asetettavissa olevan ryhmän enimmäiskoon. Se, samoin kuin osallistuminen voisivat yksittäistapauksessa asian merkittävyyden vuoksi tulla myös valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi. Osallistuminen voisi puolestaan asian merkittävyyden vaatiessa tulla rajavartiolaitoksen päällikön sijasta myös sisäasiainministerin ratkaistavaksi.

Rajavartiolaitokseen on syksyllä 2007 perustettu 38 henkilön vahvuinen kansainvälinen valmiusjoukko, jota käytetään myös osallistuttaessa nopeisiin rajainterventiojoukkoihin ja yhteisiin operaatioihin sekä kokeiluhankkeisiin. Joukko on ilmoitettu Rajaturvallisuusvirastolle kansallisten asiantuntijoiden luetteloon, josta tarvittaessa lähetetään viidessä työpäivässä nopeaan rajainterventioryhmään enintään viisi rajavartiomiestä, mikä muodostaa sisäasiainministerin vahvistettavan edellä mainitun enimmäismäärän.

Jos kansallinen rajaturvallisuustilanne tai meripelastusvalmius ei sitä mahdollista, ei yhteiseen käyttöön varattuja resursseja voida eikä tarvitse luovuttaa yhteisiin operaatioihin.

Asiantuntijatiimiasetuksella muutetun rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 e artiklan mukaan operaatiota koskevassa toimintasuunnitelmassa ilmoitetaan myös tekniset välineet, jotka lähetetään paikalle ryhmien mukana rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 artiklan mukaisesti. Mainitun 8 artiklan muutetussa 3 kohdassa säädetään, että Rajaturvallisuusvirasto voi hankkia ulkorajoilla tapahtuvia tarkastuksia ja niiden valvontaa varten teknistä kalustoa sen asiantuntijoiden nopeiden rajainterventioryhmien puitteissa niiden lähettämisen ajan käytettäväksi.

Rajaturvallisuusvirastoasetuksen 7 artiklassa puolestaan säädetään, että Rajaturvallisuusvirasto ylläpitää luetteloa jäsenvaltioille kuuluvasta ulkorajavalvontaan käytettävästä teknisestä kalustosta, jonka ne ovat halukkaita vapaaehtoisesti ja väliaikaisesti antamaan tätä koskevan pyynnön tehneiden muiden jäsenvaltioiden käyttöön, viraston tehtyä sitä koskevan tarve- ja riskianalyysin. Luetteloon ilmoitettua kalustoa voidaan käyttää myös rajainterventioryhmien tarpeisiin. Rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 artiklan 1 kohdan mukaan virasto voi järjestää tarkoituksenmukaista teknistä ja operatiivista apua pyynnön esittäneen yhden tai useamman jäsenvaltion tarpeisiin. Tekninen apu on siten käytettävissä myös muihin kuin nopean rajainterventioryhmän tarpeisiin.

Rajaturvallisuusvirastoasetuksen 7 artiklassa tarkoitettua luetteloa kutsutaan CRATE -luetteloksi (Centralized Record of Available Technical Equipment). Rajavartiolaitos on ilmoittanut luetteloon seuraavan kaluston:

- 1 valvontalentokone;
- 1 valvontahelikopteri;
- 1 ulkovartiolaiva Itämeren alueella;
- 3 partiovenettä Itämeren alueella;
- 1 kannettava lämpökamera;
- 1 siirrettävä sensorijärjestelmä;
- 1 sydämenlyöntien tunnistin;

kalustoa asiakirjatutkinnan tukemiseen. Kaluston lähettäminen perustuu tapauskohtaisesti tehtävään harkintaan. Rajavartiolaitos on tehnyt Rajaturvallisuusviraston kanssa kalustoluetteloon liittyvän yhteisymmärrysmuistion.

15 c §. *Rajavartiolaitoksen osallistuminen kansainväliseen tehtävään sekä teknisen tai operatiivisen avun pyytäminen.* Rajavartiolaitoi-

toksen muusta kuin 15 b §:ssä tarkoitetusta osallistumisesta kansainväliseen tehtävään sekä rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 artiklassa tarkoitetun lisäavun pyytämisestä päättäisi rajavartiolaitos.

Rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 artiklan mukaan Rajaturvallisuusvirasto voi jäsenvaltion pyynnöstä antaa teknistä ja operatiivista lisäapua ulkorajavalvontaa koskevien velvoitteiden täyttämiseksi sovittamalla yhteen jäsenvaltioiden toimia ja lähettämällä asiantuntijoitaan avustamaan kansallisia viranomaisia. Lisäksi Rajaturvallisuusvirasto voi hankkia ulkorajavalvonnassa tarvittavaa teknistä kalustoa, jota sen asiantuntijat käyttävät komennuksellaan. Rajavartiolaissa 15 c §:ssä olisi kysymys ulkorajavalvonnan yhdentyessä lisääntyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä sekä kokeiluhankkeista. Annettavan ja pyydetävän avun laatu voisi kuitenkin olla samanlaista 15 b §:ssä säädettyjen tapausten kanssa. Apua pyydetessä Suomeen saapuvien toisten jäsenvaltioiden vierailevien virkamiesten toimivaltuudet määräytyisivät samalla tavoin kuin 15 b §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa. Vierailevien virkamiesten toimivaltuuksista säädetään asiantuntijatiimiasetuksella muutetun rajaturvallisuusvirastoasetuksen 10–10 c artiklassa yhdenmukaisesti sen kanssa, mitä asiantuntijatiimiasetuksen 6–11 artiklassa säädetään nopeisiin rajainterventioyryhmiin kuuluvien virkamiesten osalta.

Annettava avusta voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan vaatia valtion maksuperustelaisissa (150/1992) tarkoitettua omakustannusarvoa alhaisempi maksu, joka käsittäisi kaluston osalta rajavartiolaitokselle aiheutuvat tosiasialliset lisäkustannukset. Säännös olisi tarkoitettu tilanteisiin, joissa avun antaminen kuuluu rajavartiolaitoksen toimialaan tai sitä annetaan rajavartiolaitoksen oman toiminnan yhteydessä.

Yhteiset operaatiot kuuluvat enenevässä määrin yhtenevään ulkorajavalvontaan. Säännöksellä tehtäisiin rajavartiolaitoksen joustava osallistuminen niihin mahdolliseksi. Kuluihin varauduttaisiin taloussuunnittelun yhteydessä, joten eduskunnan budjettivaltaa ei järjestelyllä supistettaisi.

Rajavartiolaitoksen osallistuminen operaatioihin rahoitetaan rajavartiolaitoksen netto-

budjetoidulta toimintamomentilta, jolle myös tuloutetaan EU:n maksuosuus.

Rajaturvallisuusvirasto on nykyisin korvannut käytännössä jäsenvaltioille yhteisiin operaatioihin ja kokeilu-hankkeisiin osallistumisesta (Frontex Joined Support Team eli FJST -toiminta) täysimääräisesti matkat, majoituksen, päivärahat, kaluston käytöstä aiheutuneet kustannukset ja muut operaatiosta aiheutuneet kulut. Jäsenvaltioiden maksettavaksi jäävät kiinteät palkat ja niihin liittyvät mahdolliset lisät.

Rajavartiolaitos voisi säännöksen nojalla päättää myös osallistumisestaan esimerkiksi kansainväliseen pelastus-, palontorjunta- sekä ympäristönsuojelutehtävään.

4 luku. Tehtäviä ja toimenpiteitä koskevat säännökset

17 §. Rajavalvontatehtävä. Pykälän otsikkoa muutettaisiin, koska Schengenin rajasäännösten mukaan rajavalvontaa käsittää sekä rajatarkastukset että rajavalvonnaksi aikaisemmin rajavartiolaissa kutsutun rajojen valvonnan. Pykälässä säädetään nykyisin, että rajavartiolaitos suorittaa rajavalvontaa ja rajatarkastuksia sekä johtaa ja sovittaa yhteen rajatarkastuksia suorittavien viranomaisten toimintaa. Muutetussa pykälässä säädettäisiin asiallisesti samoin. Rajavartiolaitos olisi johtava rajavalvontaviranomainen, joka sovittaisi yhteen muiden rajavalvontaan henkilöliikenteessä osallistuvien viranomaisten toimintaa. Rajavartiolaitoksella ei olisi johtavaa roolia pääosin muulle viranomaiselle kuuluvassa rikostorjunnassa. Säännös ei myöskään muuttaisi valtiovarainministeriön alaisen tavariikenteen tullitarkastuksiin keskittyvän tullin ja toisaalta sisäasiainministeriön alaisen ja henkilöliikenteen rajatarkastuksiin keskittyvän rajavartiolaitoksen johtosuhteita tai keskinäistä asemaa.

18 §. Rajatarkastusmenettely. Pykälän 1 momentissa säädetään nykyisin, että rajatarkastus on toimitettava ilman aiheutonta viivytystä ja aiheuttamatta tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle sekä loukkaamatta luottamuksellisille viesteille säädettyä yksityisyyden suojaa, jollei muuta säädetä. Schengenin rajasäännösten 6 artiklan mukaan rajavartioiden

toimenpiteiden on oltava oikeassa suhteessa toimenpiteille asetettuihin tavoitteisiin. Aiheettoman viivytyksen ja tarpeettoman haitan kieltä sisältävät hyvän hallinnon vaatimuksiin. Vahinkojen aiheuttaminen on yleisesti kiellettyä. Luottamuksellisten viestien suojasta säädetään perustuslaissa ja poikkeuksista siihen muualla laissa. Pykälän 1 momentti kumottaisiin.

Pykälän 2 momentissa asetetaan tarkastettavalle velvollisuus olla rajavartiomiehen kehotuksesta tavaroineen ja kulkuneuvoineen hänelle osoitetussa paikassa rajatarkastuksen toimittamista varten. Säännöksen rajavartiomiehelle antama toimivalta ja tarkastettavalle asettama velvollisuus ovat edelleenkin tarpeellisia. Säännös siirrettäisiin toimivaltuuksia koskevaan rajavartiolain 5 lukuun. Näin ollen 18 § kumottaisiin.

19 §. *Rajatarkastukseen sisältyvät toimenpiteet.* Pykälä kumottaisiin, koska samasta asiasta säädetään Schengenin rajasäännöstyössä.

Voimassa olevan 19 §:n mukaan rajatarkastus toimitetaan joko vähimmäistarkastuksena tai perusteellisena tarkastuksena, jos tarkastavan viranomaisen tietoon tulleet seikat antavat siihen aiheita. Schengenin rajasäännöstyön mukaan rajatarkastus ulkorajoilla voi olla vähimmäistarkastus (7 artiklan 2 kohta), perusteellinen maahantulotarkastus ja perusteellinen maastalähtötarkastus (7 artiklan 3 kohta). Lisäksi voidaan suorittaa perusteellinen lisätarkastus toisella linjalla (7 artiklan 5 kohta). Yhteisön vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluvat henkilöt tarkastetaan direktiivin N:o 2004/38/EY mukaisesti (7 artiklan 6 kohta).

Schengenin rajasäännöstyön 7 artiklan 2 kohdan mukaan vähimmäistarkastuksessa selvitetään henkilöllisyys matkustusasiakirjojen perusteella. Lisäksi siinä selvitetään nopeasti ja yksinkertaisesti rajanylitykseen oikeuttavan asiakirjan voimassaolo ja se, onko viitteitä asiakirjan väärennöksestä, kavalluksesta, varkaudesta, katoamisesta tai mitätöimisestä. Vähimmäistarkastusta sovelletaan yleensä yhteisön vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluviin henkilöihin. Heidän kohdallaan voidaan kuitenkin satunnaisesti tehdä hakuja tietokantoihin sen varmistamiseksi, etteivät he aiheuta todellista,

ajankohtaista ja riittävän vakavaa vaaraa jäsenvaltioiden sisäiselle turvallisuudelle, yleiselle järjestykselle tai kansainvälisille suhteille taikka merkitse uhkaa kansanterveydelle.

Rajavartiolain 19 §:ssä oleva vähimmäistarkastuksen kuvaus ei sanottavasti juuri poikkea edellä mainitusta. Vähimmäistarkastukseen ei Schengenin rajasäännöstyön mukaan tosin kuulu tarvittaessa ajoneuvon kuljettajan ajokuntoisuuden ja ajoneuvon liikennekelpoisuuden valvonta. Schengenin rajasäännöstyö ei sen 15 artiklan 1 kohdan 2 alakohdan mukaan kuitenkaan vaikuta niihin valtuuksiin, jotka rajavartijoilla rajavalvontaa suorittaessaan on rikosoikeudellisiin toimiin kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Schengenin rajasäännöstyö ei siten estä edellä kerrotun rajavartiolaitokselle ja rajavartiomiehelle säädetyn liikenteen valvontatehtävän suorittamista rajatarkastusten yhteydessä. Koska rajatarkastusmenettelyä koskeva säännös kumottaisiin Schengenin rajasäännöstyön kanssa päällekkäiseltä osalta, säännös kuljettajan ajokuntoisuuden ja ajoneuvon liikennekelpoisuuden valvonnasta siirrettäisiin 20 §:ään.

Rajavartiolain 19 §:n mukaan perusteelliseen tarkastukseen sisältyy vähimmäistarkastus. Lisäksi siihen voi sisältyä henkilöntarkastus sekä henkilön matkatavaroita ja kulkuneuvoa koskeva etsintä henkilöllisyyttä osoittavan tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi ja sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan, matkatavaroissaan tai kulkuneuvossaan omaisuutta, joka on hankittu rikoksella tai tullut sellaisen omaisuuden tilalle, taikka muuta omaisuutta, jonka hallussapitoon tai rajan yli kuljettamiseen hänellä ei ole oikeutta.

Schengenin rajasäännöstyön 7 artiklan mukaan perusteelliseen maahantulotarkastukseen kuuluu kolmannen maan kansalaisen maahantuloedellytysten sekä oleskeluun ja ammatin harjoittamiseen oikeuttavien asiakirjojen tarkistaminen. Siinä on tarkistettava yksityiskohtaisesti, että asianomaisella on rajan ylittämiseen oikeuttava, voimassaoleva asiakirja tarvittavine viisumeineen tai oleskelulupineen, ettei matkustusasiakirjoissa ole mitään väärentämiseen viittaavaa ja ettei asianomainen ole ylittänyt oleskelun sallittua

enimmäisaikaa. Lisäksi selvitetään hänen lähtöpaikkansa ja määränpäänsä, suunnittelun oleskelun tarkoitus ja se, että hänellä on toimeentuloonsa tarvittavat varat tai että hän pystyy ne laillisesti hankkimaan. Vielä selvitetään, että hän, hänen kulkuneuvonsa ja tavaransa eivät todennäköisesti vaaranna minkään jäsenvaltion yleistä järjestystä, sisäistä turvallisuutta, kansanterveyttä tai kansainvälisiä suhteita. Tämä edellyttää muun muassa suorien hakujen tekemistä Schengenin tietojärjestelmään (SIS) ja kansallisiin tietokantoihin sekä esiin tulevissa ilmoituksissa pyydettyjen toimenpiteiden suorittamista.

Schengenin rajasäännösten 7 artiklan mukaan perusteellisessa maastalähtötarkastuksessa tarkastetaan, että kolmannen maan kansalaisella on rajanylitykseen oikeuttava asiakirja, jossa ei ole väärentämiseen viittaavia merkkejä ja että hänen ei katsota muodostavan uhkaa minkään jäsenvaltion yleiselle järjestykselle, sisäiselle turvallisuudelle tai kansainvälisille suhteille. Perusteelliseen maastalähtötarkastukseen voivat lisäksi kuulua viisumin tarkastaminen, jos se vaaditaan asetuksen (EY) N:o 539/2001 nojalla eikä hänellä ole voimassa olevaa oleskelulupaa ja sen selvittäminen, että henkilö ei ole ylittänyt luvallisuutta oleskelulle jäsenvaltioiden alueella asetettua enimmäiskestoja. Lähtötarkastuksessa voidaan tehdä hakuja Schengenin tietojärjestelmään ja kansallisiin tietokantoihin tallennettuihin henkilöitä ja esineitä koskeviin ilmoituksiin.

Schengenin rajasäännösten 7 artiklan 1 kohdan 2 alakohdan mukaan kulkuneuvot ja rajan ylittävien henkilöiden hallussa olevat esineet voidaan tarkastaa. Suoritettaviin etsintöihin sovelletaan kunkin jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä. Tämän ja muiden toimenpiteiden suorittamiseen vaadittavat toimivaltuudet säädettäisiin toimivaltuuksia koskevassa rajavartiolain 5 luvussa.

20 §. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikalla. Pykälän 1

momenttiin otettaisiin kumottavassa 19 §:ssä nykyisin oleva maininta kuljettajien ja ajoneuvojen liikennekelpoisuuden valvomisesta rajanylityspaikalla. Valvonta jäisi edelleen rajavartiolaitoksen tehtäväksi vaikka 19 § kumottaisiin. Pykälää ei muutoin muutettaisi.

22 §. Terrorismintorjunta ja muut erityislanteet. Pykälän 2 momentin viittaus oikaistaisiin koskemaan nimeltään muutunutta eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annettua lakia (485/2004).

5 luku. Toimivaltuussäännökset

28 §. Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet. Rajavartiomiehellä on pykälän mukaan nykyisin oikeus rajatarkastuksen toimittamiseksi matkustusasiakirjan tilapäiseen haltuun ottamiseen niin kuin siitä erikseen säädetään, henkilöntarkastukseen noudattaen soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 5 luvun 10 ja 12 §:ssä säädetään, kulkuneuvon kohdistuvaan etsintään, rajatarkastuksesta henkilön poistumisen estämiseen noudattaen soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 6 luvun 1 §:ssä säädetään, sekä tavaroiden ja kulkuneuvon rajatarkastuksen ajaksi tilapäisesti haltuun ottamiseen. Asiasta päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies ja kiireellisessä tapauksessa tarkastava rajavartiomies. Rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei estä tarkastuksen toimittamista, mutta se keskeytetään, jos tarkastuksen jatkaminen on ilmeisen tarpeetonta. Mainitut perusoikeuksiin kajoavat toimivaltuudet olisivat välttämättömiä myös Schengenin rajasäännösten mukaan rajatarkastuksia suoritettaessa.

Viittaukset soveltuvin osin pakkokeinolainsäännösten noudattamiseen tarkoittavat sitä, että toimenpide menettelyltään on viitatuissa säännöksissä säädetyn kaltainen. Perusteeksi toimenpiteelle riittää rajanylitysaikamus toisin kuin pakkokeinolaissa, jonka mukaan toimenpiteet edellyttävät rikosepäilyä. Rajavartiolaitos on esitutkintaviranomainen, jolla on rikosepäilyn ilmetessä muutoinkin käytettävissään pakkokeinolaissa säädetty keinot niissä rikosasioissa, jotka kuuluvat rajavartiolaitoksen käsitel-

täväksi, jollei keinoja ole rajoitettu rajavartiolaain 41 §:ssä tai muualla.

Perustuslakivaliokunta on hallituksen esityksestä rajavartiolaikoksesta annetuksi laiksi antamassaan lausunnossa (PeVL 17/1998 HE 42/1998 vp) todennut, että perusoikeussäännökset eivät estä painavien yhteiskunnallisten intressien vaatimaa, väistämättä kaiken kattavaa rajatarkastusta. Hallintovaliokunta on samasta esityksestä antamassaan mietinnössä (HaVM 25/1998 vp - HE 42/1998 vp) painottanut, että rajatarkastus toteutetaan muista syistä riippumatta yksinomaan sen perusteella, että henkilö osoittaa toiminnallaan rajanylityspaikalla aikovansa välittömästi tulla maahan tai lähteä maasta. Rajatarkastusten toteuttaminen ei valiokunnan mukaan miltei osin edellytä, että henkilöön kohdistuisi perusteltua tai vähäistäkään epäilyä hänen maahantulonsa taikka maastalähtönsä aiheuttamasta uhkasta kansalliselle turvallisuudelle tai yleiselle järjestykselle taikka rikosepäilyä.

Koska rajavalvontaan kuuluvat toimenpiteet määritellään Schengenin rajasäännöissä kansallisesta laista eroavalla tavalla, on toimivaltuuksia koskevaa säännöstä muutettava vastaavasti. Pykälän otsikko muutettaisiin koskemaan rajavalvontaa, joka käsittää rajatarkastukset ja rajojen valvonnan. Schengenin rajasäännösten 2 artiklan 9 kohdan mukaan rajavalvontaa suoritetaan ainoastaan rajanylitysaikokomuksen tai rajanylityksen perusteella.

Rajatarkastuksilla tarkoitetaan Schengenin rajasäännösten 2 artiklan 10 kohdan mukaan rajanylityspaikoilla suoritettavia tarkastuksia, joiden tarkoituksena on varmistaa, että henkilöt ja heidän kulkuneuvonsa sekä heidän hallussaan olevat esineet voidaan päästää jäsenvaltioiden alueelle tai pois sieltä. Rajojen valvonnalla tarkoitetaan puolestaan 2 artiklan 11 kohdan mukaan valvontaa rajanylityspaikkojen välillä sekä rajanylityspaikkojen valvontaa, muulloin kuin niiden vahvistettuna aukioloaikoina rajatarkastusten kiertämisen estämiseksi. Schengenin rajasäännöstä sovelletaan sen 3 artiklan mukaan kaikkiin jäsenvaltioiden sisä- tai ulkorajat ylittäviin henkilöihin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia sekä pakolaisten ja kansainvälistä suoje-

lua hakevien henkilöiden oikeuksia, erityisesti palauttamiskiellon osalta.

Kaikille henkilöille suoritetaan Schengenin rajasäännösten 7 artiklan 2 kohdan mukaan vähimmäistarkastus. Kolmansien maiden kansalaisille tehdään 7 artiklan 3 kohdan mukaan perusteellinen tarkastus heidän saapuessaan maahan ja heidän poistuessaan maasta. Perusteellinen maastalähtötarkastus ja perusteellinen maahantulotarkastus poikkeavat laajuudeltaan toisistaan. Yhteisön vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluvien henkilöiden tarkastamisesta on annettu direktiivi N:o 2004/38/EY. Rajatarkastuksia voidaan Schengenin rajasäännösten 8 artiklan mukaan tilapäisesti lieventää.

Schengenin rajasäännösten 18 artiklassa mainitaan toimenpiteistä erilaisilla rajoilla ja erilaisten kulkuneuvon kohdalla. Schengenin rajasäännösten 19 artiklassa säädetään henkilöryhmiä koskevista poikkeuksista rajatarkastuksissa. Schengenin rajasäännöstyössä säädetään matkustusasiakirjoihin tehtävistä merkinnöistä.

Schengenin rajasäännöstyössä säädetään siis peruste rajatarkastuksen suorittamiselle ja sen suorittamistavoista. Toimenpiteisiin tarvittavista toimivaltuuksista tulee säätää kansallisessa lainsäädännössä.

Pykälässä säädettäisiin perusoikeuksiin kajoavat rajavalvonnassa välttämättömät toimivaltuudet. Säännökset eivät rajoittaisi rajavartiomiesten toimivaltaa suorittaa heille muualla säädettyjä tehtäviä, esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä rajanylityspaikalla, rikosten estämistä, paljastamista ja selvittämistä rajat ylittävissä henkilöliikenteessä, eikä ulkomaalaisvalvontaan liittyviä tehtäviä.

Rajavartiomiehellä olisi Schengenin rajasäännöstyössä tarkoitettujen rajavalvonnan eli rajatarkastuksen ja rajojen valvonnan suorittamiseksi oikeus ilman rikosepäilyä pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla estää poistuminen sellaiselta henkilöltä tai kulkuneuvolta, joka ylittää tai on ylittänyt ulkorajan tai jonka epäillään oikeudettomasti ylittäneen ulkorajan tai välttäneen rajatarkastuksen. Rajavartiomiehellä olisi momentin 2 kohdan nojalla oikeus estää rajatarkastuksesta poistuminen, kunnes tarkastus on suoritettu sekä 3 kohdan nojalla suorittaa Schengenin raja-

säännösten 7 artiklan 2 kohdassa mainitut vähimmäistarkastukseen kuuluvat toimenpiteet. Rajavartiomiehellä olisi momentin 4 kohdan nojalla oikeus suorittaa kolmansien maiden kansalaisille Schengenin rajasäännösten 7 artiklan 3 kohdassa mainitut perusteelliseen maahantulotarkastukseen ja perusteelliseen lisätarkastukseen kuuluvat toimenpiteet ja momentin 5 kohdan nojalla oikeus suorittaa yhteisön vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluville henkilöille tarkastus direktiiviin N:o 2004/38/EY mukaisesti.

Rajavartiomiehellä olisi momentin 6 kohdan nojalla oikeus ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja, tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä Schengenin rajasäännösten edellyttämässä laajuudessa sekä tehdä matkustusasiakirjoihin Schengenin rajasäännöstyössä ja laissa säädettyjä merkintöjä.

Rajavartiomiehellä olisi momentin 7 kohdan nojalla oikeus huolehtia siitä, että kolmannen maan kansalainen, jolta on evätty pääsy, ei tule Suomen alueelle. Asiasta säädetään Schengenin rajasäännösten 13 artiklan 4 kohdassa. Asiaan liittyisi myös ulkomaalaislain muutos. Rajatarkastusviranomaiselle säädettäisiin ulkomaalaislain 12 §:ää muuttamalla toimivalta päättää Schengenin rajasäännösten 13 artiklassa tarkoitettua pääsyn epämisestä. Artiklan mukaan pääsy jäsenvaltioiden alueelle on evättävä, jos kolmannen maan kansalainen ei täytä kaikkia Schengenin rajasäännösten 5 artiklan 1 kohdassa säädettyjä maahantuloedellytyksiä ja joka ei kuulu mainitun artiklan 4 kohdassa tarkoitettuihin henkilöryhmiin. Tämä ei kuitenkaan rajoita turvapaikkaa, kansainvälistä suojelua tai eräisiin viisumeihin perustuvia oikeuksia. Pääsy voidaan evätä vain perustellulla päätöksellä, jonka tekee kansallisen lainsäädännön mukaan toimivaltainen viranomaislainen. Muutoksenhaku on tehtävä kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Muutoksenhaku ei lykkää pääsyn epäämispäätöksen täytäntöönpanoa.

Rajavartiomiehellä olisi momentin 8 kohdan nojalla oikeus Schengenin rajasäännöstyössä tarkoitettujen rekisterihakujen ja rekisterimerkintöjen tekemiseen. Rekisterimer-

kinnöistä säädettäisiin tarkemmin henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 12 §:ssä. Schengenin rajasäännösten liitteessä II säädetään, että kaikilla rajanylityspaikoilla on rekisteröitävä manuaalisesti tai sähköisesti kaikki tehtävien hoitoon liittyvät ja muut erityisen tärkeät tiedot.

Pykälän uuden 2 momentin mukaan tarkastettavan olisi rajavartiomiehen kehotuksesta oltava tavaroineen ja kulkuneuvoineen hänelle osoitetussa paikassa rajatarkastuksen toimittamista varten. Säännös vastaa rajavartiolain nykyistä ja kumottavaksi esitettyä 18 §:n 2 momenttia. Kun pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, siirtyisivät nykyiset 2–4 momentti 3–5 momentiksi.

Rajavartiomiehellä olisi siten edelleenkin rajatarkastuksen perusteella oikeus ryhtyä aiheellisiin toimenpiteisiin rajavartiolaitokselle säädetyissä tehtävissä, kuten nykyisessä 28 §:n 4 momentissa, muutoksen jälkeen 5 momentissa säädettäisiin. Tällä viitataan muun muassa rajavartiolaitoksen tehtäviin esitutkintaviranomaisena sekä etsintäkuulutettujen kiinniottamiseen. Schengenin rajasäännösten 15 artiklansa ensimmäisen kohdan toisen kappaleen mukaan vaikuta niihin valtuuksiin, jotka rajavartijoilla rajavalvontaa suorittaessaan on ryhtyä rikosoikeudellisiin toimiin kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja jotka eivät kuulu Schengenin rajasäännösten soveltamisalaan.

31 §. Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta. Säännöksestä poistettaisiin vaatimus siitä, että teknisen valvonnan tulee tapahtua rajan välittömässä läheisyydessä. Tekniseen valvontaan olisi nykyisin tarvetta myös rajavyöhykkeen ulkopuolella rajan läheisillä alueilla. Näin voitaisiin nykyistä paremmin ja kustannustehokkaammin selvittää vallitseva rajatilanne luotettavasti ja puuttua rajaturvallisuuksiin uhkaaviin tekijöihin ajoissa. Muutos vastaisi poliisilain 29 §:n mukaista oikeutta suorittaa teknistä valvontaa muun muassa julkisella paikalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, riippumatta siitä miten todennäköistä konkreettisen rikoksen tai järjestyshäiriön tapahtumista valvontakohteessa on kunakin hetkenä pidettävä. Teknisestä valvonnasta ilmoitettaisiin, mutta kameroiden määrää ja sijoittelua ei ilmoitetaisi. Uutta rajavalvontamallia käyttämällä

kyettäisiin tuottamaan riskianalyysin mukainen riittävä rajaturvallisuustaso huomattavasti nykyistä pienemmillä kustannuksilla. Näin turvattaisiin riskianalyysiä vastaava tehokas rajavalvontakyky ja reagointikyky. Teknisen valvonnan käytöllä on merkittävä rooli uuden kustannustehokkaan rajavalvontamallin toteutuksessa. Ehdotettu muutos mahdollistaisi teknisen valvonnan kohdistamisen riskianalyysin perusteella määritettyinä ajan-kohtina ja alueilla sellaisiin maastonkohtiin, jotka kanavoivat mahdollisten luvattomien rajanylittäjien tai laittomasti maahan tulevien liikettä. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi metsäalueilla rajan läheisyydestä sisämaahan johtavien teiden risteysalueet. Vähäisilläänkin sensorimäärillä kyettäisiin saavuttamaan merkittävästi enemmän vaikuttavuutta kuin rajan välittömässä läheisyydessä. Teknisen valvonnan sijoittuminen riippuisi paikallisista olosuhteista. Alueilla, joissa asutusta on rajan läheisyydessä, teknistä valvontaa sijoitettaisiin enimmillään noin viiden kilometrin päähän rajavyöhykkeen takarajasta. Sen sijaan syrjäisillä alueilla teknistä valvontaa voitaisiin sijoittaa yksittäistapauksissa enimmillään noin 20 kilometrin etäisyydelle rajavyöhykkeen takarajasta..

32 §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajanylityspaikalla.* Pykälään lisättäisiin toimivaltuus kiinniottamiseen henkilön suojaamiseksi, siten kuin poliisilain 11 ja 20 §:ssä säädetään. Poliisilain 11 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni henkilö hänen suojaamiseksi henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos henkilö ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai henkilöstä huolehtia muilla keinoin. Alle 18-vuotias on viipymättä luovutettava huoltajalle tai lastensuojeluviranomaiselle. Muun kiinni otetun on annettava poistua heti, kun tarve on lakannut, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua kiinniottamisesta. Kello 20 kiinni otettuna oleva henkilö voidaan päästää vapaaksi seuraavana aamuna kello 8, jos siihen erityisestä syystä on aihetta. Päähtyneenä kiinni otetun säilyttäminen säädetään erikseen, samoin kuin ilmeisesti mielisairaana henkilön hoitoon toimittamisesta.

Poliisilain 20 §:ssä säädetään kiinniottamisesta rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi. Poliisimiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jonka uhkauksista tai muusta käyttäytymisestä voidaan päätellä todennäköisesti syyllistyvän henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Henkilö saadaan poistaa paikalta myös, jos on todennäköistä, että hän aiheuttaa huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Milloin paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätöntä, henkilö voidaan ottaa kiinni ja pitää säilyttäessä niin kauan kuin on todennäköistä, että hän syyllistyy rikokseen tai aiheuttaa häiriötä tai vaaraa, kuitenkin enintään 24 tuntia kiinniottamisesta.

Muutos vähentäisi tarvetta poliisin hälyttämiseen rajanylityspaikalle. Kysymys olisi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos voisi itse toimittaa kiinniotetun poliisille tai ottaa henkilön omiin säilytystiloihinsa, mikä vähentäisi tapaukseen sitoutuvaa viranomaisen yhteistä työaikaa.

35 a §. *Rajaturvallisuusviraston koordinoimiin operaatioihin ja kokeiluhankkeisiin Suomessa osallistuvan virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakkeiden käyttämiseen.* Pykälässä säädetäisiin, että Suomen esittämän pyynnön johdosta Suomeen lähetetyn nopean rajainterventioyryhmän jäsenellä ja Suomessa toteutettavaan yhteiseen operaatioon ja kokeiluhankkeeseen osallistuvalla vieraillevalla virkamiehellä olisi rajavartiolain 35 §:n 1 momentissa säädetty oikeus voimakkeiden käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen koti-jäsenvaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 e artiklassa tarkoitettussa toimintasuunnitelmassa tai asiantuntijatiimiasetuksen 5 artiklassa tarkoitetuissa Suomen taholta annetuissa ohjeissa rajoitettu.

Kysymyksessä on toisaalta asiantuntijatiimiasetuksessa tarkoitettujen nopeiden rajainterventiojoukkojen toimivaltuuksista ja toisaalta asiantuntijatiimiasetuksella muutetussa rajaturvallisuusvirastoasetuksessa tarkoitettujen muuhun operatiivisen avun antamiseen osallistuvien virkamiesten toimivaltuuksista Suomessa.

Asiantuntijatiimiasetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan nopeiden rajainterventioryhmien jäsenillä on toimivalta suorittaa kaikkia Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä ja käyttää kaikkea sen mukaisia rajatarkastuksia ja -valvontaa varten tarvittavaa toimivaltaa säännösten tavoitteiden saavuttamiseksi. Lähettämisen yksityiskohdat on kuitenkin eriteltävä toimintasuunnitelmassa. Asiantuntijatiimiasetuksella muutetun rajaturvallisuusvirastoasetuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan on vierailevien virkamiesten voitava suorittaa kaikkia edellä mainittuja toimenpiteitä. Molempien ryhmien on tehtäviään suorittaessaan ja toimivaltaansa käyttäessään noudatettava yhteisön oikeutta ja vastaanottavan jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä. Ne voivat yleensäkin suorittaa tehtäviä ja käyttää toimivaltaa vain vastaanottavan jäsenvaltion ohjeiden mukaisesti ja pääsääntöisesti vastaanottavan jäsenvaltion rajavartioiden läsnä ollessa.

Ryhmien jäsenet pukeutuvat kansalliseen univormuunsa ja kiinnittävät hihanauhan ryhmään kuulumisen merkiksi. Ne voivat tehtäviään suorittaessaan ja toimivaltaansa käyttäessään kantaa virka-asetta, ammuksia ja varusteita, siten kun heidän kotijäsenvaltionsa kansallisessa lainsäädännössä säädetään. Vastaanottava jäsenvaltio voi kuitenkin kieltää virka-asetteja, ammuksia ja varusteita, jotka on kielletty sen omilta rajavartioidelta.

Rajaturvallisuusvirastoasetuksen muutetun 10 artiklan 6 ja 7 kohtien mukaan on lähetetyillä virkamiehillä kotijäsenvaltionsa ja vastaanottavan jäsenvaltion luvalla vastaanottavan jäsenvaltion rajavartioiden läsnä ollessa ja vastaanottavan jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti tehtäviään suorittaessaan ja toimivaltaansa käyttäessään oikeus voimankäyttöön, mukaan lukien virka-aseiden, ammusten ja varusteiden käyttö. Tästä poiketen he voivat käyttää virka-aseita, ammuksia ja varusteita myös oikeutettuun itsepuolustukseen sekä vierailevien virkamiesten tai muiden henkilöiden oikeutettuun puolustamiseen vastaanottavan jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Asiantuntijatiimiasetuksen 6 artiklan 6 ja 7 kohdissa säädetään samoin nopeiden rajainterventioryhmien osalta.

Vastaanottava jäsenvaltio voi lisäksi valtuuttaa ryhmien jäsenet käyttämään kansallisia ja eurooppalaisia tietokantoja, jotka ovat tarpeen rajatarkastuksia ja valvontaa suoritettaessa. Käytön on tapahduttava tietosuojaa koskevan yhteisön ja vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Vain vastaanottavan jäsenvaltion rajavartijat voivat tehdä Schengenin rajasäännösten 13 artiklan mukaisen päätöksen evätä maahanpääsyä. Asiantuntijatiimiasetuksen mukaan nopeisiin rajainterventioryhmiin sovelletaan heidän kotijäsenvaltionsa kurinpitotoimenpiteitä. Vastaavaa säännöstä ei ole muutetun rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 §:ssä tarkoitettua operatiivista apua antavien virkamiesten kohdalla.

Jäsenvaltio, jossa ryhmät toimivat, on vastuussa niiden virantoimituksessa mahdollisesti aiheuttamista vahingoista kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Vastaanottava jäsenvaltio voi kuitenkin ottaa yhteyden kotijäsenvaltioon saadakseen hyvitystä maksamistaan korvauksista, milloin vahinko on johtunut vakavasta laiminlyönnistä taikka tahallisuudesta. Muun korvauksen vaatimisesta kotijäsenvaltiolta on luovuttava. Tältä osin riidat on saatettava Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Rajaturvallisuusvirasto korvaa kalustonsa vahinkoihin liittyvät kustannukset, jollei kyse ole vakavasta laiminlyönnistä tai tahallisuudesta.

Lähetettyjä virkamiehiä kohdellaan rikosoikeudellisesti samalla tavalla kuin vastaanottavan jäsenvaltion virkamiehiä niin rikosten kohteena kuin tekijöinäkin.

Schengenin rajasäännösten edellyttämien toimivaltuuksien antamiseksi 35 a §:ssä säädetäisiin, että Suomeen pyynnöstä lähetetyillä vierailevilla virkamiehillä ja nopeiden rajainterventioryhmien jäsenillä olisi rajavartiolaik 35 §:n 1 momentissa rajavartiomiheille säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jollei oikeutta ole pykälässä mainituin tavoin rajoitettu. Pykälässä tarkoitettu virkamies voisi olla myös poliisimies tai tullimies.

38 §. *Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen.* Pysäytys-oikeus laajennettaisiin käsittämään myös ulkomaalaisvalvonnan tehtävät sekä rajavartiolaiktoimenpiteet.

alallaan suorittamat kulkuneuvojen käytön valvontatehtävät. Poliisi suorittaa nykyisin ulkomaalaisvalvontaa liikennevalvonnan yhteydessä, mihin rajavartiolaitoksella ei ole toimivaltaa rajanylityspaikkojen ulkopuolella. Käytännössä toiminta on yleensä organisoitu yhteispartioinnin puitteissa siten, että poliisi pysäyttää ajoneuvon siihen kohdistuvan valvonnan toteuttamiseksi rajavartiomiehen suorittaessa ulkomaalaisvalvontaa. Aina yhteistoimintaan ei kuitenkaan ole mahdollisuutta. Muutos olisi välttämätön, jotta rajavartiolaitos voisi suorittaa ulkomaalaisvalvontaa myös muualla kuin rajanylityspaikoilla ottaen kuitenkin huomioon, mitä rajavartiolain 4 §:ssä säädetään.

Pysäyttämisoikeus koski myös rikostorjuntaa rajavartiolaitoksen toimialalla poliisia koskevaa sääntelyä vastaten. Käytännössä on ilmennyt ongelmia esimerkiksi metsästyksenvalvontaan liittyen. Perusteltukaan salaakaatoepäily ja näin ollen epäilty metsästysrikos ei nykyisin anna rajavartiolaitokselle oikeutta kulkuneuvon pysäyttämiseen. Esitetyn säännöksen nojalla tämä olisi mahdollista myös ilman rikosepäilyä tapahtuvan metsästyksen valvonnan suorittamiseksi. Harvaan asutuilla rajaseuduilla metsästetään myös luvottomasti ja ajoneuvoista käsin.

6 luku. Rikosten ennalta estäminen ja selvittäminen

41 §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi.* Pykälän toiseen momenttiin tehtäisiin tarpeelliset muutokset televalvonnan ja telekuuntelun käyttöön ottamiseksi rajavartiolaitoksessa tutkittaessa törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskaupparikosta. Säännökset rajavartiomiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteen saattamiseksi säilyisivät muutoin ennallaan.

Laittoman maahantulon järjestämisestä säädetään rangaistus rikoslain 17 luvun 8 §:ssä ja sen törkeästä tekemuodosta luvun 8 a §:ssä. Telekuuntelua ei nykyisin ole mahdollista käyttää niiden esitutkinnassa. Törkeää laittoman maahantulon järjestäminen ehdote-

taan lisättäväksi pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ään rikokseksi, jonka tutkinnassa voitaisiin käyttää telekuuntelua. Syyt esitetään tarkemmin jäljempänä tuon lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa. Ihmiskaupasta säädetään rangaistus rikoslain 25 luvun 3 §:ssä ja sen törkeästä tekemuodosta luvun 3 a §:ssä. Ihmiskauppaa tutkittaessa telekuuntelu on poliisimiehelle mahdollista. Rajavartiolaitoksen esitutkinnassa telekuuntelu tai televalvonta ei ole nykyisin mahdollista. Telekuuntelun ja televalvonnan salliminen tutkittaessa törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja ihmiskauppaa, johon liittyy törkeän laittoman maahantulon järjestäminen, turvaisi esitutkinnan onnistumisen sille säädettyllä osalla vakavien rikosten torjuntaa.

Määräyksen poliisilain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuun vakituiseen asumiseen käytetyn huoneen tai tilan ulkopuolella olevaan henkilöön taikka kulkuneuvon tai tavaraan kohdistuvaan tekniseen tarkkailuun antaa päällystään kuuluva tai tutkinnan johtajaksi määrätty poliisimies sekä yli kolme vuorokautta kestävään tekniseen kuunteluun poliisipiirin päällikkönä, poliisin valtakunnallisen yksikön päällikkönä tai tällaisen yksikön apulaispäällikkönä toimiva poliisimies. Rajavartiolain 41 §:n kolmatta momenttia muutettaisiin vastaamaan tuota säännöstä siten, että vastaavat päätöksentekijät olisivat tutkinnanjohtajaksi määrätty rajavartiomies sekä yli kolme vuorokautta kestävään teknisen kuuntelun osalta rajavartiolaitoksen esikunnassa rikostorjunnasta vastaavan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö.

47 §. *Rangaistusvaatimuksen antaminen ja rikesakon määrääminen.* Säännökseen lisätäisiin Suomenlahden merivartioston Helsingin rajatarkastusosaston päällikkö ja varapäällikkö sekä vartiostojen esikuntien rajatoimistojen ja meritoimistojen päälliköt virkamiehiksi, joiden tehtävistä on voimassa, mitä rikesakkolaissa säädetään poliisipiirin päällikön tehtävistä. Ahvenanmaan merivartioston alueen aluepäällikkö kuuluu muiden aluepäälliköiden tavoin jo tuohon joukkoon. Muutos olisi tarpeen summaaristen asioiden käsittelyn jouduttamiseksi. Poliisipiirin päällikön tehtäviin kuuluu rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 11 §:n mukaan valvoa

rikesakkomääräysten antamista. Hänen tulee poistaa rikesakkomääräys ja ilmoittaa asia viralliselle syyttäjälle, jos rikesakko on määrätty rikkomuksesta, josta rikesakko ei ole riittävä seuraamus. Poliisipiirin päällikön tulee niin ikään poistaa rikesakkomääräys, jos siinä tarkoitettu teko ei ole tässä laissa tarkoitettu rikkomus tai rikesakkomääräys on muutten perusteeton. Muissa tapauksissa hänen tulee toimittaa rikesakkomääräykset täytäntöönpantaviksi.

47 a §. Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ja takavarikoidun esineen palauttaminen. Pykälässä säädettäisiin, että se, mitä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 38 §:ssä säädetään poliisin tehtävistä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa ja pakkokeinoin 4 luvun 17 §:ssä takavarikoidun esineen palauttamisesta, sovelletaan rajavartiolaitoksen tutkimassa rikosasiassa rajavartiolaitokseen. Muutos vähentäisi tarvetta turvautua poliisiin menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa ja takavarikoitujen esineiden palauttamisessa.

1.3 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Pykälän 2 momentin viittaus asevelvollisuuslakiin (452/1950) muutettaisiin koskemaan uutta asevelvollisuuslakia (1438/2007). Pykälän 3 momentiksi lisättäisiin rajavartiolaitain muutosta vastaavasti viittaus Schengenin rajasäännöstöön, jossa säädetään rajavalvonnasta. Rajavalvonta kattaa edellä kerrotuin tavoin rajatarkastukset ja rajojen valvonnan. Lisäyksen johdosta 2 §:stä poistettaisiin rajavalvonnan määritelmä.

2 §. Määritelmät. Pykälän sisältöä muutettaisiin poistamalla nykyisin kohdissa 1, 4 ja 9 olevat määritelmät, koska 1 ja 4 kohdassa mainittuja määritelmiä ei tässä laissa myöhemmin käytetä ja koska 9 kohdassa mainittu rajavalvonnan määritelmä siirrettäisiin muutettuna 1 §:ään. Kohdassa 7 oleva rajaturvallisuuden ylläpitämisen määritelmä ja kohdas-

sa 8 oleva rajatarkastuksen määritelmä muutettaisiin samanlaisiksi kuin ne ehdotetaan muutettavaksi rajavartiolaissa.

7 §. Tutkinta- ja virka-apurekisteri. Pykälän 3 momentin 4 kohta kumottaisiin. Rajatarkastustiedot säädettäisiin tallettavaksi lupa- ja valvonta-asioiden rekisteriin, koska kysymys on lähinnä poliisilain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista toisin kuin tutkinta- ja virka-apurekisterissä on kysymys.

9 §. Lupa- ja valvonta-asioiden rekisteri. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin uusi 7 kohta, jonka mukaan rekisteriin voitaisiin tallettaa aikaisemmin tutkinta- ja virka-apurekisteriin tallettavaksi säädetyt rajatarkastustiedot, eli rajatarkastustehtävien suorittamiseksi ja kirjaamiseksi tarpeellisia tietoja rajatarkastusten suorittamisesta.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin myös uusi 8 kohta, joka oikeuttaisi tallettamaan rekisteriin Schengenin rajasäännösten liitteessä II tarkoitettuja merkintöjä, jolleivät ne kuulu muuhun rekisteriin tai tietoryhmään.

Schengenin rajasäännösten liitteen II mukaan kaikilla rajanylityspaikoilla on rekisteröitävä manuaalisesti tai sähköisesti kaikki tehtävien hoitoon liittyvät ja muut erityisen tärkeät tiedot. Rekisteröitäviä tietoja ovat erityisesti: a) rajatarkastuksista paikallisesti vastaavan rajavartijan ja kuhunkin ryhmään kuuluvien muiden virkamiesten nimet; b) 8 artiklan mukaisesti toteutetut henkilötarkastusten lievennykset; c) rajalla myönnetty passin korvaavat asiakirjat ja viisumit; d) kiinniottetut henkilöt ja valitukset (rikokset ja hallinnolliset rikkomukset); e) henkilöt, joilta on evätty pääsy 13 artiklan mukaisesti (epäämisen perusteet ja evättyjen kansalaisuus); f) maahantulo- ja maastalähtöleimasimien turvakoodit, tiettyinä ajankohtana tai tietyssä vuorossa tiettyä leimasinta käyttävien rajavartijoiden henkilöllisyys sekä tiedot kadonneista ja varastetuista leimasimista; g) tarkastettujen henkilöiden esittämät valitukset; h) muut erityisen merkitykselliset poliisi- tai lainkäyttötoimet; i) erityiset tapahtumat. Schengenin rajasäännöstöä ei kansallisessa laissa toistettaisi.

12 §. Turvallisuustietorekisteri. Pykälän 1 momentin viittaus eräiden alusten ja niitä palvelevien satamarakenteiden turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annettuun lakiin

päivitetäisiin lain uutta nimikettä vastaavaksi kuten rajavartiolain 22 §:n kohdalla.

13 §. *Turvallisuustietorekisterin käyttöoikeus.* Rekisterin käyttöön oikeutettujen piiriä laajennettaisiin. Nykyistä määrittelyä pidetään rajavartiolaitoksen raja- ja meriosastolla ongelmallisena, koska se edellyttää erillistä tiettyyn tehtävään määräämistä ja tuollaisen määräysjoukon hallintointia. Käyttöoikeus annettaisiin kaikille tilanteenseuranta- ja riskianalyysitehtävissä toimiville rajavartiomiehille. Tämä puolestaan kävisi tarkemmin ilmi siitä, kenelle rekisterin käyttöoikeus on annettu. Rekisteri sisältää tietoja, jotka ovat tarpeen uhka-arvioita laadittaessa. Kaikki rajavartiolaitoksen virkamiehet osallistuvat tavalla tai toisella rajaturvallisuustehtäviin, joten rekisterin käyttöoikeuden piiriä määrittämään rajaturvallisuustehtävät on liian yleinen. Tiedot eivät ole kaikille rajaturvallisuustehtäviin osallistuvilla tehtävissään tarpeellisia.

2 luku. Henkilötietojen käsittelyn erityissäännöksiä ja oikeus tietojen saamiseen

22 §. *Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän 1 kohtaan lisättäisiin liikenteen valvonta ja lakisäätteiset valvontatehtävät. Lisäksi 19 kohtaa muutettaisiin, koska veneliikenneasetus (152/1969) on kumottu vesikulkuneuvorekisteristä annetulla lailla (976/2006). Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada tietoja myös uudesta vesikulkuneuvorekisteristä.

23 §. *Rajavartiolaitokselle luovutettavien tietojen suora käyttöinen tai konekielinen tallettaminen.* Pykälään olisi rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston mukaan lisättävä kauppa- ja teollisuusministeriö talousvyöhykettä koskevia lupa-asioita ajatellen. Sen vuoksi, ja koska ministeriön nimi on muuttunut, esitetään tietojen konekieliseen tallettamiseen oikeutetuksi tahoksi lisättäväksi momentin uudeksi 4 kohdaksi työ- ja elinkeinoministeriö.

3 luku. Tietojen käyttäminen ja luovuttaminen

28 §. *Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille.* Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin uusi kohta, jossa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta terveysviranomaisille silloin, kun tiedot ovat tarpeen kansanterveyttä vakavasti vaarantavan tarttuvan taudin leviämisen ehkäisemiseksi.

4 luku. Tietojen poistaminen ja arkistointi

31 §. *Tietojen poistaminen tutkinta- ja virka-apurekisteristä sekä poliisiasiain tietojärjestelmästä.* Pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska rajatarkastustiedot poistettaisiin tästä rekisteristä.

32 §. *Tietojen poistaminen lupa- ja valvonta-asioden rekisteristä sekä hallintoasiain tietojärjestelmästä.* Koska tutkinta- ja virka-apurekisteristä siirrettäisiin rajatarkastustietojen tietoryhmä lupa- ja valvonta-asioden rekisteriin ja sinne otettaisiin myös uusi Schengenin rajasäännösten liitteessä II mainittuja tietoja koskeva tietoryhmä, olisi poistosäännöt päivitettävä vastaavasti. Mainittuihin tietoryhmiin kuuluvat tiedot poistettaisiin viiden vuoden kuluttua niiden rekisteriin merkitsemisestä. Mainittujen tietojen säilyttäminen rekisterissä kyseisen ajan on välttämätöntä.

37 §. *Tietojen arkistointi.* Pykälässä säädetään nykyisin, että poistettavat tiedot arkistoidaan, jollei muuta säädetä. Säännöstä muutettaisiin siten, että poistettavat tiedot voidaan tarpeellisin osin arkistoida, jollei muuta säädetä tai tilapäisen henkilörekisterin osalta määrätä. Muutos on tarpeellinen sen selventämiseksi, että kaikkea poistettavaa tietoa ei ole välttämätöntä arkistoida.

39 a §. *Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille.* Pykälässä säädettäisiin, että tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamiseen Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta annetun neuvoston puitepäätöksen (2006/960/YOS) nojalla sovelletaan tässä laissa säädetyn lisäksi, mitä neuvoston puite-

päätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetussa laissa (xxx) säädetään. Neuvoston puitepäätös on annettu 18 päivänä joulukuuta 2006. Sen kansallista täytäntöönpanoa koskeva hallituksen esitys (HE 190/2008) on eduskunnan käsiteltävänä.

Puitepäätöksen tarkoituksena on vahvistaa säännöt, joiden mukaisesti jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaiset voivat tehokkaasti ja nopeasti vaihtaa olemassa olevia tietoja ja tiedustelutietoja rikostutkinnan tai rikostiedusteluoperaation toteuttamiseksi. Tiedoilla ja/tai tiedustelutiedoilla puitepäätöksessä tarkoitetaan kaikkia lainvalvontaviranomaisten hallussa olevia tietoja ja kaikkia tietoja, jotka ovat viranomaisten tai yksityisten elinten hallussa ja lainvalvontaviranomaisten saatavilla tarvitsematta käyttää kansallisen lainsäädännön mukaisesti määriteltyjä pakkokeinoja.

Jäsenvaltioiden on kansallisen lainsäädäntönsä salliessa ja sen mukaisesti toimitettava pakkokeinoja käyttämällä aiemmin saatuja tietoja tai tiedustelutietoja. Puitepäätös ei velvoita jäsenvaltioita keräämään ja säilyttämään tietoja ja tiedustelutietoja toimitettaviksi muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille lainvalvontaviranomaisille. Se ei myöskään velvoita jäsenvaltioita toimittamaan tietoja ja tiedustelutietoja käytettäväksi todisteina oikeusviranomaisen luona, eikä se oikeuta käyttämään tällaisia tietoja tai tiedustelutietoja mainittuun tarkoitukseen.

Puitepäätös koskee viranomaista, jolla on kansallisen lainsäädännön mukaan valta paljastaa, ehkäistä ja tutkia rikoksia tai rikollista toimintaa sekä käyttää julkista valtaa ja pakkokeinoja tämän toiminnan yhteydessä. Kunkin jäsenvaltion on viimeistään 18 päivänä joulukuuta 2007 ollut esitettävä neuvoston pääsihteeristöön talletettavassa ilmoituksessa toimivaltaiset lainvalvontaviranomaiset. Rajavartiolaitos on sellainen viranomainen. Tiedot ja tiedustelutiedot on toimitettava rikostutkinnan tai rikostiedusteluoperaation toteuttavan toimivaltaisen lainvalvontaviranomaisen pyynnöstä, joka toimii kansallisen lainsäädännön sille suomin valtuuksin. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tietojen ja tiedustelutietojen toimittamiseen muiden

jäsenvaltioiden toimivaltaisille lainvalvontaviranomaisille ei sovelleta tiukempia ehtoja kuin mitä sovelletaan tietojen ja tiedustelutietojen toimittamiseen ja pyytämiseen kansallisella tasolla.

Jos pyydetty tiedot tai tiedustelutiedot ovat pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti pyynnön vastaanottaneen toimivaltaisen lainvalvontaviranomaisen saatavissa ainoastaan oikeusviranomaisen suostumuksella tai luvalla, on puitepäätöksen 3 artiklan 4 kohdan mukaan pyynnön vastaanottaneen toimivaltaisen lainvalvontaviranomaisen pyydettävä toimivaltaiselta oikeusviranomaiselta suostumus tai lupa pyydettyjen tietojen saamiseen ja vaihtamiseen. Tämä menettely voisi tulla kyseeseen, milloin pyydetään esimerkiksi tuomioistuimen luvan varassa suoritetulla televälvonnalla ja telekuuntelulla jo saatujen tiedustelutietojen luovuttamista.

1.4 Pakkokeinolaki

1 luku. Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

6 §. Pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pykälän 3 kohdassa säädetään, että pidättämiseen oikeutettu virkamies on muun muassa tullilylitarkastaja, jonka tullihallituksen valvontaosaston tai tullipiirin päällikkö on määrännyt tutkinnanjohtajaksi. Tullilaitoksessa on kuitenkin toteutettu organisaatiomuutoksia, joiden johdosta pidättämiseen oikeutettujen virkamiesten määritelmää olisi tarkistettava vastaamaan laitoksen uutta osasto- ja toimialuejakoa. Tullihallituksen valvontaosasto on jakautunut toisaalta hallinnollisiin valvonta- ja tarkastustehtäviin keskittyneeksi tarkastusosastoksi ja toisaalta laitoksen rikostorjunnallisista tehtävistä vastaavaksi rikostorjuntaosastoksi. Tämän vuoksi olisi säädetävä, että pidättämiseen oikeutetut virkamiehet ovat tullihallituksessa vallitsevaa tilaa vastaavia tullihallituksen rikostorjuntaosaston päällikkövirkamiehiä. Vastaavasti tullipiireissä toteutetun tehtäväjaon vuoksi tullipiirin valvonnan päällikkö - termi ehdotetaan korvattavaksi rikostorjuntatoimialan uutta

virkanimikettä vastaavalla rikostorjuntapäällikkö - termillä.

Kohdan 4 luetteloa muutettaisiin poistamalla siitä rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston toimistopäällikkö tuon viran poistuessa rajavartiolaitoksesta. Luetteloon lisättäisiin rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikkö, rikosylitarkastaja, rikostarkastaja, Ahvenanmaan merivartioalueen päällikkö sekä vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies, joka on saanut tutkinnanjohtajalle rajavartiolaitoksessa säädetyn koulutuksen ja jonka rajavartiolaitoksen tai sen hallintoyksikön päällikkö on määrännyt tutkinnanjohtajaksi. Kaikilla luetteloon lisätyillä on muutaman vuoden siirtymäajan jälkeen vähintään alempi korkeakoulututkinto sekä tutkinnanjohtajan koulutus. Opistoupseerin jatkokoulutus tulisi tässä toistaiseksi rinnastaa sotatieteiden kandidaatin koulutukseen.

Muutos olisi välttämätön rajavartiolaitoksen esitutkintatehtävissä riittävien voimavarojen turvaamiseksi. Vartiostojen sekä Valtakunnansyyttäjänviraston lausuntojen mukaan olisi perusteltua tehdä tutkinnanjohtajista pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä. Keskusrikospoliisin lausunnon mukaan pakkokeinovaltuudet tulisi sitoa tietyn tasoiseen palvelusarvoon. Pakkokeinovaltuuksien pitäisi perustua virkaan ja viran nimikkeeseen eikä esimerkiksi esimiehen määräykseen. Asiaa arvioitaneen uudelleen pakkokeinolain uudistamisen yhteydessä.

5 a luku. Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu

2 §. Telekuuntelun edellytykset. Pykälän 1 momentin 7 kohtaan lisättäisiin rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettu törkeä laittoman maahantulon järjestäminen rikokseksi, jonka esitutkinnassa voitaisiin käyttää telekuuntelua. Tuosta rikoksesta säädetty rangaistus on vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta. Koska säädetty ankarin rangaistus on yli neljä vuotta vankeutta, voitaisiin sen esitutkinnassa ilman nyt esitettyä muutostakin käyttää pakkokeinolain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitettua televalvontaa, hankkia luvun 3 a §:ssä tarkoitettu matkaviestimi-

en sijaintitieto sekä suorittaa luvun 4 §:ssä tarkoitettua teknistä kuuntelua, luvun 4 a §:ssä tarkoitettua teknistä katselua ja luvun 4 b §:ssä tarkoitettua teknistä seurantaa.

5 §. Toimenpiteestä päättäminen. Pykälän mukaan luvussa tarkoitetuista pakkokeinoista päättää yleensä tuomioistuimien pidättämiseen oikeutetun virkamiehen kirjallisesta vaatimuksesta. Tämä koskee niin telekuuntelua, televalvontaa kuin matkaviestimien sijaintitiedon hankkimistakin samoin kuin esimerkiksi teknistä kuuntelua ja teknistä katselua, jossa kuuntelu- tai katselulaite on tarkoitus sijoittaa epäillyn käyttämään kulkuneuvoon tai siihen tilaan, jossa epäilty oleskelee. Jos televalvonta ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää toimenpiteestä siihen asti, kunnes tuomioistuimien ratkaisut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen.

Pykälän 3 momentista poistettaisiin rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston toimistopäällikkö ja lisättäisiin kyseisen osaston apulaisosastopäällikkö toimenpiteestä päättämiseen oikeutettuna virkamiehenä. Valtioneuvoston nimittämää toimistopäällikköä ei osastolla enää olisi. Tuota virkaa vuoteen 2007 saakka hoitaneen henkilön jäätyä eläkkeelle. Oikeudellisen osaston ylitarkastaja poistettaisiin myös kyseisestä momentista tarpeen vähäisyyden vuoksi ja sen vuoksi, että päätöstaso olisi lähempänä samaa kuin poliisilla. Tullilaitoksessa toteutettujen organisaatiomuutosten johdosta tulee tarkistaa tehtävänimikkeet ajan tasalle myös tullin osalta.

14 §. Korvauksen suorittaminen. Pykälän 1 momentissa säädetään teleyrityksen oikeudesta saada valtion varoista korvaus pakkokeinolain 5 a luvussa tarkoitettua viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksen maksamisesta päättää nykyisin tutkinnan suorittaneen poliisilaitoksen tai poliisin valtakunnallisen yksikön päällikkö taikka hänen määräämänsä henkilö taikka Tullihallituksen valvontaosaston päällikkö. Tullilaitoksessa toteutettujen organisaatiomuutosten johdosta tarkistettaisiin pykälän 1 momentissa tarkoitettu tehtävänimike ajan tasalle. Asiasta päättäisi Tullihallituksen rikostorjuntaosaston päällikkö. Rajavartiolaitoi-

toksessa asiasta päättäisi rajavartiolaitoksen esikunta.

1.5 Tieliikennelaki

2 luku. Liikennesäännöt

38 §. Valojen virheellisen käytön kieltö. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että rajavartiolaitoksen ja tullin ajoneuvossa saisi käyttää edellä ajavan ajoneuvon pysäyttämiseksi eteenpäin punaista vilkkuvaa valoa näyttävää laitetta samanaikaisesti vilkkuvan sinisen hälytysvalon kanssa. Tämä on tarpeen, koska rajavartiomiehellä on oikeus kulkuneuvon pysäyttämiseen ja punaisen valon ajoneuvosta näyttäminen samanaikaisesti vilkkuvan sinisen hälytysvalon kanssa on myös rajavartiolaitokselle soveltuva menetelmä edellä ajavan ajoneuvon pysäyttämiseen.

39 §. Tulo lautalle. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että tullin ja rajavartiolaitoksen virkatehtävissä olevalla ajoneuvolla olisi oikeus päästä lautalle ennen muita ajoneuvoja kuten poliisin virkatehtävissä olevilla ajoneuvoilla. Tämä on tarpeen varsinkin kesäisin saaristossa esiintyvissä tilanteissa, joissa lautat ovat täynnä. Poliisijoneuvon, tullin ja rajavartiolaitoksen ajoneuvon välisestä ensisijaisuusjärjestyksestä lautalle pääsyyn ei olisi tarpeellista säätää erikseen.

5 luku. Ajoneuvon kuljettaja ja ajo-oikeus

76 §. Perusteet väliaikaiseen ajokieltoon määräämiselle. Pykälän toisen momentin mukaan rajavartiomies voi rajatarkastustehdävän yhteydessä määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa, jos on todennäköistä syytä epäillä hänen syyllistyneen rikoslain 23 luvun 3 §:ssä tai 4 §:ssä tarkoitettuun rattijuopumusrikokseen. Säännöstä muutettaisiin siten, että rajavartiomies voisi suorittaa mainitut toimenpiteet silloin, kun hän rajavalvontaa suorittaessaan tai muussa virkatehtävässään arvioi olevan syytä epäillä henkilön syyllistyvän mainittuihin rattijuopumusrikoksiin. Rajavartiomies voisi siten määrätä ajo-

oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon myös maastoliikenteen ja metsästyksen valvonnan yhteydessä moottoriajoneuvon juopuneen kuljettajan tavatessaan.

1.6 Tullilaki

Tulliviranomaisen toimivaltuudet

14 a §. Pykälässä säädetään nykyisin, että tullimiehellä on oikeus rajatarkastustehtävissä suorittaa rajavartiolaissa tarkoitettu rajatarkastus rajanylityspaikalla tai muussa rajavartiolain 14 §:ssä säädettyssä paikassa mainitun lain 28, 29, 36 ja 38 §:ssä säädettyin toimivaltuuksin. Tässä esityksessä on ehdotettu rajavartiolain 14 §:n kumoamista sekä 28 §:n 1 momentin ja 38 §:n muuttamista. Tullilain (1466/2003) 14 a §:ää muutettaisiin siten, että tullimiehellä olisi oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolain 28, 29, 36 ja 38 §:ssä säädettyin toimivaltuuksin, jollei muuta säädetä. Rajatarkastustehtävien jakamisesta rajanylityspaikoilla poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen kesken säädetään rajavartiolain 12 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella.

1.7 Poliisilaki

2 luku. Toimivaltuussäännökset

10 a §. Rajatarkastus ja tullitoimenpiteet. Tässä esityksessä on ehdotettu rajavartiolain 14 §:n kumoamista sekä 28 §:n 1 momentin ja 38 §:n muuttamista. Sen vuoksi tulisi muuttaa myös poliisilain 10 a §:n ensimmäistä momenttia, joka nykyisessä muodossaan antaa poliisimiehelle oikeuden rajatarkastustehtävissä suorittaa rajavartiolaissa tarkoitettu rajatarkastus rajanylityspaikalla tai muussa rajavartiolain 14 §:ssä säädettyssä paikassa mainitun lain 28 ja 29 §:ssä säädettyin toimivaltuuksin. Pykälän ensimmäisestä momentista poistettaisiin viittaus rajavartiolain kumoettavaan 14 §:ään. Jäljelle jäisi säännös, jonka mukaan poliisimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolain 28 ja 29 §:ssä säädettyin toimivaltuuksin. Rajavartiolain 36 §:ä ei olisi tarpeen mainita, sillä

poliisille on säädetty sama oikeus henkilöllisyyden selvittämiseen poliisilain 10 §:ssä.

31 a §. Peitetoiminnan edellytykset. Poliisimiehellä on poliisilain 31 a §:n mukaan oikeus peitetoimintaan, jos se on tarpeen pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä tarkoitetun rikollisen toiminnan estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Peitetoiminta on kielletty rajavartiolaitokselta rajavartiolain 41 §:n mukaan, eikä sitä nyt esitetä rajavartiolaitokselle sallituksi. Peitetoiminnan tarpeellisuutta poliisille ei ole törkeän laittoman maahantulon järjestämisen tutkimuksen osalta nyt arvioitu. Tämän vuoksi pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan oikeutta peitetoimintaan ei olisi pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä mainitun, rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitetun törkeän laittoman maahantulon tai sen rangaistavan yrityksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

1.8 Maastoliikennelaki

5 luku. Erinäiset säännökset

33 §. Pysähtymisvelvollisuus. Maastoliikennelain 13 §:n mukaan moottorikelkkailureitti on tieliikennelain 2 §:ssä määritelty tie, joka on tarkoitettu moottorikelkkaliikenteeseen. Moottorikelkkailureittiin voivat kuulua myös pysyvästi tarvittavat levähdysalueet ja reitin huoltoalueet. Maastoliikennelain 24 §:n mukaan moottorikelkalla saa ajaa metsätiellä lumipeitteen aikana, jos tie on suljettu muilta moottorikäyttöisiltä ajoneuvoilta. Suljetulle metsätielle voidaan myös perustaa moottorikelkkailureitti.

Rajavartiomiehellä ei poliisimiehestä poiketen ole yleistä toimivaltaa ajoneuvojen pysäyttämiseen tieksi katsottavilla alueilla. Sen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että moottoriajoneuvon kuljettajan olisi rajavartiomiehen antamasta merkistä pysäytettävä ajoneuvonsa moottorikelkkareitillä ja metsätiellä sekä niille mentäessä ja niiltä poistuttaessa.

34 §. Oikeus keskeyttää luvanvarainen toiminta. Maastoliikennelain 30 §:ssä säädetään ympäristöviranomaisen antamasta luvasta kilpailujen ja harjoitusten toistuvaan tai pysyvään järjestämiseen. Maastoliikennelain 34 §:n mukaan poliisi voi keskeyttää 30 §:ssä

tarkoitettun tapahtuman, jos tapahtumaan ei ole saatu lainvoimaista lupaa. Sama oikeus annettaisiin rajavartiomiehelle.

1.9 Ampuma-aselaki

14 luku. Soveltamisala

17 §. Soveltamisalaa koskevat poikkeukset. Ampuma-aselakia ei pykälän mukaan sovelleta valtion tarpeisiin tapahtuvaan ampumaseiden tai niiden osien tai ammusten käsittelyyn eikä pykälässä mainittujen sopimusten perusteella Suomeen toisten valtioiden virkamiesten tuomien aseiden käsittelyyn. Pykälän ensimmäiseen momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 kohta vastaavan poikkeuksen tekemiseksi rajaturvallisuusvirastoasetuksessa ja asiantuntijatiimiasetuksessa tarkoitettujen virkamiesten kohdalla.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Kokonaisuudistuksen yhteydessä ja sen jälkeen annettiin joukko asetuksia, joiden säätämiseen uudistetussa lainsäädännössä annettiin valtuus. Rajavartiolaitoksesta annettua valtioneuvoston asetusta on muutettu 15 päivänä maaliskuuta 2006 (259/2006). Muutos koski rajavartiolaitoksen päällikön toimivaltaa määrätä henkilö rajavartiomieheksi, sekä määrätä asioiden käsittelystä rajavartiolaitoksen esikunnassa, rajavartiolaitoksen esikunnan virkamiesten asemavaltuutta, ratkaisovaltaa määrääjäksi virkaan tai virkasuhteeseen nimittämisessä, opistoupseerin kelpoisuusvaatimuksia, rajavartijan ja merivartijan erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, ratkaisovaltaa virkavapauden ja lomauttamisen osalta sekä lentäjän koulutusta edellyttäviä tehtäviä.

Valtioneuvoston asetus rajanylityspaikoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta niillä (652/2005) on korvattu samannimisellä asetuksella (901/2006). Muuttamattomina ovat säilyneet asetukset, jotka koskevat rajavyyhykettä ja takarajaa (653/2005), virkamerkkiä (655/2005), kulkuneuvon pysäyttämistä ja voimakeinoja (656/2005), rikoksen ja sen torjuntatoimen ilmoittamista

(657/2005), omaisuuden säilyttämistä
(658/2005) eläimen kiinniottamista
(659/2005), turvamiehen koulutusta
(385/2006).

Sisäasiainministeriön asetusta rajavartiolaitoksen virkapuvusta ja rajavartiomiehen tunnuksesta (654/2005) on muutettu kerran vanhojen virkapukujen käytön sallimiseksi vuoteen 2010 saakka.

Tässä yhteydessä harkitaan muutettavaksi seuraavia säännöksiä:

2.1 Valtioneuvoston asetus rajavartiolaitoksesta

Asetuksen 2 luvun 3 §:n säännöstä rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston tehtävistä muutettaisiin käsittämään esitutinnan ja pakkokeinojen käytön ohjaamisen nykyisen esitutinnan tukemisen sijasta. Asetuksen 4 luvun 16 §:ään tehtäisiin hallintoyksiköiden keskinäisiä aluetarkennuksia. Asetuksen 5 luvun 18 §:n luetteloa muista viroista harkitaan tarkennettavaksi poistamalla luettelosta rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston toimistopäällikön virka. Rajavartiolaitoksen upseereiden kelpoisuusvaatimukset päivitetäisiin uusia tutkintoja vastaaviksi.

Nuoremman rajavartijan kohdalla harkitaan luopumista reservin aliupseerin koulutuksen vaatimisesta, koska tarpeelliset valmiudet voitaisiin antaa rajavartijan peruskurssin yhteydessä.

2.2 Valtioneuvoston ohjesääntö

Ohjesäännön 6 §:ää muutettaisiin 7 kohdan osalta, koska yleisistunnon tehtävissä nykyisin mainittu sisärajatarkastusten palauttaminen on muuttunut Schengenin rajasäännöstön myötä rajavalvonnan väliaikaiseksi palauttamiseksi sisärajoille ja koska valtioneuvosto päättäisi rajavartiolaitain 15 a §:n mukaan myös asiantuntijatiimiasetuksessa tarkoitettujen nopeiden rajainterventoryhmien pyytämistä.

2.3 Tieliikenneasetus

Tieliikenneasetuksessa annettaisiin tarkempia määräyksiä rajavartiomiehen osallistumisesta liikenteen ohjaamiseen sekä kuluneuvon pysäyttämisestä. Ajoneuvo olisi pysäytettävä myös rajavartiolaitoksen ajoneuvosta punaista pysäytysvaloa takaa päin näytettäessä. Tieliikenneasetuksen 48 §:n 2 momenttiin lisättäisiin maininta rajavartiomiestä. Tieliikenneasetuksen 19 §:ään lisättäisiin, että rajavartiolaitoksen virkatehtävissä olevat ajoneuvot saisivat käyttää linja-autokaistaa ja raitiovaunukaistaa poliisin virkatehtävissä olevien ajoneuvojen tavoin.

3 Voimaantulo

Ehdotetut lait tulisivat voimaan kesäkuussa 2009. Lakien täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin kuitenkin ryhtyä jo ennen kuin ne tulevat voimaan.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

4.1 Jatkamisen virassa eroamisiän jälkeen

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia muutettaisiin perustuslakivaliokunnan edellyttämin tavoin nostamalla eroamisiät lain tasolle (ks. PeVL 51/2006 vp - HE 264/2006 vp).

Rajavartiolaitoksen päälliköllä on nykyisin oikeus painavasta syystä virkamiehen suostumuksella päättää, että muun kuin tasavallan presidentin nimittämän virkamiehen virkasuhdetta saadaan jatkaa eroamisiän jälkeen enintään kaksi vuotta. Ehdotuksen mukaisella järjestelyllä yhtenäistettäisiin säännökset puolustusvoimiin nähden muissa kuin sotilasviroissa sekä suuressa osassa sotilasvirkoja. Muussa kuin sotilasvirassa henkilö voisi jatkaa 68 vuoden ikään ja sotilasviroissa 55 vuoden ikään saakka. Koska järjestelyyn tarvitaan virkamiehen suostumus ja rajavartiolaitoksen kannalta painava syy, ei asiaa olisi

pidettävä ongelmallisena perusoikeuksien kannalta.

4.2 Rajavalvontayhteistyö

Asiantuntijatiimejä sekä nopeita rajainterventiojoukkoa koskevat säännökset ovat ehkä suvereneetin ja perusoikeuksien kannalta merkittävimpiä muutoksia tässä hallituksen esityksessä.

Perustuslakivaliokunnan asetusehdotuksesta antaman lausunnon (PeVL 1/2007 vp - U 48/2006 vp) mukaan järjestely olisi kuitenkin ongelmaton sen tapahtuessa pyynnöstä ja ol- len luonteeltaan tilapäinen. Henkilöt toimisi- vat asiallisesti kansallisen viranomaisen oh- jauksessa (ks. m. PeVL 56/2006 vp - HE 243/2006 vp, s. 3/I). Koska kansalliseen lain- säädäntöön perustuvia toimivaltuuksia ei myöskään laajennettaisi, ei säännöksiä olisi pidettävä ongelmallisina perusoikeuksien kannalta. Suomen jäsenyys useissa kansain- välisissä järjestöissä ja erityisesti Euroopan unionissa on jo rajoittanut täysivaltaisuutta. (Ks. HE 1/1998 vp, s. 71–72, PeVL 36/2006 vp - HE 67/2006 vp, s. 4/II, PeVL 56/2006 vp, s. 2/II).

Samoja kysymyksiä on käsitelty myös pe- rustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 56/2006 vp) hallituksen esityksestä eduskun- nalle rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikolli- suuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumi- seksi tehdyn sopimuksen (Prümin sopimus) hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaatta- misesta sekä eräiksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 243/2006).

Järjestely toteutettiin tosin EU-rakenteen ulkopuolella, mutta se rajoittui EU- yhteistyöhön ja Schengen-osapuoliin.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti tuossa asi- assa huomiota siihen, että vieraan valtion virkamiehiä sitoi Suomen lainsäädäntö ja he olivat Suomessa toimiessaan rikosoikeudelli- sen vastuun piirissä. He voivat käyttää toimi- valtuuksia ainoastaan suomalaisten virka- miesten johdolla ja pääsääntöisesti ainoas- taan näiden läsnä ollessa. Tällainen sopimus- järjestely ei valiokunnan mielestä ole ongel- mallinen perustuslain täysivaltaisuussäännös-

ten kannalta (ks. PeVL 9/2003 vp - HE 31/2003 vp, s. 3).

Toisen sopimusvaltion virkamies saa käyt- tää yhteisen operaation yhteydessä virka- asetta, ammuksia ja muita tarvittavia varus- teita vain oikeutetussa itsensä tai toisen puo- lustamisessa. Tällaisena toimivallan määritte- ly on varsin väljä ja epämääräinen. Saksan- kielisen alkuperäistekstin mukaan kysymys oli kuitenkin hätävarjelusta, minkä vuoksi perustuslakivaliokunta ei pitänyt järjestelyä ongelmallisena. perustuslain täysivaltaisuus- sääntelyn kannalta.

Voimankäyttövälineen käyttöoikeus oli myös rajattu hätävarjeluun ja tilanteeseen, jossa poliisimies toimivaltansa nojalla yksit- täistapauksessa valtuuttaa asean käyttämi- seen.

4.3 Telepakkokeinot rajavartioloitokses- sa.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 13/2004 vp - HE 34/2004 vp) katso- nut, että tuolloin pakkokeinolakiin ehdotettu muutos, joka olisi sallinut telekuuntelun tör- keän laittoman maahantulon järjestäminen ja törkeän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisen samoin kuin ihmiskaupan ja törkeän ihmiskaupan esitutkinnassa, olisi voitu säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Lausunnossaan valiokunta on myös viitannut pakkokeinolain aikaisempaan muutosesitykseen vuonna 2002, jolloin valiokunta piti tavallisen lain- säätämisyjärjestyksen edellytyksenä, että tek- ninen kuuntelu rajataan valtiorikosten, väki- valtarikosten, yleisvaarallisten rikosten ja huumausainerikosten törkeimpiin tekomu- toihin (PeVL 36/2002 vp, s. 6/II). Valiokun- nan mielestä törkeä ihmiskauppa rinnastuu vakavuudeltaan tällaisiin rikoksiin.

Lakivaliokunta on puolestaan samasta asi- asta antamassaan mietinnössä (LaVM 4/2004 vp - HE 34/2004 vp) todennut, että valiokun- nassa on noussut erityisesti esille telekuunte- luoikeuden laajentaminen törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen. Hallituksen esi- tyksen perustelut ovat valiokunnan mukaan olleet varsin niukat. Niiden mukaan törkeä laittoman maahantulon järjestäminen on ri- kos, jonka "tutkinnassa telekuuntelusta olisi

käytännössä apua, vaikka suurelta osin teleliikenne tapahtuu ulkomailla suomalaisen telekuuntelun ulottumattomissa". Valiokunnan mielestä tällainen perustelu on ollut riittämätön. Telekuuntelulla puututaan voimakkaasti luottamuksellisen viestin suojaan. Jotta tällaisen pakkokeinon käyttöalaa voitaisiin laajentaa, tulee olla esitettävissä vakuuttavia perusteita sille, että pakkokeinon käyttämisestä on odotettavissa merkittävää rikostutkinnallista hyötyä. Koska tällaista selvitystä ei ollut esitetty, valiokunta on ehdottanut pykälästä poistettavaksi viittauksen törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen. Koska törkeässä laittoman maahantulon järjestämisessä on sen rangaistusasteikkokin huomioon ottaen kyse vakavasta rikoksesta, valiokunta on esittänyt mietinnössään olevansa valmis harkitsemaan asiaa uudelleen, jos telekuuntelu myöhemmän selvityksen valossa osoittautuu välttämättömäksi myös näiden rikosten selvittämisessä.

Laittoman maahantulon järjestäminen on rajat ylittävää rikollisuutta, jossa henkilöitä salakuljetetaan rajojen yli, koska heillä ei ole oikeutta rajan ylittämiseen. Laittoman maahantulon järjestämiseen liittyy väärennettyjen matkustusasiakirjojen hankkimista ja käyttöä, matkan järjestämistä, ulkorajojen ylittämistä myös muualta kuin rajanylityspaikkojen kautta ja viipymistä maassa pidempään kuin mahdollinen oikea matkustusasiakirja tai viisumi sallii. Olosuhteet ovat laittoman matkan aikana usein epäinhimillisiä ja matkan päätteeksi monet pakotetaan työhön, jopa antamaan seksipalveluita. Kyseinen rikollisuus vaatii järjestelyjä rajojen eri puolilla ja on usein järjestäytyneitä. Yhdysvaltalaisarvion mukaan laittoman maahantulon järjestämisessä tai ihmissalakuljetuksessa liikkuu vuosittain noin 10 miljardia dollaria. Törkeän laittoman maahantulon järjestäminen ja siihen liittyvät muut rikokset, erityisesti ihmiskauppa tapahtuvat ihmisarvoa loukkaavissa oloissa.

Rajavartiolaitos on esitutkintaviranomainen. Laittoman maahantulon järjestäminen on kansainvälistä rikollisuutta ja sen tutkimisessa suoritetaan kansainvälistä yhteistyötä. Rikostiedustelutietojen vaihtaminen lisääntyy ja tähän hallituksen esitykseen liittyy viittaus sellaisten tietojen vaihtamista koskevaan pui-

tepäätökseen (2006/960/YOS). Telekuuntelu kohdistuu aikaisempaa useammin matkapuhelinliittymiin, joita käytetään kansainvälisesti. Telekuuntelun ulottamisesta törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen on odotettavissa merkittävää rikostutkinnallista hyötyä. Merkittäviä tietoja saataisiin ainakin sen jälkeen, kun raja on ylitetty ja viestimet ovat Suomessa. Hyötyä saataisiin myös kansainvälisen telekuuntelutietojen vaihdon kautta.

Sen rajoituksen poistaminen, ettei rajavartiolaitoksen toimittamassa esitutkinnassa voisi käyttää telekuuntelua tai televalvontaa törkeän laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskauppaa tutkittaessa, ei näistä syistä olisi perusoikeuksien kannalta ongelmallista.

4.4 Tekninen rajavalvonta

Säännökset teknisestä valvonnasta ovat valtiosääntöoikeudellisesti merkittäviä yksityiselämän suojan kannalta (PeVL 2/1996 vp - HE 178/1995 vp). Tekninen valvonta on luonteeltaan summaarista, ennalta määräämättömään henkilö- ja tavaraliikenteeseen kohdistettavaa valvontaa. Perusoikeusturvan näkökulmasta ehdotus olisi säädöstekstin tasolla ongelmallinen alueellisen rajauksen täsmentymättömyyden vuoksi. Toimenpiteen jyrkkyyttä lieventäisi merkittävästi ennakoilmoitusvaatimus rajavyöhykkeen ulkopuolella tapahtuvan teknisen valvonnan osalta. Esitystä ei olisi pidettävä tältäkin osin perusoikeuksien kannalta ongelmallisena.

Perusoikeuskysymykset on pyritty hallituksen esitystä valmisteltaessa ottamaan huomioon. Esitykseen ei sisälly säännöksiä, jotka edellyttäisivät perustuslain mukaista sääätämisyjärjestystä. Lakiehdotukset voitaisiin siten käsitellä tavallisia lakeja koskevassa sääätämisyjärjestyksessä. Koska esitys kuitenkin sisältää useita perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellisiä asioita, hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että eduskunta pyytää esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunnon.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki**rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun lain (577/2005) 3 §:n 2 momentti ja 35 §:n otsikko ja 1 momentti sekä *lisätään* lakiin uusi 35 a § seuraavasti:

3 §

Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt

Rajavartiolaitoksen esikuntaa johtaa rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö ja muuta hallintoyksikköä asianomaisen hallintoyksikön päällikkö. Muut hallintoyksiköt ovat rajavartiolaitoksen esikunnan alaisia. Rajavartiolaitoksen päällikön sijaisena tämän ollessa estyneenä toimii rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö ja hänenkin estyneenä ollessaan rajavartiolaitoksen esikunnan rajaja meriosaston päällikkönä taikka henkilöstöosaston päällikkönä palveleva kenraali tai amiraali.

35 §

Oikeus jatkaa palvelua eroamisiän jälkeen

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että muu kuin tasavallan presidentin nimittämä virkamies voi jatkaa samassa virassa eroamisiän jälkeen määräjän, kuitenkin enintään siihen saakka kun,

virkamies täyttää 68 vuotta, ja sotilasvirassa oleva virkamies enintään siihen saakka, kun hän täyttää 55 vuotta.

35 a §

Eroamisikä

Eroamisikä rajavartiolaitoksen sotilasvirassa on:

- 1) rajavartiolaitoksen päälliköllä 63 vuotta;
- 2) rajavartiolaitoksen apulaispäälliköllä, kenraalilla, amiraalilla, everstillä ja kommodorilla 60 vuotta;
- 3) muulla kuin 1 tai 2 kohdassa mainitulla upseerilla sekä erikoisupseerilla ja opistouseerilla 55 vuotta;
- 4) rajavartijalla ja merivartijalla 55 vuotta.

Lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä palvelevalla erikoisupseerilla, nuoremalla upseerilla, esiupseerilla ja opistouseerilla eroamisikä on 1 momentissa säädetystä poiketen 50 vuotta.

Muun kuin sotilasvirassa palvelevan virkamiehen eroamisiästä säädetään valtion virkamieslaissa.

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään:

1) kapteenin ja kapteeniluutnantin virassa 31 päivänä joulukuuta 1992 palvelleen virkamiehen, jolla oli vuoden 1994 loppuun mennessä tässä virassa eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa vähintään 10 vuotta, eroamisikä on 50 vuotta;

2) merivartijan virassa 31 päivänä joulukuuta 1992 tai ennen sitä palvelleen virkamiehen, jolla oli vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa:

a) vähintään 16 vuotta, eroamisikä on 53 vuotta;

b) vähintään 13 vuotta, eroamisikä on 53 vuotta 4 kuukautta;

c) vähintään 10 vuotta, eroamisikä on 53 vuotta 8 kuukautta;

d) vähintään 7 vuotta, eroamisikä on 54 vuotta;

e) vähintään 3 vuotta, eroamisikä on 54 vuotta 4 kuukautta;

3) rajavartijan virassa 31 päivänä joulukuuta 1992 tai ennen sitä palvelleen virkamiehen, jolla oli vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa:

a) vähintään 16 vuotta, eroamisikä on 50 vuotta;

b) vähintään 13 vuotta, eroamisikä on 51 vuotta;

c) vähintään 10 vuotta, eroamisikä on 52 vuotta;

d) vähintään 7 vuotta, eroamisikä on 53 vuotta;

e) vähintään 3 vuotta, eroamisikä on 54 vuotta;

4) muussa kuin sotilasvirassa 31 päivänä joulukuuta 1992 tai ennen sitä palvelleen virkamiehen, jolla oli vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa:

a) vähintään 16 vuotta, eroamisikä on 60 vuotta;

b) vähintään 13 vuotta, eroamisikä on 61 vuotta;

c) vähintään 10 vuotta, eroamisikä on 62 vuotta;

d) vähintään 7 vuotta, eroamisikä on 63 vuotta;

e) vähintään 3 vuotta, eroamisikä on 64 vuotta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja lentäjän koulutusta vaativia tehtäviä ovat lento- toiminnan johtaja, lennonopettaja, tarkastuslentäjä, lentueen päällikkö, lentueupseeri, lentokoneryhmän johtaja, helikopteri-ryhmän johtaja, lentoupseeri, ohjaajaupseeri, ilma-aluksen päällikkö, ilma-aluksen perämies ja ilma-aluksen ohjaaja.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

2.

Laki**rajavartiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun rajavartiolain (578/2005) 14, 18 ja 19 §,
muutetaan 1, 2 ja 4 §, 3 luvun otsikko, 12, 15 ja 17 §, 20 §:n 1 momentti, 22 §:n 2 momentti,
 28, 31, 32, 38, 41 ja 47 §, sellaisena kuin niistä on 28 § osaksi laissa 222/2007, sekä
lisätään lakiin uusi 15 a – 15 c §, 35 a § ja 47 a §, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään valtakunnanrajan ylittämisestä ja sen valvonnasta sekä rajavartiolaitokselle ja rajavartiomiehelle kuuluvista tehtävistä ja toimivaltuuksista.

Rajavartiolaitoksen hallinnon, koulutuksen ja tutkimustoiminnan järjestämisestä sekä rajavartiolaitoksen viroista ja sen virkamiesten erityisistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005), jäljempänä rajavartiolaitoksen hallintolaki. Henkilötietojen käsittelystä sekä oikeudesta tietojen saamiseen ja luovuttamiseen rajavartiolaitoksen tehtävissä säädetään tässä laissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), meripelastuslaissa (1145/2001) sekä muualla laissa.

Sisärajasta, ulkorajasta, rajanylityspaikasta, rajavalvonnasta, rajojen valvonnasta ja rajatarkastuksesta säädetään henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstö) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa, jäljempänä *Schengenin rajasäännöstö*. Tässä laissa säädetään mainitun asetuksen edellyttämistä kansallisista tehtävistä ja toimivaltuuksista sekä päätöksenteokjärjestyksestä rajavartiolaitoksessa.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *automaattisella tunnistamisella* teknisin menetelmin tapahtuvaa etsittävän henkilön tunnistamista henkilöstä otettua kuvatalletta viranomaisen käytettävissä olevaan kuvamateriaaliin vertaamalla;

2) *hallintoyksiköllä* rajavartiolaitoksen hallintolain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua rajavartiolaitoksen yksikköä;

3) *rajajoukoilla* rajavartiolaitoksen hallintolain 2 §:ssä säädettyjä joukkoja;

4) *rajakaistalla* Suomen ja sen naapurivaltioiden välillä tehdyissä valtakunnan alueiden rajoja koskevissa sopimuksissa tarkemmin määrättyjä rajaviivaan ulottuvia alueita taikka rajankäyntipöytäkirjoissa kutakin raja-osuutta varten vahvistettujen raja-aukkojen tai hakkuulinjojen levyisiä rajaviivaan ulottuvia kaistoja;

5) *rajajärjestyksen ylläpitämisellä* valtakunnanrajaa ja rajanylityspaikkoja koskevien säännösten samoin kuin rajaviranomaisten kansainvälistä yhteistoimintaa koskevien säännösten ja määräysten täytäntöönpanoa ja niiden noudattamisen valvontaa;

6) *rajaturvallisuuden ylläpitämisellä* kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämistä annettujen

säännösten rikkominen ja rajat ylittävistä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus;

7) *rajavartiomiehellä* rajavartiolaitoksen hallintolaissa tarkemmin määritellyä rajavartiolaitoksen virkamiestä, jolla on tässä laissa ja muualla laissa rajavartiomiehelle säädetty erityiset toimivaltuudet;

8) *rajavartioviranomaisella* rajavartiolaitoksen hallintolain 4 §:ssä tarkoitettua viranomaista;

9) *rajavyöhykkeellä* ulkorajalle Suomessa rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi perustettavaa aluetta.

4 §

Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellinen kohdentuminen

Rajavartiolaitos toimii siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, rajavalvonnan suorittamiseksi taikka rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perustettua, sekä merialueella ja Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitetulla talousvyöhykkeellä. Muualla rajavartiolaitos toimii vain, jos se on tarpeen sen lakisäätöisen tehtävän loppuun saattamiseksi tai virka-avun antamiseksi.

3 luku

Rajavalvontaan liittyvät säännökset

12 §

Rajanylityspaikat

Rajanylityspaikkoina toimivista satamista, rautatieasemista tai muista paikoista tai alueista sekä rajanylityspaikkojen aukioloajoista samoin kuin rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja tullin

kesken eri rajanylityspaikoilla säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Sisäasiainministeriö huolehtii Schengenin rajasäännösten 4 artiklan 1 kohdan 2 alakohdassa ja 34 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun rajanylityspaikkaluettelon toimitamisesta komissiolle.

15 §

Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille

Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvussa tarkoitetusta rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päättää valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin edellyttää asiassa välittömiä toimia, sisäasiainministeriö päättää tarvittavista toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, tullilaitoksen ja rajavartiolaitoksen kesken sekä ilmoitusten ja selvitysten toimittamisesta ja neuvotteluiden käymisestä.

15 a §

Nopean rajainterventioryhmän pyytäminen

Valtioneuvosto päättää Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004, jäljempänä *rajaturvallisuusvirastoasetus*, 8 a artiklassa tarkoitetun, *nopeaa rajainterventioryhmää* koskevan pyynnön esittämisestä mainitussa asetuksessa tarkoitulle virastolle. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin välttämättä edellyttää pyynnön kiireellistä esittämistä, sisäasiainministeri voi esittää pyynnön, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

15 b §

Nopeaan rajainterventoryhmään osallistuminen

Rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 d artiklan 8 kohdassa tarkoitettuun nopeaan rajainterventoryhmään käytettäväksi antamisesta sekä teknisen avun antamisesta päättää sisäasiainministerin vahvistaman kansallisen kiintiön rajoissa rajavartiolaitoksen päällikkö.

15 c §

Rajavartiolaitoksen osallistuminen kansainväliseen tehtävään sekä teknisen tai operatiivisen avun pyytäminen

Osallistumisesta muuhun kuin edellä 15 b §:ssä tarkoitettuun kansainväliseen tehtävään sekä rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 artiklassa tarkoitettua lisäavun pyytämisestä päättää rajavartiolaitos.

Rajavartiolaitoksen kansainvälisessä tehtävässä antamasta teknisestä tai operatiivisesta avusta voidaan periä valtion maksuperusteisissa (150/1992) tarkoitettua omakustannusarvoa alhaisempi maksu, joka vastaa avun antamisesta rajavartiolaitokselle aiheutuneita lisäkustannuksia.

17 §

Rajavalvontatehtävä

Rajavartiolaitos on johtava rajavalvontaviranomainen, joka sovittaa yhteen muiden rajavalvontaan henkilöliikenteessä osallistuvien viranomaisten toimintaa.

20 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikalla

Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

22 §

Terrorismintorjunta ja muut erityistilanteet

Rajavartiolaitoksen tehtävistä merenkulun turvallisuusuhkien torjumisessa säädetään eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004), jäljempänä *merenkulun turvatoimilaki*.

28 §

Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja muualla säädetään, rajavartiomiehellä on Schengenin rajasäännöstössä tarkoitettua rajavalvonnan, rajatarkastuksen ja rajojen valvonnan suorittamiseksi oikeus ilman rikosepäilyä:

1) estää poistuminen henkilöltä tai kulku-
neuvolta, joka ylittää tai on ylittänyt ulkorajan tai jonka epäillä oikeudettomasti ylittäneen ulkorajan tai välttäneen rajatarkastuksen;

2) estää rajatarkastuksesta poistuminen, kunnes tarkastus on suoritettu;

3) suorittaa Schengenin rajasäännöksen 7 artiklan 2 kohdassa mainitut vähimmäistarkastukseen kuuluvat toimenpiteet;

4) suorittaa kolmansien maiden kansalaisille Schengenin rajasäännöksen 7 artiklan 3 kohdassa mainitut perusteelliseen maahantulo-
tarkastukseen ja perusteelliseen maasta lähtötarkastukseen sekä perusteelliseen lisätarkastukseen kuuluvat toimenpiteet;

5) suorittaa yhteisön vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluville henkilöille tarkastus Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2004/38/EY mukaisesti;

6) ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja, tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä Schengenin rajasäännösten edellyttämässä laajuudessa sekä tehdä matkustusasiakirjoihin Schengenin rajasäännöstyössä ja laissa säädettyjä merkintöjä;

7) huolehtia siitä, että kolmannen maan kansalainen, jolta on evätty pääsy, ei tule Suomen alueelle;

8) suorittaa rekisterikyselyt ja tehdä rekisterimerkinnot, joita Schengenin rajasäännöstyössä edellytetään.

Tarkastettavan on rajavartiomiehen kehoituksesta oltava tavaroineen ja kulkuneuvoineen hänelle osoitetussa paikassa rajatarkastuksen toimittamista varten.

Poistumisen estämisestä sekä tavaroiden ja kulkuneuvon tilapäisestä haltuun ottamisesta rajatarkastuksen toimittamisen ajaksi päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies. Kiireellisessä tapauksessa poistumisen estää ja haltuunoton suorittaa rajatarkastusta suorittava rajavartiomies, jonka on viivytyksettä saatettava asia rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen ratkaistavaksi.

Rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei estä rajatarkastuksen toimittamista, jos se on tarpeen henkilöllisyyden selvittämiseksi sekä sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussa pitämiseen tai rajan yli kuljettamiseen hänellä ei ole oikeutta. Rajatarkastus keskeytetään, jos toimenpiteiden jatkaminen on rajan ylittämiseksi ilmenneen esteen tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

Rajavartiomiehellä on oikeus ryhtyä tarkastuksen perusteella aiheellisiin rajavartiolaitokselle säädettyihin tehtäviin kuuluviin toimenpiteisiin.

31 §

Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta

Rajavartiolaitoksella on rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus rajan läheisyydessä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy, kohdistaa poliisilaissa tarkoitettua teknistä valvontaa muualle kuin kotirauhan piiriin

kuuluvaan alueeseen. Teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin.

Rajanylityspaikalla ja rajavyöhykkeen ulkopuolella tapahtuvasta teknisestä valvonnasta on ilmoitettava sopivalla merkillä.

32 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajanylityspaikalla

Rajavartiomiehen oikeudesta toimenpiteisiin rajanylityspaikalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on voimassa, mitä poliisilain 11, 14 ja 16 §:ssä sekä 18 §:n 1 momentissa ja 20 §:ssä poliisimiehestä säädetään. Mitä poliisilain 16 §:ssä säädetään päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen ja rajanylityspaikalla esimiehenä toimivaan rajavartiomieheen.

35 a §

Rajaturvallisuusvirastoasetuksessa tarkoitettujen viraston koordinoimiin operaatioihin ja kokeiluhankkeisiin Suomessa osallistuvan virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Suomen esittämän pyynnön johdosta Suomeen lähetetyn nopean rajainterventoryhmän jäsenellä ja Suomessa toteutettavaan yhteiseen operaatioon ja kokeiluhankkeeseen osallistuvalla vierailevalla virkamiehellä on tässä laissa rajavartiomiehelle säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä. Lisäksi mainitulla virkamiehellä on 35 §:n 1 momentissa säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen kotijäsenvaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 e artiklassa tarkoitettussa toimintasuunnitelmassa tai nopeiden rajainterventoryhmien perustamista

koskevan mekanismin käyttöön ottamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004 muuttamisesta mainitun mekanismin sekä vieraillevien virkamiesten ja toimivallan osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 863/2007 5 artiklassa tarkoitetuissa Suomen antamissa ohjeissa rajoitettu.

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän tai ulkomaalaisvalvonnan suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla taikka rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai metsästyksenvalvonnan suorittamiseksi tai rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

41 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Rajavartiolaitos on esitutkintalaitos tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa sen mukaan kuin tässä luvussa tai muualla säädetään. Sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettua rikosta koskevasta esitutkinnasta ja siinä käytettävistä pakkokeinoista on lisäksi voimassa, mitä sotilaskurinpitolaisissa (331/1983) säädetään.

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista toimialallaan rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi on peitetöimintää, valeostoa, telekuuntelua ja televalvontaa lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten en-

nalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi poliisilaisissa, esitutkintalaisissa ja pakkokeinolaisissa tai muualla säädetään. Rajavartiomiehellä on kuitenkin oikeus pakkokeinolaisissa säädettyyn telekuunteluun ja televalvontaan rajavartiolaitoksen tutkiessa rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta. Mitä poliisilain 31 f §:ssä ja pakkokeinolain 5 a luvun 3 a §:ssä säädetään poliisin oikeudesta saada tieto matkaviestimestä ja mitä poliisilain 33 §:ssä säädetään teknisestä tarkkailusta, sovelletaan myös rajavartiolaitokseen. Rajavartiomiehellä on muun esitutkintaviranomaisen johdossa tapahtuvaan esitutkintaan osallistuessaan oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiolaitoksen käytettävissä.

Mitä poliisipäällystään kuuluvan toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi säädetään, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen sekä tutkinnanjohtajaan. Määräyksen poliisilain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuun toimenpiteeseen antaa tutkinnanjohtajaksi määrätty rajavartiomies sekä yli kolme vuorokautta kestävään tekniseen kuunteluun rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osapäällikkö tai apulaisosastopäällikkö.

47 §

*Rangaistusvaatimuksen antaminen ja rikesak-
kon määrääminen*

Rajavartiomies antaa rangaistusvaatimuksen siten kuin rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 3–7 §:ssä säädetään. Rajavartiomies määrää rikesakon siten kuin rikesakomenettelystä annetussa laissa (66/1983), jäljempänä *rikesakkolaki*, säädetään. Raja- tai merivartiolaueen päällikön sekä Suomenlahden merivartioston Helsingin rajatarkastusosaston päällikön ja varapäällikön sekä rajavartioston tai merivartioston rajatoimiston tai meritoimiston päällikön tehtävistä on voimassa, mitä rikesakolaissa säädetään poliisipiirin päällikön tehtävistä.

47 a §

*Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ja
takavarikoidun esineen palauttaminen*

Mitä sakon täytäntöönpanosta annetun lain
(672/2002) 38 §:ssä säädetään poliisin tehtä-

vistä menettämisseuraamuksen täytäntöön-
panossa ja pakkokeinolain 4 luvun 17 §:ssä
takavarikoidun esineen palauttamisesta, so-
velletaan rajavartiolaitoksen tutkimassa ri-
kosasiassa rajavartiolaitokseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun lain (579/2005) 7 §:n 3 momentin 4 kohta ja 31 §:n 2 momentti,

muutetaan 1 ja 2 §, 9 §:n 3 momentin 6 kohta, 12 §:n 1 momentti ja 13 §:n 1 momentti, 22 §:n 1 momentin 19 kohta, 23 §:n 3 kohta, 28 §:n 1 momentin 17 kohta, 32 §:n 3 momentti ja 37 § sekä,

lisätään 9 §:n 3 momenttiin uusi 7 ja 8 kohta, 23 §:ään uusi 4 kohta, 28 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 980/2007, uusi 18 kohta sekä lakiin uusi 39 a § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Henkilötietoja rajavartiolaitoksessa käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaisissa (523/1999) tai muualla laissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Asevelvollisrekisteristä säädetään asevelvollisuuslaissa (1438/2007), meripelastusrekisteristä meripelastuslaissa (1145/2001), ulkomaalaisrekisteristä ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997) ja poliisin tietojärjestelmistä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003), jäljempänä *poliisitoimen henkilötietolaki*. Asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen saantia koskevista rajoituksista ja vaitiolovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005). Työntekijää koskevien henkilötietojen käsittelystä säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa (759/2004).

Rajavalvonnasta ja rajatarkastuksista säädetään henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstö) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o

562/2006, jäljempänä *Schengenin rajasäännöstö*.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *hallintoasiain tietojärjestelmällä* poliisitoimen henkilötietolain 3 §:ssä tarkoitettua hallintoasiain tietojärjestelmää;

2) *hallintoyksiköllä* rajavartiolaitoksen hallintolain 3 §:n 1 momentissa säädettyä rajavartiolaitoksen yksikköä;

3) *poliisiasiain tietojärjestelmällä* poliisitoimen henkilötietolain 2 §:ssä tarkoitettua poliisiasiain tietojärjestelmää;

4) *poliisin tietojärjestelmällä* poliisitoimen henkilötietolain 2 luvussa tarkoitettua poliisin tietojärjestelmää;

5) *rajaturvallisuuden ylläpitämisellä* niitä kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittamisestä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävistä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus.

9 §

Lupa- ja valvonta-asioiden rekisteri

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitossa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

6) vapaudenmenetyksaikojen seuraamiseksi ja valvomiseksi sekä säilytysturvallisuuden varmistamiseksi ja ulkomaalaisen säilöön ottamista koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi tarpeelliset tiedot ulkomaalaislain (301/2004) nojalla ulkomaalaisen säilöön ottamisesta (*säilöön otettujen ulkomaalaisten tiedot*);

7) rajatarkastustehtävien suorittamiseksi ja kirjaamiseksi tarpeellisia tietoja rajatarkastusten suorittamisesta (*rajatarkastustiedot*);

8) Schengenin rajasäännösten liitteessä II tarkoitettuja rajanylityspaikoilla rekisteröitäviä tietoja (*Schengenin rajasäännösten liitteessä II mainitut tiedot*), jollei niitä merkitä muuhun rekisteriin.

12 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle rajavartiolaitossa tai eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004), jäljempänä *merenkulun turvatoimilaki*, säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

13 §

Turvallisuustietorekisterin käyttöoikeus

Turvallisuustietorekisteriä saavat käyttää rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrättyt rajavartiomiehet sekä ti-

lanteenseuranta- ja riskianalyyseitehtävissä toimivat rajavartiomiehet.

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaitossa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten sallassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

19) vesikulkuneuvorekisteristä annetussa laissa (976/2006) tarkoitettua vesikulkuneuvorekisteristä ja Ahvenanmaan huvivenerekisteristä veneitä ja niiden omistajia ja haltijoita koskevia tarpeellisia tietoja vesiliikenteen valvontaa, rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa, pelastustehtävää, merenkulun turvatoimilaissa tarkoitettua tehtävää sekä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä varten;

23 §

Rajavartiolaitokselle luovutettavien tietojen suorakäyttöinen tai konekielinen tallettaminen

Rajavartiolaitos voi antaa oikeuden sille luovutettavien tietojen suorakäyttöisesti tai konekielisessä muodossa rajavartiolaitoksen ylläpitämään henkilörekisteriin tallettamiseen:

- 3) ulkoasiainhallinnon viranomaisille,
- 4) työ- ja elinkeinoministeriölle.

28 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä sallassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden

avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

17) ympäristöviranomaisille aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemistä ja merensuojelun valvontaa koskevia tehtäviä varten;

18) terveysviranomaisille kansanterveyttä vakavasti vaarantavan tarttuvan taudin leviämisen ehkäisemiseksi.

32 §

Tietojen poistaminen lupa- ja valvontasioiden rekisteristä sekä hallintoasiain tietojärjestelmästä

Meriliikenteen ja talousvyöhykkeen valvontatiedot, maa- ja merirajan valvontatiedot, rajatarkastustiedot sekä Schengenin raja-säännösten liitteessä II mainitut tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua tietojen rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Rajaliikenteen henkilötiedoista poistetaan seuraamusmaksun määräämistä koskevat tiedot kymmenen vuoden kuluttua rekisteriin merkitsemisestä. Muilta osin rajaliikenteen henkilötietojen poistamisesta säädetään 20 §:ssä. Säilöön otettujen ulkomaalaisten tiedot poistetaan viiden vuo-

den kuluttua henkilöä koskevan viimeisen tiedon merkitsemisestä.

37 §

Tietojen arkistointi

Poistettavat tiedot voidaan tarpeellisin osin arkistoida, jollei muuta säädetä tai tilapäisen henkilörekisterin osalta määrätä. Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista säädetään arkistolaissa (831/1994).

39 a §

Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden viranomaisille säädetään laissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki**pakkokeinolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 6 §:n 3 ja 4 kohta ja 5 a luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 5 §:n 3 momentti ja 14 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ovat, 1 luvun 6 §:n 3 kohta ja 5 a luvun 14 §:n 1 momentti laissa 1300/2003, 1 luvun 6 §:n 4 kohta ja 5 a luvun 5 §:n 3 momentti laissa 586/2005 sekä 5 a luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohta laissa 651/2004, seuraavasti:

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

6 §

Pidättämiseen oikeutettu virkamies

Pidättämisestä päättää *pidättämiseen oikeutettu virkamies*. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat:

3) Tullihallituksen rikostorjuntaosaston päällikkö ja tullirikostorjunnasta vastaavien yksiköiden päälliköt, tullipiirin päällikkö ja sen rikostorjuntapäällikkö sekä tulliyli tarkastaja, jonka Tullihallituksen rikostorjuntaosaston päällikkö tai rikostorjunnasta vastaavan yksikön päällikkö taikka tullipiirin päällikkö on määrännyt tutkinnanjohtajaksi; sekä

4) rajavartiolaitoksen päällikkö ja apulaispäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston osastopäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö, apulaisosastopäällikkö, ylitar- kastaja, rikosylitarkastaja ja rikostarkastaja, rajavartioston ja merivartioston komentaja ja apulaiskomentaja, rajavartioston ja merivartioston rajatoimiston ja meritoimiston pääl- likkö, Suomenlahden merivartioston Helsin- gin rajatarkastusosaston päällikkö ja vara- päällikkö, Ahvenanmaan merivartioalueen päällikkö sekä vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies, joka on saanut tutkinnanjohtajalle

rajavartiolaitoksessa säädetyn koulu- tuksen ja jonka rajavartiolaitoksen tai sen hallintoyksikön päällikkö on määrännyt tut- kinnanjohtajaksi.

5 a luku

Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu

2 §

Telekuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

7) törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskau- pasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta ja törkeästä laittoman maahantu- lon järjestämisestä,

5 §

Toimenpiteestä päättäminen

Tutkinnanjohtajan esityksestä esitutkinnan toimittamisesta vastaavan poliisiyksikön päällikkönä tai apulaispäällikkönä toimiva poliisimies päättää muusta kuin 1 momentis- sa tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta. Tulli- laitoksen toimittamassa esitutkinnassa pää- töksen tekee tullihallituksen rikostorjunta- osaston päällikkö tai osaston rikostorjunnasta vastaava yksikön päällikkö taikka tullipiirin

päällikkö sekä rajavartiolaitoksen toimittamassa esitutkinnassa rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö. Jos tutkinnanjohtajana on virallinen syyttäjä, päätöksen tekee kyseinen syyttäjä.

14 §

Korvauksen suorittaminen

Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitetusta vi-

ranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksen maksamisesta päättää tutkinnan suorittaneen poliisilaitoksen tai poliisin valtakunnallisen yksikön päällikkö taikka hänen määräämänsä henkilö taikka Tullihallituksen rikostorjuntaosaston päällikkö. Rajavartiolaitoksessa asiasta päättää rajavartiolaitoksen esikunta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki**tieliikennelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä huhtikuuta 1981 annetun tieliikennelain (267/1981) 38 §:n 2 momentti, 39 §:n 1 momentti sekä 76 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 38 §:n 2 momentti laissa 873/1987 ja 76 §:n 2 momentti laissa 587/2005, seuraavasti:

38 §

Valojen virheellisen käytön kieltö

Ajoneuvossa ei saa käyttää laitteita, jotka näyttävät tai heijastavat eteenpäin punaista valoa eikä, jollei siitä erikseen toisin säädetä, laitteita, jotka näyttävät tai heijastavat taaksepäin valkoista tai vaaleankeltaista valoa. Poliisiautossa ja poliisin virkatehtävässä olevassa autossa sekä poliisin moottoripyörässä, jota käytetään hälytysajoneuvona samoin kuin tullin ja rajavartiolaitoksen ajoneuvossa saa kuitenkin käyttää edellä ajavan ajoneuvon pysäyttämiseksi eteenpäin punaista vilkkuvaa valoa näyttävää laitetta samanaikaisesti vilkkuvan sinisen hälytysvalon kanssa.

39 §

Tulo lautalle

Hälytysajoneuvolla ja poliisin, tullin sekä rajavartiolaitoksen virkatehtävässä olevalla ajoneuvolla on oikeus päästä lautalle ennen muita ajoneuvoja. Säännöksiä siitä, missä järjestyksessä muut ajoneuvot pää-

sevät lautalle, voidaan antaa liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella. Lääninhallitus voi antaa mainitusta järjestyksestä määräyksiä omalla alueellaan.

76 §

Perusteet väliaikaiseen ajokieltoon määräämiselle

Rajavartiomies voi rajavalvontaa suorittaessaan ja muun virkatehtävänsä yhteydessä määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa:

1) jos on todennäköistä syytä epäillä hänen syyllistyneen rikoslain 23 luvun 3 §:n 1 momentissa tai 4 §:ssä tarkoitettuun rattijuopumusrikokseen;

2) jos on syytä epäillä hänen syyllistyneen rikoslain 23 luvun 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun rattijuopumusrikokseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20

6.

Laki

tullilain 14 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/1994) 14 a §, sellaisena kuin se on laissa 584/2005, seuraavasti:

14 a §

Tullimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolain (578/2005) 28, 36 ja 38 §:ssä rajavartiomiehelle säädettyin toimivaltuuksin. Lisäksi tullilaitoksella on rajanylityspaikalla suoritettavassa automaattisessa tunnistamisessa vastaava

toimivalta käyttää valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä rajavartiolain 29 §:ssä rajavartiolaitoksen osalta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20

7.

Laki**poliisilain 10 a §:n ja 31 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun poliisilain (493/1995) 10 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 583/2005, sekä
lisätään 31 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 525/2005, uusi 2 momentti, seuraavasti:

10 a §

Rajatarkastus ja tullitoimenpiteet

Poliisimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolain (578/2005) 28 §:ssä rajavartiomiehelle säädetyn toimivaltuuksin. Lisäksi poliisilla on rajanylityspaikalla suoritettavassa automaattisessa tunnistamisessa vastaava toimivalta käyttää valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä rajavartiolain 29 §:ssä rajavartiolaitoksen osalta säädetään.

nitun, rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitetun törkeän laittoman maahantulon tai sen rangaistavan yrityksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20

31 a §

Peitetoiminnan edellytykset

Oikeutta peitetoimintaan ei kuitenkaan ole pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä mai-

8.

Laki**maastoliikennelain 33 §:n ja 34 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä joulukuuta 1995 annetun maastoliikennelain (1710/1995) 33 ja 34 §, seuraavasti:

33 §

Pysähtymisvelvollisuus

Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan on maastossa, moottorikelkkareitillä ja metsätiellä välittömästi pysähdyttävä virkapukuisen tai näkyvällä virkamerkillä varustetun poliisi-, tulli- tai rajavartiomiehen antamasta merkistä taikka sellaisen Metsähallituksen tai Metsäntutkimuslaitoksen virkamielen antamasta merkistä, jolla on poliisivaltuudet.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun kuljettajan on valvontatoimenpiteen suorittamista varten välittömästi pysähdyttävä myös merkistä, jo-

ka annetaan välittömästi 1 momentissa tarkoitettulta alueelta poistumisen jälkeen tai välittömästi ennen alueelle siirtymistä.

34 §

Oikeus keskeyttää luvanvarainen toiminta

Poliisi ja rajavartiomies voivat keskeyttää 30 §:ssä tarkoitetun tapahtuman, jos tapahtumaan ei ole saatu lainvoimaista lupaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

9.

Laki**ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 9 päivänä tammikuuta 1998 annetun ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 1 momentin 12 kohta, sellaisena kuin se on laissa 428/2004, sekä
lisätään momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 601/2001 ja mainitussa laissa 428/2004, uusi 13 kohta, seuraavasti:

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei koske:

12) tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tehdyn yleissopimuksen 20, 21 ja 23 artiklassa tarkoitetuille, Suomen alueella toimiville Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä ja hallussapitoa, kun toiminta perustuu mainituissa artikloissa tarkoitettuun takaa-ajoon, tarkkailuun tai peitetoimintaan;

13) Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta annetussa neuvoston

asetuksessa (EY) N:o 2007/2004 eikä nopeiden rajainterventoryhmien perustamista koskevan mekanismin käyttöön ottamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004 muuttamisesta mainitun mekanismin sekä vierailevien virkamiesten tehtävien ja toimivallan osalta Euroopan parlamentin ja neuvoston annetussa asetuksessa (EY) N:o 863/2007 tarkoitetuille Suomen alueella toimiville Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja niiden hallussapitoa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Anne Holmlund*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun lain (577/2005) 3 §:n 2 momentti ja 35 §:n otsikko ja 1 momentti sekä lisätään lakiin uusi 35 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt

Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt

Rajavartiolaitoksen esikuntaa johtaa rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö ja muuta hallintoyksikköä asianomaisen hallintoyksikön päällikkö. Muut hallintoyksiköt ovat rajavartiolaitoksen esikunnan alaisia. Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö toimii rajavartiolaitoksen päällikön sijaisena tämän ollessa estyneenä, jollei muuta säädetä.

Rajavartiolaitoksen esikuntaa johtaa rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö ja muuta hallintoyksikköä asianomaisen hallintoyksikön päällikkö. Muut hallintoyksiköt ovat rajavartiolaitoksen esikunnan alaisia. *Rajavartiolaitoksen päällikön sijaisena tämän ollessa estyneenä toimii rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö ja hänenkin estyneenä ollessaan rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston päällikkönä taikka henkilöstöosaston päällikkönä palveleva kenraali tai amiraali.*

35 §

Virkasuhteen jatkaminen eroamisiän jälkeen

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että:

1) muu kuin tasavallan presidentin nimittämä virkamies voi jatkaa samassa virassa eroamisiän jälkeen määräajan, kuitenkin enintään kaksi vuotta.

2) määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty virkamies, joka laissa tai asetuksessa säädetyn toimikautensa aikana saavuttaa eroamisiän, voi jatkaa tehtävässä toimikautensa loppuun, kuitenkin enintään kaksi vuotta.

35 §

Oikeus jatkaa palvelua eroamisiän jälkeen

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että muu kuin tasavallan presidentin nimittämä virkamies voi jatkaa samassa virassa eroamisiän jälkeen määräajan, kuitenkin enintään siihen saakka kun, virkamies täyttää 68 vuotta, ja sotilasvirassa oleva virkamies enintään siihen saakka, kun hän täyttää 55 vuotta.

35 a §

Eroamisikä

Eroamisikä rajavartiolaitoksen sotilasvirassa on:

1) rajavartiolaitoksen päälliköllä 63 vuotta;

2) rajavartiolaitoksen apulaispäälliköllä, kenraalilla, amiraalilla, everstilla ja kommodorilla 60 vuotta;

3) muulla kuin 1 tai 2 kohdassa mainitulla upseerilla sekä erikoisupseerilla ja opistoupseerilla 55 vuotta;

4) rajavartijalla ja merivartijalla 55 vuotta.

Lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä palvelevalla erikoisupseerilla, nuoremalla upseerilla, esiupseerilla ja opistoupseerilla eroamisikä on 1 momentissa säädetystä poiketen 50 vuotta.

Muun kuin sotilasvirassa palvelevan virkamiehen eroamisikästä säädetään valtion virkamieslaissa.

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään:

1) kapteenin ja kapteeniluutnantin virassa 31 päivänä joulukuuta 1992 palvelleen virkamiehen, jolla oli vuoden 1994 loppuun men-

nessä tässä virassa eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa vähintään 10 vuotta, eroamisikä on 50 vuotta;

2) merivartijan virassa 31 päivänä joulukuuta 1992 tai ennen sitä palvelleen virkamiehen, jolla oli vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa:

a) vähintään 16 vuotta, eroamisikä on 53 vuotta;

b) vähintään 13 vuotta, eroamisikä on 53 vuotta 4 kuukautta;

c) vähintään 10 vuotta, eroamisikä on 53 vuotta 8 kuukautta;

d) vähintään 7 vuotta, eroamisikä on 54 vuotta;

e) vähintään 3 vuotta, eroamisikä on 54 vuotta 4 kuukautta;

3) rajavartijan virassa 31 päivänä joulukuuta 1992 tai ennen sitä palvelleen virkamiehen, jolla oli vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa:

a) vähintään 16 vuotta, eroamisikä on 50 vuotta;

b) vähintään 13 vuotta, eroamisikä on 51 vuotta;

c) vähintään 10 vuotta, eroamisikä on 52 vuotta;

d) vähintään 7 vuotta, eroamisikä on 53 vuotta;

e) vähintään 3 vuotta, eroamisikä on 54 vuotta;

4) muussa kuin sotilasvirassa 31 päivänä joulukuuta 1992 tai ennen sitä palvelleen virkamiehen, jolla oli vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa:

a) vähintään 16 vuotta, eroamisikä on 60 vuotta;

b) vähintään 13 vuotta, eroamisikä on 61 vuotta;

c) vähintään 10 vuotta, eroamisikä on 62 vuotta;

d) vähintään 7 vuotta, eroamisikä on 63 vuotta;

e) vähintään 3 vuotta, eroamisikä on 64 vuotta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja lentäjän koulutusta vaativia tehtäviä ovat lentotoiminnan johtaja, lennonopettaja, tarkastuslentäjä, lentueen päällikkö, lentueupseeri, lentokoneryhmän johtaja, helikopteriryhmän johtaja, lentouupseeri, ohjaajaupseeri, ilma-

72
Voimassa oleva laki

HE 219/2008 vp
Ehdotus

*aluksen päällikkö, ilma-aluksen perämies ja
ilma-aluksen ohjaaja.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

2.

Laki**rajavartiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun rajavartiolain (578/2005) 14, 18 ja 19 §,
muutetaan 1, 2 ja 4 §, 3 luvun otsikko, 12, 15 ja 17 §, 20 §:n 1 momentti, 22 §:n 2 momentti,
 28, 31, 32, 38, 41 ja 47 §, sellaisena kuin niistä on 28 § osaksi laissa 222/2007, sekä
lisätään lakiin uusi 15 a – 15 c §, 35 a § ja 47 a §, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Soveltamisala**Soveltamisala*

Tässä laissa säädetään valtakunnanrajan ylittämisestä ja sen valvonnasta sekä, *sen lisäksi mitä muualla säädetään*, rajavartiolaitokselle ja rajavartiomiehelle kuuluvista tehtävistä ja toimivaltuuksista.

Rajavartiolaitoksen hallinnon, koulutuksen ja tutkimustoiminnan järjestämisestä sekä rajavartiolaitoksen viroista ja sen virkamiesten erityisistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005), jäljempänä rajavartiolaitoksen hallintolaki. Henkilötietojen käsittelystä sekä oikeudesta tietojen saamiseen ja luovuttamiseen rajavartiolaitoksen tehtävissä säädetään tässä laissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), meripelastuslaissa (1145/2001) sekä muualla laissa.

Tässä laissa säädetään valtakunnanrajan ylittämisestä ja sen valvonnasta sekä rajavartiolaitokselle ja rajavartiomiehelle kuuluvista tehtävistä ja toimivaltuuksista.

Rajavartiolaitoksen hallinnon, koulutuksen ja tutkimustoiminnan järjestämisestä sekä rajavartiolaitoksen viroista ja sen virkamiesten erityisistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005), jäljempänä rajavartiolaitoksen hallintolaki. Henkilötietojen käsittelystä sekä oikeudesta tietojen saamiseen ja luovuttamiseen rajavartiolaitoksen tehtävissä säädetään tässä laissa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), meripelastuslaissa (1145/2001) sekä muualla laissa.

Sisärajusta, ulkorajasta, rajanylityspaikasta, rajavalvonnasta, rajojen valvonnasta ja rajatarkastuksesta säädetään henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstö) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa, jäljempänä *Schengenin rajasäännöstö*. Tässä laissa säädetään mainitun asetuksen edellyttämistä kansallisista tehtävistä ja toimivaltuuksista sekä päätöksenteon järjestyksestä rajavartiolaitoksessa.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *automaattisella tunnistamisella* teknisin menetelmin tapahtuvaa etsittävän henkilön tunnistamista henkilöstä otettua kuvatallennetta viranomaisen käytettävissä olevaan kuvamateriaaliin vertaamalla;

2) *hallintoyksiköllä* rajavartiolaitoksen hallintolain 3 §:n 1 momentissa säädettyä rajavartiolaitoksen yksikköä;

3) *rajajoukoilla* rajavartiolaitoksen hallintolain 2 §:ssä säädettyjä joukkoja;

4) *rajakaistalla* Suomen ja sen naapurivaltioiden välillä tehdyissä valtakunnan alueiden rajoja koskevissa sopimuksissa tarkemmin määrättyjä rajaviivaan ulottuvia alueita taikka rajankäyntipöytäkirjoissa kutakin rajaosuutta varten vahvistettujen raja-aukkojen tai hakkuulinjojen levyisiä rajaviivaan ulottuvia kaistoja;

5) *rajanylityspaikalla* valtioneuvoston ase-
tuksella säädettyä satamaa, rautatieasemaa,
lentoasemaa taikka muuta paikkaa tai aluetta,
joka on osoitettu rajatarkastusten toimittami-
seen ja jonka kautta ulkorajan ylittäminen ta-
pahtuu;

6) *rajajärjestyksen ylläpitämisellä* valta-
kunnanrajaa ja rajanylityspaikkoja koskevien
säännösten samoin kuin rajaviranomaisten
kansainvälistä yhteistoimintaa koskevien
säännösten ja määräysten täytäntöönpanoa ja
niiden noudattamisen valvontaa;

7) *rajaturvallisuuden ylläpitämisellä* niitä
kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toi-
menpiteitä, joilla pyritään estämään valtakun-

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *automaattisella tunnistamisella* teknisin menetelmin tapahtuvaa etsittävän henkilön tunnistamista henkilöstä otettua kuvatallennetta viranomaisen käytettävissä olevaan kuvamateriaaliin vertaamalla;

2) *hallintoyksiköllä* rajavartiolaitoksen hallintolain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua rajavartiolaitoksen yksikköä;

3) *rajajoukoilla* rajavartiolaitoksen hallin-
tolain 2 §:ssä säädettyjä joukkoja;

4) *rajakaistalla* Suomen ja sen naapuri-
valtioiden välillä tehdyissä valtakunnan alu-
eiden rajoja koskevissa sopimuksissa tar-
kemmin määrättyjä rajaviivaan ulottuvia alu-
eita taikka rajankäyntipöytäkirjoissa kutakin
rajaosuutta varten vahvistettujen raja-
aukkojen tai hakkuulinjojen levyisiä rajavi-
vaan ulottuvia kaistoja;

5) *rajajärjestyksen ylläpitämisellä* valta-
kunnanrajaa ja rajanylityspaikkoja koskevien
säännösten samoin kuin rajaviranomaisten
kansainvälistä yhteistoimintaa koskevien
säännösten ja määräysten täytäntöönpanoa ja
niiden noudattamisen valvontaa;

6) *rajaturvallisuuden ylläpitämisellä* koti-
maassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpi-
teitä, joilla pyritään estämään valtakunnanra-
jan ja ulkorajan ylittämisestä annettujen
säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä
henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja
turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan
rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmista-
maan rajanylityksen turvallisuus;

7) *rajavartiomiehellä* rajavartiolaitoksen
hallintolaissa tarkemmin määriteltyä raja-
vartiolaitoksen virkamiestä, jolla on tässä

nanrajan ja ulkorajan ylittämistä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävistä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus;

laissa ja muualla laissa rajavartiomiehelle säädetty erityiset toimivaltuudet;

8) *rajatarkastuksella* rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi suoritettavaa rajanylityksen tai rajanylitysaikamuksen perusteella toteutettavaa henkilön sekä hänen tavaroidensa ja kulkuneuvonsa tarkastamista ja henkilöiden kulemista;

8) *rajavartioviranomaisella* rajavartiolaitoksen hallintolain 4 §:ssä tarkoitettua viranomaista;

9) *rajavalvonnalla* rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi toteutettavia toimenpiteitä, joilla valvotaan valtakunnan rajoja estäen erityisesti ulkorajan ylittäminen rajanylityspaikkojen välisellä alueella;

9) *rajavyöhykkeellä* ulkorajalle Suomessa rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi perustettavaa aluetta.

4 §

4 §

Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellinen kohdentuminen

Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellinen kohdentuminen

Rajavartiolaitos toimii siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi taikka rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perusteltua, sekä merialueella ja Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitetulla talousvyöhykkeellä. Muualla rajavartiolaitos toimii vain, jos se on tarpeen sen lakisääteisen tehtävän loppuun saattamiseksi tai virka-avun antamiseksi.

Rajavartiolaitos toimii siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, *rajavalvonnan suorittamiseksi* taikka rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perusteltua, sekä merialueella ja Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitetulla talousvyöhykkeellä. Muualla rajavartiolaitos toimii vain, jos se on tarpeen sen lakisääteisen tehtävän loppuun saattamiseksi tai virka-avun antamiseksi.

3 luku

3 luku

Rajan ylittämistä koskevat yleiset säännökset

Rajavalvontaan liittyvät säännökset

12 §

12 §

Ulkorajan ylittäminen

Rajanylityspaikat

Ulkoraja ylitetään rajanylityspaikan kautta sen vahvistettuna aukioloaikana.

Rajanylityspaikkoina toimivista satamista, rautatieasemista tai muista paikoista tai alueista sekä rajanylityspaikkojen aukioloajoista

Rajanylityspaikoista ja niiden aukioloajoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja tullin kesken eri rajanylityspaikoilla säädetään valtioneuvoston asetuksella,

samoin kuin rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja tullin kesken eri rajanylityspaikoilla säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Sisäasiainministeriö huolehtii Schengenin rajasäännöstön 4 artiklan 1 kohdan 2 alakohdassa ja 34 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun rajanylityspaikkaluettelon toimittamisesta komissiolle.

14 §

Rajatarkastuksen toimittaminen

Rajatarkastus toimitetaan, kun henkilö aikoo ylittää ulkorajan tai hän on ylittänyt sen ilman rajatarkastusta.

Rajatarkastus toimitetaan rajanylityspaikalla. Rajatarkastus voidaan toimittaa myös julkiseen liikenteeseen käytettävässä kulkuneuvossa ja muussa paikassa, jos liikenteen sujuvuuden turvaaminen tai muu perusteltu syy sitä edellyttää.

(14 § kumotaan)

15 §

Sisärajatarkastusten palauttaminen

Schengenin säännöstössä tarkoitetusta sisärajalla rajoitetun ajan toteutettavasta kansallisten rajatarkastusten suorittamisesta (sisärajatarkastusten palauttaminen) päättää valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, kansalliseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin edellyttää asiassa välittömiä toimia, sisäasiainministeriö päättää tarvittavista toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin sisärajatarkastusten palauttamista koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, tullilaitoksen ja rajavartiolaitoksen kesken sekä asiaa koskevien ilmoitusten toimittamisesta Euroopan unionin asiainomaisille toimielimille ja muille Schengenin säännöstöä soveltaville valtioille.

15 §

Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille

Schengenin rajasäännöstön III osaston 2 luvussa tarkoitetusta rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päättää valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin edellyttää asiassa välittömiä toimia, sisäasiainministeriö päättää tarvittavista toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, tullilaitoksen ja rajavartiolaitoksen kesken sekä ilmoitusten ja selvitysten toimittamisesta ja neuvotteluiden käymisestä.

15 a §

Nopean rajainterventioryhmän pyytäminen

Valtioneuvosto päättää Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004, jäljempänä *rajaturvallisuusvirastoasetus*, 8 a artiklassa tarkoitetun, nopeaa rajainterventioryhmää koskevan pyynnön esittämisestä mainitussa asetuksessa tarkoitetulle virastolle. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin välttämättä edellyttää pyynnön kiireellistä esittämistä, sisäasiainministeri voi esittää pyynnön, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

15 b §

Nopeaan rajainterventioryhmään osallistuminen

Rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 d artiklan 8 kohdassa tarkoitetusta rajavartioiden Rajaturvallisuusvirastolle nopeaan rajainterventioryhmään käytettäväksi antamisesta sekä teknisen avun antamisesta päättää sisäasiainministerin vahvistaman kansallisen kiintiön rajoissa rajavartiolaitoksen päällikkö.

15 c §

Rajavartiolaitoksen osallistuminen kansainväliseen tehtävään sekä teknisen tai operatiivisen avun pyytäminen

Osallistumisesta muuhun kuin edellä 15 b §:ssä tarkoitettuun kansainväliseen tehtävään sekä rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 artiklassa tarkoitetun lisäavun pyytamisestä päättää rajavartiolaitos.

Rajavartiolaitoksen kansainvälisessä tehtävässä antamasta teknisestä tai operatiivisesta avusta voidaan periä valtion maksuprustelaisissa (150/1992) tarkoitettua omakustannusarvoa alhaisempi maksu, joka vastaa avun antamisesta rajavartiolaitokselle aiheu-

tuneita lisäkustannuksia.

17 §

Rajavalvontatehtävä ja rajatarkastustehtävät

Rajavartiolaitos suorittaa rajavalvontaa ja rajatarkastuksia. Se johtaa ja sovittaa yhteen rajatarkastuksia suorittavien viranomaisten toimintaa.

17 §

Rajavalvontatehtävä

Rajavartiolaitos on johtava rajavalvontaviranomainen, joka sovittaa yhteen muiden rajavalvontaan henkilöliikenteessä osallistuvien viranomaisten toimintaa.

18 §

Rajatarkastusmenettely

Rajatarkastus on toimitettava ilman aiheuttamista viivytystä ja aiheuttamatta tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle sekä loukkaamatta luottamuksellisille viesteille säädettyä yksityisyyden suojaa, jollei muuta säädetä.

(18 § kumotaan)

Tarkastettavan on rajavartiomiehen kehoituksesta oltava tavaroineen ja kulkuneuvoineen hänelle osoitetussa paikassa rajatarkastuksen toimittamista varten.

19 §

Rajatarkastukseen sisältyvät toimenpiteet

Rajatarkastus toimitetaan joko vähimmäistarkastuksena tai, jos rajatarkastusta toimitettavan viranomaisen tiedossa olevat seikat taiikka vähimmäistarkastuksessa ilmenneet seikat antavat siihen aiheutta, perusteellisena tarkastuksena.

(19 § kumotaan)

Vähimmäistarkastukseen sisältyy:

1) henkilöllisyyden selvittäminen rajan ylittämisoikeuden selvittämiseksi sekä maahantuloikiellon, matkustuskiellon, käännyttämispäätöksen tai maasta karkottamispäätöksen noudattamisen valvomiseksi ja etsintäkuulutuksissa pyydettyjen toimenpiteiden suorittamiseksi

2) matkustusasiakirjan ja muun matkustus-

Voimassa oleva laki

oikeutta osoittavan asiakirjan tarkastaminen rajanylittämisoikeuden selvittämiseksi sekä asiakirjan aitouden varmistamiseksi

3) tarvittaessa henkilön kuuleminen

4) tarvittaessa ajoneuvon kuljettajan ajokuntoisuuden ja ajoneuvon liikennekelpoisuuden valvonta.

Perusteelliseen tarkastukseen sisältyy vähimmäistarkastus. Lisäksi siihen voi sisältyä henkilöntarkastus sekä henkilön matkatavaroita ja kulkuneuvoa koskeva etsintä henkilöllisyyttä osoittavan tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi ja sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan, matkatavaroissaan tai kulkuneuvossaan omaisuutta, joka on hankittu rikoksella tai tullut sellaisen omaisuuden tilalle, taikka muuta omaisuutta, jonka hallussapitoon tai rajan yli kuljettamiseen hänellä ei ole oikeutta.

20 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikalla

Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä rajanylityspaikalla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

20 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajanylityspaikalla

Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

22 §

Terrorismintorjunta ja muut erityistilanteet

Rajavartiolaitoksen tehtävistä merenkulun turvallisuushkien torjumisessa säädetään eräiden alusten ja niitä palvelevien satamarkenteiden turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004), jäljemp-

22 §

Terrorismintorjunta ja muut erityistilanteet

Rajavartiolaitoksen tehtävistä merenkulun turvallisuushkien torjumisessa säädetään eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004), jäljempänä me-

pänä merenkulun turvatoimilaki.

renkulun turvatoimilaki.

28 §

Rajatarkastusta koskevat toimivaltuudet

Rajavartiomiehellä on rajatarkastuksen toimittamiseksi oikeus:

- 1) matkustusasiakirjan tilapäiseen haltuun ottamiseen niin kuin siitä erikseen säädetään;
- 2) henkilöntarkastukseen noudattaen soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain (450/1987) 5 luvun 10 ja 12 §:ssä säädetään;
- 3) kulkuneuvon kohdistuvaan etsintään;
- 4) rajatarkastuksesta henkilön poistumisen estämiseen noudattaen soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 6 luvun 1 §:ssä säädetään;
- 5) tarkastettavien tavaroiden ja kulkuneuvon rajatarkastuksen toimittamisen ajaksi tilapäisesti rajavartiolaitoksen haltuun ottamiseen.

28 §

Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja muualla säädetään, rajavartiomiehellä on Schengenin rajasäännöstössä tarkoitetun rajavalvonnan, rajatarkastuksen ja rajojen valvonnan suorittamiseksi oikeus ilman rikosepäilyä:

- 1) estää poistuminen henkilöltä tai kulkuneuvolta, joka ylittää tai on ylittänyt ulkorajan tai jonka epäillään oikeudettomasti ylittäneen ulkorajan tai välttäneen rajatarkastuksen;
- 2) estää rajatarkastuksesta poistuminen, kunnes tarkastus on suoritettu;
- 3) suorittaa Schengenin rajasäännösten 7 artiklan 2 kohdassa mainitut vähimmäistarkastukseen kuuluvat toimenpiteet;
- 4) suorittaa kolmansien maiden kansalaisille Schengenin rajasäännösten 7 artiklan 3 kohdassa mainitut perusteelliseen maahantulotarkastukseen ja perusteelliseen maasta lähtötarkastukseen sekä perusteelliseen lisätarkastukseen kuuluvat toimenpiteet;
- 5) suorittaa yhteisön vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluville henkilöille tarkastus Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2004/38/EY mukaisesti;
- 6) ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja, tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä Schengenin rajasään-

nöston edellyttämässä laajuudessa sekä tehdä matkustusasiakirjoihin Schengenin rajäsäännöstössä ja laissa säädettyjä merkintöjä;

7) huolehtia siitä, että kolmannen maan kansalainen, jolta on evätty pääsy, ei tule Suomen alueelle;

8) suorittaa rekisterikyselyt ja tehdä rekisterimerkinnot, joita Schengenin rajäsäännöstössä edellytetään.

Poistumisen estämisestä sekä tavaroiden ja kulkuneuvon tilapäisestä haltuun ottamisesta rajatarkastuksen toimittamisen ajaksi päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies. Kiireellisessä tapauksessa poistumisen estää ja haltuunoton suorittaa rajatarkastusta suorittava rajavartiomies, jonka on viivytyksettä saatettava asia rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen ratkaistavaksi.

Rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei estä rajatarkastuksen toimittamista, jos se on tarpeen henkilöllisyyden selvittämiseksi sekä sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussa pitämiseen tai rajan yli kuljettamiseen hänellä ei ole oikeutta. Rajatarkastus keskeytetään, jos toimenpiteiden jatkaminen on rajan ylittämiseksi ilmenneen esteen tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

Rajavartiomiehellä on oikeus ryhtyä tarkastuksen perusteella aiheellisiin rajavartiolaitykselle säädettyihin tehtäviin kuuluviin toimenpiteisiin.

Tarkastettavan on rajavartiomiehen kehotuksesta oltava tavaroineen ja kulkuneuvoineen hänelle osoitetussa paikassa rajatarkastuksen toimittamista varten.

Poistumisen estämisestä sekä tavaroiden ja kulkuneuvon tilapäisestä haltuun ottamisesta rajatarkastuksen toimittamisen ajaksi päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies. Kiireellisessä tapauksessa poistumisen estää ja haltuunoton suorittaa rajatarkastusta suorittava rajavartiomies, jonka on viivytyksettä saatettava asia rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen ratkaistavaksi.

Rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei estä rajatarkastuksen toimittamista, jos se on tarpeen henkilöllisyyden selvittämiseksi sekä sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussa pitämiseen tai rajan yli kuljettamiseen hänellä ei ole oikeutta. Rajatarkastus keskeytetään, jos toimenpiteiden jatkaminen on rajan ylittämiseksi ilmenneen esteen tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

Rajavartiomiehellä on oikeus ryhtyä tarkastuksen perusteella aiheellisiin rajavartiolaitykselle säädettyihin tehtäviin kuuluviin

toimenpiteisiin.

31 §

Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta

Rajavartiolaitoksella on rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus rajan välittömässä läheisyydessä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä kohdistaa paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy, poliisilaisissa tarkoitettua teknistä valvontaa muualle kuin kotirauhan piiriin kuuluvaan alueeseen. Teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin.

Rajanylityspaikalla tapahtuvasta teknisestä valvonnasta on ilmoitettava sopivalla merkillä.

31 §

Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta

Rajavartiolaitoksella on rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus rajan läheisyydessä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy, kohdistaa poliisilaisissa tarkoitettua teknistä valvontaa muualle kuin kotirauhan piiriin kuuluvaan alueeseen. Teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin.

Rajanylityspaikalla ja rajavyöhykkeen ulkopuolella tapahtuvasta teknisestä valvonnasta on ilmoitettava sopivalla merkillä.

32 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajanylityspaikalla

Rajavartiomiehen oikeudesta toimenpiteisiin rajanylityspaikalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on voimassa, mitä poliisilain 14 ja 16 §:ssä ja 18 §:n 1 momentissa poliisimiehestä säädetään. Mitä poliisilain 16 §:ssä säädetään päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen ja rajanylityspaikan esimiehenä toimivaan rajavartiomieheen.

32 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajanylityspaikalla

Rajavartiomiehen oikeudesta toimenpiteisiin rajanylityspaikalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on voimassa, mitä poliisilain 11, 14 ja 16 §:ssä sekä 18 §:n 1 momentissa ja 20 §:ssä poliisimiehestä säädetään. Mitä poliisilain 16 §:ssä säädetään päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen ja rajanylityspaikalla esimiehenä toimivaan rajavartiomieheen.

35 a §

Rajaturvallisuusvirastoasetuksessa tarkoitettua viraston koordinoimiin operaatioihin ja kokeiluhankkeisiin Suomessa osallistuvan virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Suomen esittämän pyynnön johdosta Suomeen lähetetyn nopean rajainterventoryhmän jäsenellä ja Suomessa toteutettavaan yh-

teiseen operaatioon ja kokeiluhankkeeseen osallistuvalla vierailevalla virkamiehellä on tässä laissa rajavartiomiehelle säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä. Lisäksi mainitulla virkamiehellä on 35 §:n 1 momentissa säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen kotijäsenvaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 e artiklassa tarkoitettussa toimintasuunnitelmassa tai nopeiden rajainterventioryhmien perustamista koskevan mekanismin käyttöön ottamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004 muuttamisesta mainitun mekanismin sekä vierailevien virkamiesten ja toimivallan osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 863/2007 5 artiklassa tarkoitetuissa Suomen antamissa ohjeissa rajoitettu.

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen *rajatarkastuksen* tai rajavalvonnan suorittamiseksi taikka yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla tai edellä 33 §:ssä tarkoitettussa poliisitehtävässä.

41 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saat-

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän tai ulkomaalaisvalvonnan suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla taikka rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai metsästyksenvalvonnan suorittamiseksi tai rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

41 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen

tamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa sen mukaan kuin tässä luvussa tai muualla säädetään. Sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettua rikosta koskevasta esitutkinnasta ja siinä käytettäviä pakkokeinoista on lisäksi voimassa, mitä sotilaskurinpitolaissa (331/1983) säädetään.

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista toimialallaan rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi on peitetointaa, valeostoa, telekuuntelua ja televalvontaa lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla säädetään. Mitä poliisilain 31 f §:ssä ja pakkokeinolain 5 a luvun 3 a §:ssä säädetään poliisin oikeudesta saada tieto matkaviestimestä ja mitä poliisilain 33 §:ssä säädetään teknisestä tarkkailusta, sovelletaan myös rajavartiolaitokseen. Rajavartiomiehellä on muun esitutkintaviranomaisen johdossa tapahtuvaan esitutkintaan osallistuessaan oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiolaitoksen käytettävissä.

Mitä poliisipäällystään kuuluvan toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi säädetään, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen sekä tutkinnanjohtajaan. Määräyksen poliisilain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuun yli kolme vuorokautta kestävään tekniseen kuunteluun antaa rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö, *toimistopäällikkö* tai *ylitarkastaja*.

saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa sen mukaan kuin tässä luvussa tai muualla säädetään. Sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettua rikosta koskevasta esitutkinnasta ja siinä käytettäviä pakkokeinoista on lisäksi voimassa, mitä sotilaskurinpitolaissa (331/1983) säädetään.

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista toimialallaan rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi on peitetointaa, valeostoa, telekuuntelua ja televalvontaa lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla säädetään. *Rajavartiomiehellä on kuitenkin oikeus pakkokeinolaissa säädettyyn telekuunteluun ja televalvontaan rajavartiolaitoksen tukiesä rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta.* Mitä poliisilain 31 f §:ssä ja pakkokeinolain 5 a luvun 3 a §:ssä säädetään poliisin oikeudesta saada tieto matkaviestimestä ja mitä poliisilain 33 §:ssä säädetään teknisestä tarkkailusta, sovelletaan myös rajavartiolaitokseen. Rajavartiomiehellä on muun esitutkintaviranomaisen johdossa tapahtuvaan esitutkintaan osallistuessaan oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiolaitoksen käytettävissä.

Mitä poliisipäällystään kuuluvan toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi säädetään, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen sekä tutkinnanjohtajaan. Määräyksen poliisilain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuun toimenpiteeseen antaa *tutkinnanjohtajaksi määrätty rajavartiomies* sekä yli kolme vuorokautta kestävään tekniseen kuunteluun rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai *apulaisosastopäällikkö*.

47 §

*Rangaistusvaatimuksen antaminen ja rikesak-
kon määrääminen*

Rajavartiomies antaa rangaistusvaatimuk-
sen siten kuin rangaistusmääräysmenettelystä
annetun lain (692/1993) 3–7 §:ssä säädetään.
Rajavartiomies määrää rikesakon siten kuin
rikesakkomenettelystä annetussa laissa
(66/1983), jäljempänä *rikesakkolaki*, sääde-
tään. Raja- tai merivartioalueen päällikön teh-
tävistä on voimassa, mitä rikesakolaissa
säädetään poliisipiirin päällikön tehtävistä.

47 §

*Rangaistusvaatimuksen antaminen ja rikesak-
kon määrääminen*

Rajavartiomies antaa rangaistusvaatimuk-
sen siten kuin rangaistusmääräysmenettelystä
annetun lain (692/1993) 3–7 §:ssä säädetään.
Rajavartiomies määrää rikesakon siten kuin
rikesakkomenettelystä annetussa laissa
(66/1983), jäljempänä *rikesakkolaki*, sääde-
tään. Raja- tai merivartioalueen päällikön se-
kä *Suomenlahden merivartioston Helsingin
rajatarkastusosaston päällikön ja varapääl-
likön sekä rajavartioston tai merivartioston
rajatoimiston tai meritoimiston päällikön
tehtävistä on voimassa, mitä rikesakolaissa
säädetään poliisipiirin päällikön tehtävistä.*

47 a §

*Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ja
takavarikoidun esineen palauttaminen*

*Mitä sakon täytäntöönpanosta annetun lain
(672/2002) 38 §:ssä säädetään poliisin teh-
tävistä menettämisseuraamuksen täytäntöön-
panossa ja pakkokeinolain 4 luvun 17 §:ssä
takavarikoidun esineen palauttamisesta, so-
velletaan rajavartiolaitoksen tutkimassa ri-
kosasiassa rajavartiolaitokseen.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

3.

Laki**henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun lain (579/2005) 7 §:n 3 momentin 4 kohta ja 31 §:n 2 momentti,
muutetaan 1 ja 2 §, 9 §:n 3 momentin 6 kohta, 12 §:n 1 momentti ja 13 §:n 1 momentti, 22 §:n 1 momentin 19 kohta, 23 §:n 3 kohta, 28 §:n 1 momentin 17 kohta, 32 §:n 3 momentti ja 37 § sekä,
lisätään 9 §:n 3 momenttiin uusi 7 ja 8 kohta, 23 §:ään uusi 4 kohta, 28 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 980/2007, uusi 18 kohta sekä lakiin uusi 39 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Soveltamisala**Soveltamisala*

Henkilötietoja rajavartiolaitoksessa käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaissa (523/1999) tai muualla laissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Asevelvollisrekisteristä säädetään asevelvollisuuslaissa (452/1950), meripelastusrekisteristä meripelastuslaissa (1145/2001), ulkomaalaisrekisteristä ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997) ja poliisin tietojärjestelmistä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003), jäljempänä *poliisitoimen henkilötietolaki*. Asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen saantia koskevista rajoituksista ja vaitiolovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005), jäljempänä *rajavartiolaitoksen hallintolaki*. Työntekijää koskevien henkilötietojen käsittelystä säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa (759/2004).

Henkilötietoja rajavartiolaitoksessa käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaissa (523/1999) tai muualla laissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Asevelvollisrekisteristä säädetään asevelvollisuuslaissa (1438/2007), meripelastusrekisteristä meripelastuslaissa (1145/2001), ulkomaalaisrekisteristä ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997) ja poliisin tietojärjestelmistä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003), jäljempänä *poliisitoimen henkilötietolaki*. Asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen saantia koskevista rajoituksista ja vaitiolovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005). Työntekijää koskevien henkilötietojen käsittelystä säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa (759/2004).

Rajavalvonnasta ja rajatarkastuksista säädetään henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstö) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 562/2006, jäljempänä Schengenin rajasäännöstö.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *Europol-tietojärjestelmällä poliisitoimen henkilötietolain 30 §:ssä tarkoitettua tietojärjestelmää;*

2) *hallintoasiain tietojärjestelmällä poliisitoimen henkilötietolain 3 §:ssä tarkoitettua hallintoasiain tietojärjestelmää;*

3) *hallintoyksiköllä rajavartiolaitoksen hallintolain 3 §:n 1 momentissa säädettyä rajavartiolaitoksen yksikköä;*

4) *kansallisella Schengen-tietojärjestelmällä poliisitoimen henkilötietolain 31 §:ssä tarkoitettua tietojärjestelmää;*

5) *poliisiasiain tietojärjestelmällä poliisitoimen henkilötietolain 2 §:ssä tarkoitettua poliisiasiain tietojärjestelmää;*

6) *poliisin tietojärjestelmällä poliisitoimen henkilötietolain 2 luvussa tarkoitettua poliisin tietojärjestelmää;*

7) *rajaturvallisuuden ylläpitämisellä niitä kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämistä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävistä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus;*

8) *rajatarkastuksella rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi suoritettavaa rajanylityksen tai rajanylitysaikomuksen perusteella toteutettavaa henkilön sekä hänen tavaroidensa ja kuluneuvonsa tarkastamista ja henkilöiden kuulemistä;*

9) *rajavalvonnalla rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi toteutettavia toimenpiteitä, joilla valvotaan valtakunnan*

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *hallintoasiain tietojärjestelmällä poliisitoimen henkilötietolain 3 §:ssä tarkoitettua hallintoasiain tietojärjestelmää;*

2) *hallintoyksiköllä rajavartiolaitoksen hallintolain 3 §:n 1 momentissa säädettyä rajavartiolaitoksen yksikköä;*

3) *poliisiasiain tietojärjestelmällä poliisitoimen henkilötietolain 2 §:ssä tarkoitettua poliisiasiain tietojärjestelmää;*

4) *poliisin tietojärjestelmällä poliisitoimen henkilötietolain 2 luvussa tarkoitettua poliisin tietojärjestelmää;*

5) *rajaturvallisuuden ylläpitämisellä niitä kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämistä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävistä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus.*

rajoja estäen erityisesti ulkorajan ylittäminen rajanylityspaikkojen välisellä alueella.

7 §

Tutkinta- ja virka-apurekisteri

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

4) rajatarkastustehtävien suorittamiseksi ja kirjaamiseksi tarpeellisia tietoja rajatarkastusten suorittamisesta (rajatarkastustiedot);

9 §

Lupa- ja valvonta-asioiden rekisteri

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

6) vapaudenmenetysaikojen seuraamiseksi ja valvomiseksi sekä säilytysturvallisuuden varmistamiseksi ja ulkomaalaisen säilöön ottamista koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi tarpeelliset tiedot ulkomaalaislain (301/2004) nojalla ulkomaalaisen säilöön ottamisesta (säilöön otettujen ulkomaalaisten tiedot).

7 §

Tutkinta- ja virka-apurekisteri

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

(kumotaan)

9 §

Lupa- ja valvonta-asioiden rekisteri

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

6) vapaudenmenetysaikojen seuraamiseksi ja valvomiseksi sekä säilytysturvallisuuden varmistamiseksi ja ulkomaalaisen säilöön ottamista koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi tarpeelliset tiedot ulkomaalaislain (301/2004) nojalla ulkomaalaisen säilöön ottamisesta (säilöön otettujen ulkomaalaisten tiedot);

7) rajatarkastustehtävien suorittamiseksi ja kirjaamiseksi tarpeellisia tietoja rajatarkastusten suorittamisesta (rajatarkastustiedot);

8) Schengenin rajasäännösten liitteessä II tarkoitettuja rajanylityspaikoilla rekisteröitäviä tietoja (Schengenin rajasäännösten liitteessä II mainitut tiedot), jollei niitä merkitä muuhun rekisteriin.

12 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa tai eräiden alusten ja niitä palvelevien satamarakenteiden turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004), jäljempänä *merenkulun turvatoimilaki*, säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

12 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle rajavartiolaissa tai eräiden alusten ja niitä palvelevien *satamien* turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004), jäljempänä *merenkulun turvatoimilaki*, säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

13 §

Turvallisuustietorekisterin käyttöoikeus

Turvallisuustietorekisteriä saavat käyttää rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrätty rajavartiomiehet.

13 §

Turvallisuustietorekisterin käyttöoikeus

Turvallisuustietorekisteriä saavat käyttää rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrätty rajavartiomiehet *sekä tilanteenseuranta- ja riskianalyyseitehtävissä toimivat rajavartiomiehet*.

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaissa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

19) veneliikenneasetuksessa (152/1969) tarkoitetusta moottorivenerekisteristä ja Ahvenanmaan huvivenerekisteristä veneitä ja niiden omistajia ja haltijoita koskevia tarpeellisia tietoja vesiliikenteen valvontaa, rajatur-

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaissa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

19) vesikulkuneuvorekisteristä annetussa laissa (976/2006) tarkoitetusta vesikulkuneuvorekisteristä ja Ahvenanmaan huvivenerekisteristä veneitä ja niiden omistajia ja haltijoita koskevia tarpeellisia tietoja vesiliiken-

vallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa, pelastustehtävää, merenkulun turvatoimilaissa tarkoitettua tehtävää sekä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä varten;

teen valvontaa, rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa, pelastustehtävää, merenkulun turvatoimilaissa tarkoitettua tehtävää sekä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä varten;

23 §

Rajavartiolaitokselle luovutettavien tietojen suorakäyttöinen tai konekielinen tallettaminen

Rajavartiolaitos voi antaa oikeuden sille luovutettavien tietojen suorakäyttöisesti tai konekielisessä muodossa rajavartiolaitoksen ylläpitämään henkilörekisteriin tallettamiseen:

3) ulkoasiainhallinnon viranomaisille.

23 §

Rajavartiolaitokselle luovutettavien tietojen suorakäyttöinen tai konekielinen tallettaminen

Rajavartiolaitos voi antaa oikeuden sille luovutettavien tietojen suorakäyttöisesti tai konekielisessä muodossa rajavartiolaitoksen ylläpitämään henkilörekisteriin tallettamiseen:

3) ulkoasiainhallinnon viranomaisille;
4) työ- ja elinkeinoministeriölle.

28 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

17) ympäristöviranomaisille aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemistä ja merensuojelun valvontaa koskevia tehtäviä varten.

28 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

17) ympäristöviranomaisille aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemistä ja merensuojelun valvontaa koskevia tehtäviä varten;

18) terveysviranomaisille kansanterveyttä vakavasti vaarantavan tarttuvan taudin leviämisen ehkäisemiseksi.

31 §

Tietojen poistaminen tutkinta- ja virka-apurekisteristä sekä poliisiasiain tietojärjestelmästä

Rajatarkastustiedot poistetaan tutkinta- ja virka-apurekisteristä kahden vuoden kuluttua tietojen tallettamisesta, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista.

32 §

Tietojen poistaminen lupa- ja valvonta-asioiden sekä hallintoasiain tietojärjestelmästä

Meriliikenteen ja talousvyöhykkeen valvontatiedot sekä maa- ja merirajan valvontatiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua tietojen rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Rajaliikenteen henkilötiedoista poistetaan seuraamusmaksun määrittämistä koskevat tiedot kymmenen vuoden kuluttua rekisteriin merkitsemisestä. Muilta osin rajaliikenteen henkilötietojen poistamisesta säädetään 20 §:ssä. Säilöön otettujen ulkomaalaisten tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua henkilöä koskevan viimeisen tiedon merkitsemisestä.

37 §

Tietojen arkistointi

Poistettavat tiedot arkistoidaan, jollei muuta säädetä tai tilapäisen henkilörekisterin osalta määrätä. Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista on voimassa, mitä arkistolaissa (831/1994) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

31 §

Tietojen poistaminen tutkinta- ja virka-apurekisteristä sekä poliisiasiain tietojärjestelmästä

(kumotaan)

32 §

Tietojen poistaminen lupa- ja valvonta-asioiden rekisteristä sekä hallintoasiain tietojärjestelmästä

Meriliikenteen ja talousvyöhykkeen valvontatiedot, maa- ja merirajan valvontatiedot, rajatarkastustiedot sekä Schengenin raja-säännösten liitteessä II mainitut tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua tietojen rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Rajaliikenteen henkilötiedoista poistetaan seuraamusmaksun määrittämistä koskevat tiedot kymmenen vuoden kuluttua rekisteriin merkitsemisestä. Muilta osin rajaliikenteen henkilötietojen poistamisesta säädetään 20 §:ssä. Säilöön otettujen ulkomaalaisten tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua henkilöä koskevan viimeisen tiedon merkitsemisestä.

37 §

Tietojen arkistointi

Poistettavat tiedot voidaan tarpeellisin osin arkistoida, jollei muuta säädetä tai tilapäisen henkilörekisterin osalta määrätä. Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista säädetään arkistolaissa (831/1994).

39 a §

*Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen
Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainval-
vontaviranomaisille*

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden viranomaisille säädetään laissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta.

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
—————

4.

Laki**pakkokeinolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 6 §:n 3 ja 4 kohta ja 5 a luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 5 §:n 3 momentti ja 14 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ovat, 1 luvun 6 §:n 3 kohta ja 5 a luvun 14 §:n 1 momentti laissa 1300/2003, 1 luvun 6 §:n 4 kohta ja 5 a luvun 5 §:n 3 momentti laissa 586/2005, sekä 5 a luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohta laissa 651/2004, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 luku

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen**Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen**

6 §

6 §

*Pidättämiseen oikeutettu virkamies**Pidättämiseen oikeutettu virkamies*

Pidättämisestä päättää *pidättämiseen oikeutettu virkamies*. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat:

Pidättämisestä päättää *pidättämiseen oikeutettu virkamies*. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat:

3) Tullihallituksen valvontaosaston päällikkö ja *valvontaosaston* tullirikostorjunnasta vastaavien yksiköiden päälliköt sekä tullipiirin ja sen valvonnan päälliköt sekä tulliylikarkastaja, jonka Tullihallituksen valvontaosaston tai tullipiirin päällikkö on määrännyt tutkinnanjohtajaksi; sekä

3) Tullihallituksen *rikostorjuntaosaston* päällikkö ja tullirikostorjunnasta vastaavien yksiköiden päälliköt, tullipiirin *päällikkö ja sen rikostorjuntapäällikkö* sekä tulliylikarkastaja, jonka Tullihallituksen rikostorjuntaosaston *päällikkö tai rikostorjunnasta vastaavan yksikön päällikkö* taikka tullipiirin päällikkö on määrännyt tutkinnanjohtajaksi; sekä

4) rajavartiolaitoksen päällikkö ja apulaispäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan rajaja meriosaston osastopäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö, *toimistopäällikkö ja ylitarkastaja*, rajavartioston ja merivartioston komentaja ja apulaiskomentaja, rajavartioston ja merivartioston rajatoimiston ja meritoimiston pääl-

4) rajavartiolaitoksen päällikkö ja apulaispäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan rajaja meriosaston osastopäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö, *apulaisosastopäällikkö, ylikarkastaja, rikosylitarkastaja ja rikostarkastaja*, rajavartioston ja merivartioston komentaja ja apulaiskomentaja, rajavartioston ja meri-

likkö sekä rajatarkastusosaston päällikkö ja varapäällikkö.

vartioston rajatoimiston ja meritoimiston päällikkö, *Suomenlahden merivartioston Helsingin rajatarkastusosaston päällikkö ja varapäällikkö, Ahvenanmaan merivartioalueen päällikkö sekä vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies, joka on saanut tutkinnanjohtajalle rajavartiolaitoksessa säädetyn koulutuksen ja jonka rajavartiolaitoksen tai sen hallintoyksikön päällikkö on määrännyt tutkinnanjohtajaksi.*

5 a luku

Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu

2 §

Telekuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

7) törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivaningin ottamisesta,

5 §

Toimenpiteestä päättäminen

Tutkinnanjohtajan esityksestä esitutkinnan toimittamisesta vastaavan poliisiyksikön päällikkönä tai apulaispäällikkönä toimiva poliisimies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitettua teknisestä kuuntelusta. Tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa päätöksen tekee Tullihallituksen valvontaosaston tai valvontaosaston tutkinnasta vastaavan yksikön päällikkö taikka tullipiirin päällikkö sekä rajavartiolaitoksen toimittamassa esitutkinnassa rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö, *toimistopäällikkö tai ylitarkastaja*. Jos tutkinnanjohtajana on virallinen syyttäjä, päätöksen tekee kyseinen syyttäjä.

5 a luku

Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu

2 §

Telekuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

7) törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivaningin ottamisesta ja *törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä,*

5 §

Toimenpiteestä päättäminen

Tutkinnanjohtajan esityksestä esitutkinnan toimittamisesta vastaavan poliisiyksikön päällikkönä tai apulaispäällikkönä toimiva poliisimies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitettua teknisestä kuuntelusta. Tullilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa päätöksen tekee tullihallituksen *rikostorjuntaosaston päällikkö tai osaston rikostorjunnasta vastaava yksikön päällikkö* taikka tullipiirin päällikkö sekä rajavartiolaitoksen toimittamassa esitutkinnassa rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö. Jos tutkinnanjohtajana on virallinen syyttäjä, päätöksen tekee kyseinen syyttäjä.

14 §

Korvauksen suorittaminen

Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitettusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksen maksamisesta päättää tutkinnan suorittaneen poliisilaitoksen tai poliisin valtakunnallisen yksikön päällikkö taikka hänen määräämänsä henkilö taikka Tullihallituksen valvontaosaston päällikkö.

14 §

Korvauksen suorittaminen

Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitettusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksen maksamisesta päättää tutkinnan suorittaneen poliisilaitoksen tai poliisin valtakunnallisen yksikön päällikkö taikka hänen määräämänsä henkilö taikka Tullihallituksen rikostorjuntaosaston päällikkö. *Rajavartiolaitoksessa asiasta päättää rajavartiolaitoksen esikunta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki**tieliikennelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä huhtikuuta 1981 annetun tieliikennelain (267/1981) 38 §:n 2 momentti, 39 §:n 1 momentti sekä 76 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 38 §:n 2 momentti laissa 873/1987 ja 76 §:n 2 momentti laissa 587/2005, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

38 §

Valojen virheellisen käytön kielto

Ehdotus

38 §

Valojen virheellisen käytön kielto

Ajoneuvossa ei saa käyttää laitteita, jotka näyttävät tai heijastavat eteenpäin punaista valoa eikä, jollei siitä ole erikseen toisin määrätty, laitteita, jotka näyttävät tai heijastavat taaksepäin valkoista tai vaaleankeltaista valoa. Poliisiautossa ja poliisin virkatehtävässä olevassa autossa sekä poliisin moottoripyörässä, jota käytetään hälytysajoneuvona, saa kuitenkin käyttää edellä ajavan ajoneuvon pysäyttämiseksi eteenpäin punaista vilkkuvaa valoa näyttävää laitetta samanaikaisesti vilkkuvan sinisen hälytysvalon kanssa.

39 §

Tulo lautalle

Hälytysajoneuvolla ja poliisin virkatehtävässä olevalla ajoneuvolla on oikeus päästä lautalle ennen muita ajoneuvoja. Liikenneministeriö voi koko maassa ja lääninhallitus alueellaan antaa määräyksiä siitä, missä järjestyksessä muut ajoneuvot pääsevät lautalle.

Ajoneuvossa ei saa käyttää laitteita, jotka näyttävät tai heijastavat eteenpäin punaista valoa eikä, jollei siitä erikseen toisin säädetä, laitteita, jotka näyttävät tai heijastavat taaksepäin valkoista tai vaaleankeltaista valoa. Poliisiautossa ja poliisin virkatehtävässä olevassa autossa sekä poliisin moottoripyörässä, jota käytetään hälytysajoneuvona *samoin kuin tullin ja rajavartiolaitoksen ajoneuvossa* saa kuitenkin käyttää edellä ajavan ajoneuvon pysäyttämiseksi eteenpäin punaista vilkkuvaa valoa näyttävää laitetta samanaikaisesti vilkkuvan sinisen hälytysvalon kanssa.

39 §

Tulo lautalle

Hälytysajoneuvolla ja poliisin, *tullin sekä rajavartiolaitoksen* virkatehtävässä olevalla ajoneuvolla on oikeus päästä lautalle ennen muita ajoneuvoja. Säännöksiä siitä, missä järjestyksessä muut ajoneuvot pääsevät lautalle, voidaan antaa liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella. Läninhallitus voi antaa mainitusta järjestyksestä määräyksiä omalla alueellaan.

76 §

Perusteet väliaikaiseen ajokieltoon määräämiselle

Rajavartiomies voi rajatarkastustehtävän yhteydessä määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa:

1) jos on todennäköistä syytä epäillä hänen syyllistyneen rikoslain 23 luvun 3 §:n 1 momentissa tai 4 §:ssä tarkoitettuun rattijuopumusrikokseen;

2) jos on syytä epäillä hänen syyllistyneen rikoslain 23 luvun 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun rattijuopumusrikokseen.

76 §

Perusteet väliaikaiseen ajokieltoon määräämiselle

Rajavartiomies voi *rajavalvontaa suorittaessaan ja muun virkatehtävänsä* yhteydessä määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa:

1) jos on todennäköistä syytä epäillä hänen syyllistyneen rikoslain 23 luvun 3 §:n 1 momentissa tai 4 §:ssä tarkoitettuun rattijuopumusrikokseen;

2) jos on syytä epäillä hänen syyllistyneen rikoslain 23 luvun 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun rattijuopumusrikokseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki**tullilain 14 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/1994) 14 a §, sellaisena kuin se on laissa 584/2005, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

14 a §

Tullimiehellä on oikeus rajatarkastustehtävässä suorittaa rajavartiolaissa (578/2005) tarkoitettu rajatarkastus *rajanylityspaikalla tai muussa rajavartiolain 14 §:ssä säädettyssä paikassa* mainitun lain 28, 29, 36 ja 38 §:ssä säädettyin toimivaltuuksin.

Ehdotus

14 a §

Tullimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolain (578/2005) 28, 36 ja 38 §:ssä rajavartiomiehelle säädettyin toimivaltuuksin. *Lisäksi tullilaitoksella on rajanylityspaikalla suoritettavassa automaattisessa tunnistamisessa vastaava toimivalta käyttää valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä rajavartiolain 29 §:ssä rajavartiolaitoksen osalta säädetään.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

7.

Laki**poliisilain 10 a §:n ja 31 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun poliisilain (493/1995) 10 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 583/2005, sekä
lisätään 31 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 525/2005, uusi 2 momentti, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

10 a §

10 a §

*Rajatarkastus ja tullitoimenpiteet**Rajatarkastus ja tullitoimenpiteet*

Poliisimiehellä on oikeus rajatarkastusteh-
 tävässä suorittaa rajavartiolaissa (578/2005)
 tarkoitettu rajatarkastus *rajanylityspaikalla*
tai muussa rajavartiolain 14 §:ssä säädettyssä
paikassa mainitun lain 28 ja 29 §:ssä sääde-
 tyin toimivaltuuksin.

Poliisimiehellä on oikeus rajatarkastuksen
 toimittamiseen rajavartiolain (578/2005) 28
 §:ssä rajavartiomiehelle säädettyin toimival-
 tuuksin. *Lisäksi poliisilla on rajanylityspai-*
kalla suoritettavassa automaattisessa tunnis-
tamisessa vastaava toimivalta käyttää val-
vonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä
rajavartiolain 29 §:ssä rajavartiolaitoksen
osalta säädetään.

31 a §

Peitetoiminnan edellytykset

Oikeutta peitetoimintaan ei kuitenkaan ole
pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä mainitun,
rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitetun tör-
keän laittoman maahantulon tai sen rangais-
tavan yrityksen estämiseksi, paljastamiseksi
tai selvittämiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

8.

Laki**maastoliikennelain 33 §:n ja 34 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä joulukuuta 1995 annetun maastoliikennelain (1710/1995) 33 ja 34 §, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

33 §

33 §

*Pysähtymisvelvollisuus**Pysähtymisvelvollisuus*

Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan on välittömästi pysähdyttävä virkapukuisen tai näkyvällä virkamerkillä varustetun poliisi-, tulli- tai rajavartiomiehen antamasta merkistä taikka sellaisen Metsähallituksen tai Metsäntutkimuslaitoksen virkamiehen antamasta merkistä, jolla on poliisivaltuudet.

Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan on *maastossa, moottorikelkkareitillä ja metsätiellä* välittömästi pysähdyttävä virkapukuisen tai näkyvällä virkamerkillä varustetun poliisi-, tulli- tai rajavartiomiehen antamasta merkistä taikka sellaisen Metsähallituksen tai Metsäntutkimuslaitoksen virkamiehen antamasta merkistä, jolla on poliisivaltuudet.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun kuljettajan on valvontatoimenpiteen suorittamista varten välittömästi pysähdyttävä myös merkistä, joka annetaan välittömästi 1 momentissa tarkoitetulta alueelta poistumisen jälkeen tai välittömästi ennen alueelle siirtymistä.

34 §

34 §

*Oikeus keskeyttää luvanvarainen toiminta**Oikeus keskeyttää luvanvarainen toiminta*

Poliisi voi keskeyttää 30 §:ssä tarkoitetun tapahtuman, jos tapahtumaan ei ole saatu lainvoimaista lupaa.

Poliisi *ja rajavartiomies* voivat keskeyttää 30 §:ssä tarkoitetun tapahtuman, jos tapahtumaan ei ole saatu lainvoimaista lupaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

9.

Laki**ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 9 päivänä tammikuuta 1998 annetun ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 1 momentin 12 kohta, sellaisena kuin se on laissa 428/2004, sekä
lisätään momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 601/2001 ja mainitussa laissa 428/2004, uusi 13 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei koske:

Tämä laki ei koske:

12) tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tehdyn yleissopimuksen 20, 21 ja 23 artiklassa tarkoitetuille, Suomen alueella toimiville Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä ja hallussapitoa, kun toiminta perustuu mainituissa artikloissa tarkoitettuun takaa-ajoon, tarkkailuun tai peitetoimintaan.

12) tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tehdyn yleissopimuksen 20, 21 ja 23 artiklassa tarkoitetuille, Suomen alueella toimiville Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä ja hallussapitoa, kun toiminta perustuu mainituissa artikloissa tarkoitettuun takaa-ajoon, tarkkailuun tai peitetoimintaan;

13) Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2007/2004 eikä nopeiden rajainterventoryhmien perustamista koskevan mekanismin käyttöön ottamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004 muuttamisesta mainitun mekanismin sekä vierailevien virkamiesten tehtävien ja toimivallan osalta Euroopan parlamentin ja neuvoston annetussa asetuksessa (EY) N:o 863/2007 tarkoitetuille Suomen alueella toimiville Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja niiden hallussapitoa.

Tämä laki tulee voimaan
 päivänä kuuta 20.